

حکمت

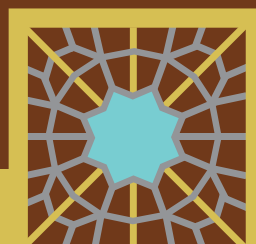
زمستان ۱۳۹۵

H A R A M
haramweekly.aqr.ir

دانشگاه اهر جمع اسلام

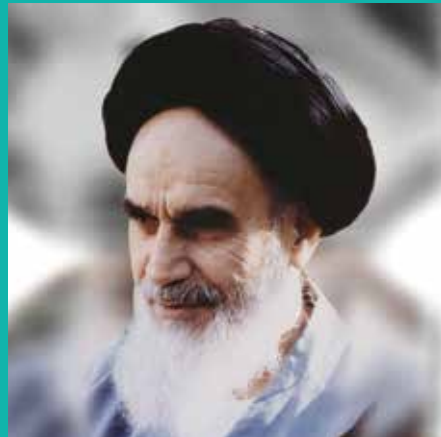
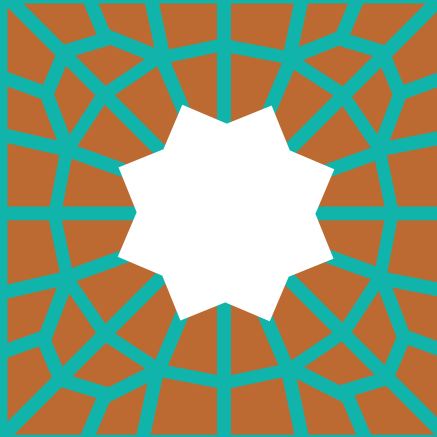
دانشگاه علوم اسلامی ضوی در مدینه کاه

ڈانٹنگ گاہ جمع اسٹلا

امام خمینی (ره)

«حفظ کنید این وحدت خودتان را...
بخواهید کشورتان کشور مستقل و خودتان
اشخاص آزاد باشید، این را تعقیب کنید. شما
دو قشر با هم ارتباط دائم داشته باشید و خود
دانشگاهی ها و خود علمای حوزه ها، برنامه ها
را تنظیم کنند؛ که یک آموزش موافق با احتیاج
مملکت، نه یک چیزهایی را بخوانند که اصلاً به
درد ما نمی خورد.»
صحیفه امام، ج ۱۲، ص ۳۴۱

رهبر معظم انقلاب

دانشگاه اسلامی رضوی که امروز به میمنت
سالگرد ولادت این امام بزرگوار و در پرتو
فیوضات معنوی مرقد پاک و تابناک آن
حضرت گشایش می یابد، خوب است بخشی
از تلاش و فعالیت خود را به روشنگری تاریخ
درس آموز زندگینامه دویست و پنجاه ساله
ائمہ اهل بیت (علیهم السلام) اختصاص دهد و
طی کاری جمعی و همه جانبه، تاریخ سیاسی
زندگی ائمہ را با توجه به عنصر مبارزه که
محور اصلی این تاریخ است برای نسل های
امروز و فردای جهان اسلام ترسیم کند.

در پیام افتتاحیه
دانشگاه علوم اسلامی رضوی

تولیت آستان قدس رضوی

خدا را شاکریم که در جوار مضجع نورانی عالم آل محمد(ص)، یک مرکز علمی تحقیقاتی و نخبه‌پروری با همت تولیت فقیده، آیت الله واعظ طبسی شکل گرفته و با تلاش عزیزانی که در این مجموعه با دلسوزی و پیگیری مداوم مشغول فعالیت هستند، توانسته است فارغ‌التحصیلان کارآمدی را در عرصه‌های مختلف اجتماعی و به ویژه در حوزه تبلیغ دین و معارف و ارزش‌های الهی پرورش دهد. امیدواریم که ان‌شاء الله با همت بلندی که امروز در دانشگاه است و با نگاه به جایگاه رفیعی که به دلیل همجواری با مضجع منور رضوی وجود دارد، جایگاه مرجعیت علمی به کمک حوزه علمیه کهن خراسان احیا شود.

بیانات در دیدار جمعی از
اساتید دانشگاه علوم اسلامی رضوی
۱۳۹۵/۲/۲۵

فهرست

فصل اول: از دیروز تا امروز

- دانشگاه مرجع اسلامی، فراتر از حوزه و دانشگاه، فراتر از مرزهای کشور ۸
- دانشگاهی به وسعت جهان اسلام از نگاه تولیت ۱۰
- همراه با ریاست دانشگاه: هدف این دانشگاه، نخبه پروری است ۱۲

* دانشگاه و فرهنگ دفاع

- از دیروز تا امروز دانشگاه با نگاهی به روحیه انقلابی طلاب ۱۴
- استادی که دیروز لباس رزم داشت ۱۶
- روحیه انقلابی در دانشجویان آن روزها ۱۷
- شهادت دانشگاه ۱۸

* دانشگاه و فرهنگ جهادی

- در معاونت فرهنگی؛ نگاه جهادی ادامه دارد ۲۲
- بسیج، اردوهای جهادی سازندگی انقلابی ۲۴
- همراه با اردوی جهادی وارثان: اینجا، تنها عشق است و خدمت ۲۵
- حجت الاسلام طاهری از فخر جیم می گوید: اولین تجربه اردوی جهادی ۲۸
- نگاه اردوهای جهادی، تربیتی بود ۲۹

شناسنامه

فصل دوم: آموزش

- نظام آموزشی در دانشگاه علوم اسلامی رضوی، هم دانشگاهی است هم حوزوی ۳۲
- حوزه + دانشگاه ۳۴
- دروس حوزوی چیست ۳۵
- با مدیر گروه فقه: هدف عمده رشته فقه و اصول، تربیت مجتهد و پژوهشگر است ۳۶
- با مدیر گروه فلسفه: فلسفه اسلامی در پاسخگویی به شبهات نسل جوان نقش کلیدی دارد ۳۷
- با مدیر گروه حقوق: دانشجویان طلبه، بازوی اعمال قانون در کشور ۳۸
- با مدیر گروه علوم قرآنی و حدیث: هدف تربیت محقق قرآنی است ۴۰
- با رشته های تحصیلی دانشگاه آشنا شوید ۴۱

فصل سوم: پژوهش

- نیاز ضروری دانشگاه، پژوهش در کنار آموزش ۴۶
- نشریات تخصصی دانشگاه علوم اسلامی رضوی ۴۸
- کتابخانه، مأمّن پژوهشی دانشجو ص ۵۰
- چند قدمی در مدرسه تاریخی میرزا جعفر... ۵۱
- دانش آموختگان موفق دانشگاه ۵۲
- با نخبگان ۵۵

فصل ۴: چشم انداز

- با چهره ها از دانشگاه ۵۸
- نقش آفرینی دانشجویان داخلی و خارجی دانشگاه رضوی در عرصه بین الملل ۶۱
- چگونه دانشجوی دانشگاه علوم اسلامی رضوی شویم؟ ۶۲
- فقط برای کسانی که می خواهند در حرم تحصیل کنند ۶۴

اداره کل روابط عمومی و امور رسانه

مدیر مسئول محمد امین توکلی زاده

سر دبیر حمید رضا جعفری

ارزیابان جواد مصطفوی، عمار خسروچردی، مظفر دارابی

دبیر ویژه نامه الهه ارجمندی راد

گرافیک و صفحه آرایی ملیحه کفشی

طراح جلد ملیحه کفشی

تحریریه محمد رضا حسینی،

تکتم حیدریان، فائزه موسوی، زهرا چکنه،

سجاد حق پناه، زینب ارجمندی

والهه ارجمندی

با سپاس از همکاری علی جانفزا

نشانی مشهد مقدس، چهارراه شهدا، کوچه

چهارباغ، اداره کل روابط عمومی آستان

قدس رضوی

تلفن ۰۵۱-۳۲۲۲۱۳۹۰

پیامک (sms) ۳۰۰۰۸

وبسایت haramweekly.aqr.ir

پست الکترونیکی haramweekly@aqr.ir

وبسایت دانشگاه علوم اسلامی رضوی

razaviac.aqr.ir

تلفن ۰۵۱-۳۲۲۵۲۳۵۲

پیامک (sms) ۳۰۰۰۲۴۹۸

«توقع من از شما تربیت طلبه فاضل متعهد روشنفکر است.» این جمله، فرموده رهبر فرزانه انقلاب به حجت‌الاسلام والمسلمین فرزانه شاگرد دیرین خود و رئیس دانشگاه علوم اسلامی رضوی در توصیه به اداره این دانشگاه است که همواره در اصل مدیریت این دانشگاه لحاظ شده است.

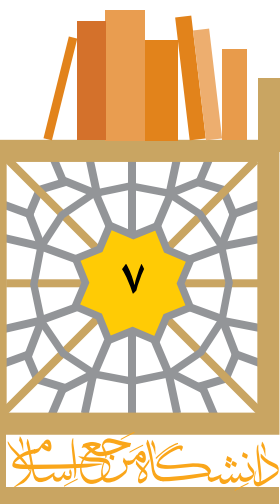
دانشگاه علوم اسلامی رضوی به همت و دوراندیشی تولیت فقید آستان قدس رضوی از بازسازی دو مدرسه خیرات خان و میرزا جعفر تشکیل شده است. مداری که از سال‌های دور پایگاه دانش‌طلبان و بزرگانی چند از حوزه علمیه مشهد بود و به قول مقام معظم رهبری یکی از این مدارس پایگاه معنوی حوزه علمیه مشهد در قبل از پیروزی انقلاب اسلامی بود. از همان بدو تأسیس دانشگاه، تأکید بر اصالت حوزوی سرلوحه برنامه‌ریزی‌های مدیران دانشگاه بود و اکنون نیز برنامه آموزشی تلفیقی حوزوی و دانشگاهی این میراث دار دو مدرسه کهن مشهد، یکی از نقاط قوت آن به حساب می‌آید.

رأورد سال‌ها تلاش علمی در نزدیک‌ترین مرکز آموزش عالی به مضجع شریف یک امام معصوم، ورود تعداد زیادی از مشتاقان به فراگیری علوم اهل‌بیت (ع) و سپس حضور ایشان در بدنه فعالیت‌های علمی در حوزه و دانشگاه، فعالیت‌های فرهنگی و تبلیغی در داخل و خارج از کشور، فعالیت‌های حقوقی و قضایی و بالاخره حضوری مؤثر در مؤسسات آموزشی، پژوهشی و اجرایی کشور است.

گسترده‌گی فعالیت‌های آستان قدس رضوی می‌طلبد تا تلاش برای اطلاع‌رسانی خدمات به‌صورت جزئی‌تر و به‌صورت مؤسسه به مؤسسه صورت پذیرد تا از طرفی مجاهدت‌های هر مرکز در گسترده‌گی فعالیت‌های این آستان مقدس گم نشود و از سوی دیگر در سراسر کشور فرد فرد هم‌میهنان بتوانند با این تلاش‌ها آشنا شوند و در صورتی که مشتاق به حضور در مرکزی علمی چون دانشگاه علوم اسلامی رضوی در جوار حرم عالم آل محمد (ص) باشند به دلیل عدم آشنایی از بهره‌مندی از این خوان پربرکت علمی بی‌بهره نمانند.

تاکنون در این مهم، تلاش‌های زیادی شده است؛ از اطلاع‌رسانی در سطح فضای مجازی گرفته تا تهیه بروشورهای اطلاع‌رسانی، حضور در نمایشگاه‌های مختلف، مستندهای گزارشی و تلویزیونی و تیزرهای تبلیغاتی اما جای خالی یک ویژه‌نامه مکتوب برای ارتباط با مخاطبان جوان احساس می‌شد.

در این ویژه‌نامه تلاش ما بر این است تا با نیازسنجی که پیش‌ازین از داوطلبان آزمون اختصاصی دانشگاه شده‌بود؛ تلاشی دیگر را برای آشنایی مخاطبان با این مجموعه مقدس داشته باشیم و امیدواریم به با بهره‌مندی از ساختار شکل‌گرفته اطلاع‌رسانی در آستان قدس رضوی گامی دیگر در عدالت آموزشی در میهن عزیزمان برداریم.

دانشگاه علوم اسلامی رضوی که یکی از موقوفه‌های آستان قدس رضوی است و در جوار حرم مطهر رضوی واقع شده، در سال ۱۳۶۳ توسط تولیت فقید آستان قدس رضوی تأسیس شد. دانشگاهی بر پایه دروس حوزوی با دانشجویانی ولایت مدار با روحیه‌ای انقلابی و جهادی که در زمان جنگ به ندای امام خود لبیک گفتند و همراه با درس، سلاح در دست گرفتند. جهاد در دوران جنگ تحمیلی خاطره ۱۸ شهید گلگون کفن دانشجوی دانشگاه و بعد از آن دو شهید عرصه امنیتی را به یاد می‌آورد. حضور بعضی از دانش‌آموختگان در کسوت ائمه جمعه و تبلیغ در نقاط محروم چهره دیگری از فعالیت جهادی این عزیزان است. این روحیه جهادی در سایر دوستان دانش‌آموخته که وارد قوه قضائیه، مدارس علمیه و دانشگاه‌های کشور شده‌اند به خوبی قابل مشاهده است.

الانامروز

دانشگاه مرجع اسلام

تا امروز که بیش از ۳۲ سال از تأسیس دانشگاه علوم اسلامی رضوی می‌گذرد، دانشجویان بسیاری آمده و رفته‌اند و هریک با رسالتی بر دوش، برآند تا آنچه را که در جوار مضجع شریف رضوی به ارمغان برده‌اند؛ برای دیگران نیز به سوغات برند و در نشر معارف و آموزه‌های جانفزای اهل بیت (علیهم السلام) تلاش ورزند. امروز بسیاری از دانش‌آموختگان این دانشگاه در جایگاه‌های علمی و اجرایی کشور مشغول خدمت به نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران هستند؛ مدیریت و یا تدریس در مدارس علمیه داخل و خارج از کشور، تکیه بر کرسی تدریس و پژوهش در دانشگاه‌ها و مؤسسات پژوهشی و علمی، فعالیت‌های تبلیغی در سطح داخل و خارج از کشور و دهها تلاش و کوشش علمی، فرهنگی دیگر، حاصل تلاش در دانشگاه علوم اسلامی رضوی است.

دانشگاه علوم اسلامی رضوی از مؤسسات فرهنگی آستان قدس است و با تکیه بر اصل حوزوی و قرآن محوری، در سه مقطع کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری دانشجو می‌پذیرد. این دانشگاه پس از پیروزی انقلاب اسلامی و در راستای اهداف عالی نظام جمهوری اسلامی ایران، از سوی تولیت فقید تأسیس شد. بنای ساختمان شماره ۱ دانشگاه، با تلفیق دو مدرسه علمیه میرزا جعفر و خیرات‌خان در حرم مطهر شکل گرفته و کمی بعد نیز ساختمان شماره دوم در مجاورت حرم مطهر و در روبروی ورودی صحن هدایت با فاصله کمی از ساختمان شماره ۱ افتتاح شد.

مجموعه این دو ساختمان شامل فضاهای خوابگاه (مدرسه میرزا جعفر و خیرات‌خان)، کتابخانه، سالن اجتماعات، خشکسویی، آشپزخانه و غذاخوری، آمفی تئاتر، کلاس‌ها، بخش اداری و انبار است و دانشجویان همچنین می‌توانند از امکانات کمک آموزشی دانشگاه مانند کتابخانه بسیار غنی ساختمان شماره ۲ و کتابخانه مدرسه میرزا جعفر، بانک نرم افزاری و لوح فشرده، آزمایشگاه زبان به‌منظور فارسی آموزی دانشجویان خارجی و آموزش رایانه بهره‌برند.

اهداف تأسیس

- براساس مصوبه جلسه سید و شصت و ششم شورای عالی انقلاب فرهنگی (مورخ ۷۴/۱۰/۵) با اهداف والای زیر تأسیس شده است:
- تربیت فقیه، محقق و مدرس در رشته‌های مختلف علوم اسلامی به‌منظور تأمین نیاز حوزه‌های علمیه و دانشگاه‌ها
- تربیت مبلغ اسلامی به‌منظور نشر و ترویج فرهنگ اسلامی و معارف اهل بیت (علیهم السلام)
- تربیت قاضی و حقوقدان متعهد و متخصص برای کشور
- تربیت نیروی انسانی کارآمد

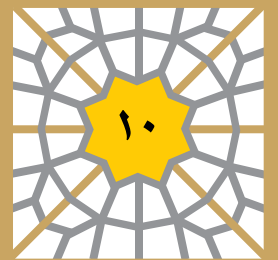
آموزش رشته‌ها - دروس

دانشجویان دانشگاه علوم اسلامی رضوی، علاوه بر دروس حوزه، دروس رشته‌های تخصصی را نیز فرا می‌گیرند و می‌توانند در مقطع کارشناسی در رشته‌هایی چون علوم قرآنی و حدیث، فلسفه و کلام اسلامی، حقوق، تاریخ فرهنگ و تمدن ملل اسلامی، زبان و ادبیات فارسی، زبان و ادبیات عربی، اقتصاد، تاریخ اسلام، علوم حدیث و

تولیت فقید آستان قدس رضوی
آیت‌الله واعظ طبسی
مؤسس دانشگاه علوم
اسلامی رضوی

«اولین چیزی که مقام معظم رهبری (مدظله العالی) در مراسم افتتاحیه دانشگاه علوم اسلامی رضوی به آن تأکید داشته‌اند توجه به جهات تعهد دینی است در حالی که رشته‌های مذکور به خودی خود انسان را متدین و متعهد و باتقوی تربیت نمی‌کند و لازم است افراد از جهات اعتقادی و دینی و تعلق خاطر به مسائل فکری اسلام صحیح تربیت شوند. اینچنین (دانشگاه) حوزه‌ای است و دانشجویان باید مثل شهید مطهری باشند و احساس کنند که حوزه نیاز به استاد دارد و نیازمند نیروهایی است که در محافل علمی و دانشگاهی حضور یابند و بتوانند در مقابل جنگ تبلیغاتی که دشمنان اسلام به راه انداخته‌اند پاسخگوی مسائل و شبهات روز باشند.»

دانشگاه علوم اسلامی رضوی در بزرگراه

محمد رضا حسینی

فراتر از حوزه و دانشگاه، فراتر از مرزهای کشور

فقه و مبانی حقوق اسلامی تحصیل کنند. رشته‌های مقطع کارشناسی ارشد نیز شامل علوم قرآنی و حدیث، فلسفه و کلام اسلامی، علوم حدیث، زبان و ادبیات فارسی، زبان و ادبیات عرب، حقوق خصوصی، حقوق جزا و جرم‌شناسی، حقوق بین‌الملل، تاریخ و تمدن ملل اسلامی، فقه و مبانی حقوق اسلامی است. و از رشته‌های مقطع دکتری نیز می‌توان به حقوق خصوصی، حقوق جزا و جرم‌شناسی، حقوق بین‌الملل و فقه جزایی اشاره کرد. برنامه آموزشی این مقاطع به‌طور تلفیقی بوده و شامل دروس حوزوی به سبک مرسوم حوزه و دروس اختصاصی و عمومی دانشگاهی است و دانشجویان پس از طی هر مقطع افزون بر تخصص در یکی از رشته‌های انتخابی خود، در رشته فقه و مبانی حقوق نیز به تخصص در سطح آن مقطع دست می‌یابند.

دانشگاه علوم اسلامی رضوی تنها دانشگاه غیردولتی رایگان و تنها دانشگاه در کشور است که شیوه آموزشی آن مبتنی بر ارائه کامل دروس حوزوی و دانشگاهی است. به همین دلیل برنامه آموزشی این دانشگاه پر بارتر از سایر دانشگاه‌ها یا مدارس علمیه کشور است.

برنامه آموزشی دانشگاه به تصویب وزارت علوم، تحقیقات و فناوری رسیده است و بعد از پایان تحصیلات به دانش‌آموختگان، دانشنامه مورد تأیید این وزارت خانه اعطا می‌شود؛ ضمن اینکه نمرات حوزوی ایشان مورد پذیرش مرکز مدیریت حوزه علمیه خراسان نیز است؛ لذا دانش‌آموختگان این دانشگاه می‌توانند دروس حوزه خود را در سطوح بالاتر ادامه دهند.

همچنین در حوزه برنامه‌ریزی آموزشی دانشگاه علوم اسلامی رضوی با اجرای برنامه‌های موفق چون طرح مباحثات دانشجویی در دروس حوزوی (فقه، اصول، فلسفه و ادبیات عرب) و امتحانات شفاهی که از سنت‌های آموزشی حوزه علمیه است؛ سطح علمی دانشجویان دانشگاه را برتری بخشیده است.

اساتید دانشگاه علوم اسلامی رضوی، علاوه بر تبحر در یک رشته تخصصی دانشگاهی به علوم حوزوی نیز در سطح خارج فقه و اصول و همچنین حداقل یک زبان خارجی تسلط دارند و دانشگاه علاوه بر دانش‌آموختگانی که به‌عنوان هیئت علمی به همکاری گرفته از اساتید دیگر دانشگاه‌های معتبر کشور نیز بهره می‌برد.

از دیگر ویژگی‌های این دانشگاه می‌توان به نگاه فراملی و تبلیغ جهانی دین اسلام اشاره کرد که این امر موجب شده با جذب دانشجویان خارجی از کشورهای چین و آذربایجان بستری جهت معرفی رویکردهای اسلام و تشیع ایجاد شود. نکته مهم دیگر آن که با توجه به توسعه دانش، دانشگاه نیز توانسته با بهره‌گیری از کارشناسان حوزه و دانشگاه، برنامه جامعی تدوین کند که ضمن حفظ اصالت حوزوی دانشگاه، آموزش‌های لازم را در رشته‌های تخصصی علوم انسانی به طلاب و دانشجویان ارائه دهد.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بِأَسْمَاءِ خَدِوْدِ تَعَالَى مَعْنَايَاتِ حَضْرَتِ شَامَنِ الْأَمَّةِ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ

وَبِرَبِّكَ كَبِيرِ تَعَالَى مَعْنَايَاتِ حَضْرَتِ آيَةِ اللَّهِ الْعَظِيمِ إِمَامِ جَمَشَيْ مَدَقَّةِ الْعَالِي

وَأَوَّلِ خُرَاسَانَ ۱۳۵۸ عَلِيمِ غَمِّ مَشْكَاتِ إِدَارِي بِمَنْظُورِ خِرَاسَانِ كَرْمَنِ مَحِيطِ أَمُورِي بِسَاءِ
بِرَاطِلِابِ عُلُومِ نَبِيٍّ وَبِدَرِّ مَخْرُومِي مِيْرَاجِ جَعْفَرِ خَيْرَاتِ عَلَانِ أَمْعَلِ عَالِيَةِ آسْتَانِ مِثْرِ رَضَوِي مِثْرِ

دانشگاه علوم اسلامی رضوی

وآمد. در تاریخ یازدهم ذیحجه ۱۳۵۲ هجری قمری برابر با چهارم مهر ۱۳۶۳ شمسی میزان تکمیل این مرکز
بمبانی حضرت رضا علیه السلام رسماً افتتاح شد. این بنیاد عظیم ۲۰۶ اتاق خواب برای طلاب ۱۸ کلاس درس
و اتاق‌های آموزشی و کتابخانه و کتابخانه و کلاس‌های تفریحی و کلاس‌های تخصصی و کلاس‌های
مبارت بوده است که برای آن به مبلغ بیست و دو هزار متر مربع می‌شود.

با وجود همه دستاوردی که در ارتقاء سطح ارتباطات علمی آن مرکز و جوانان طرح موفق شده است؛ اما باقی‌مانده
و با استفاده از شیوه‌های علمی و در راه ارتقاء سطح علمی آن سببانی طاهران این مرکز است که در راه ارتقاء
تیز با کلاس‌های تخصصی و کلاس‌های تخصصی اسلامی و کلاس‌های تخصصی و کلاس‌های تخصصی و کلاس‌های تخصصی
و اساتید این مرکز به تدریس در آن می‌شود.

فصلی
بر دست‌آوردی طاهران مسلم که در این دانشگاه تحصیل می‌کنند، تحت حمایت حضرت علی مرتضی‌بن‌موسا علی‌بن‌ابی‌طالب
محقق شوند و از سوی رئیس‌جمهوری اسلامی ایران به تفریح و کلاس‌های تخصصی و کلاس‌های تخصصی و کلاس‌های تخصصی
استادان آسمانی، و خود را به تدریس علم اهل بیت و فضائل حسنی می‌یابند تا بتوانند آینه‌ی ترویج عقاید اسلامی و معارف
بپردازند و حقوق و مبانی عقاید شیعی را تشریح کنند.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مؤید نام و تولد آستان رضوی
بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تبیین دیدگاه‌های تولیت آستان قدس در رابطه با

دانشگاهی به وسعت جهان اسلام

دیگری از کار و تلاش را بر روی دست‌اندرکاران، اساتید و دانشجویان این دانشگاه گشوده است. دریچه‌هایی به سوی تربیت فرد و جامعه که به نظر می‌رسید جای آن در مباحث آموزشی دانشگاه خالی بود. تأکید ایشان بر اینکه «اجتهاد تمدن‌ساز» ما باید به عرصه «فقه‌الترتیب» وارد شود، بیانگر این مهم است: «در این حوزه بحث‌های قوی و مفصلی وجود دارد، ولی باید با کار جهادی در زمینه مباحثی هم چون فلسفه، اخلاق و علوم اجتماعی و اخلاقی، آن‌ها را نیز در سطح «فقه القضا» «فقه‌التجاره» و «فقه‌الوکاله» در مراجع علمی مطرح کنیم».

ترویج سیره رضوی

ترویج سیره رضوی از جمله اصلی‌ترین وظایف آستان قدس رضوی است و موسسات علمی و فرهنگی این نهاد نیز در این خصوص مسئولیت دارند. عضو هیئت رئیسه مجلس خبرگان معتقد است: دانشگاه رضوی می‌تواند از طریق تعامل با حوزه‌های علمی و پژوهشی جهان به شرط داشتن برتری علمی و سعه‌صدر در این زمینه منشأ اثر باشد. از نگاه ایشان، پرهیز از تعصبات و در خودماندگی‌ها، دوری از غرب‌زدگی و خود اندک انگاری و اجتناب از تکفیر دیگران، ملزومات این حرکت است: «به‌طور قطع در عرصه تبیین سیره رضوی، محتوای ما فرمایشات حضرت رضا (ع) و روش کار نیز روش‌های وجود مبارک ایشان و فرزند بزرگوارشان، حضرت جوادالائمه (ع) است.» ایشان همچنین با یادآوری نقش حضرت رضا (ع) در زمینه گفت‌وگوی بین ادیان، معتقد است: «امروز نیز دانشگاه علوم اسلامی رضوی نیز با الهام از سیره حضرت رضا (ع)، می‌تواند به مهم‌ترین مرکز گفت‌وگوی بین ادیان تبدیل شود و به همگان نشان دهد که تمدن مورد ادعای غرب چه مؤلفه‌ها و ویژگی‌هایی دارد و تمدن اصیل اسلامی از کجا نشئت گرفته و به کجا منتهی می‌شود.»

احداث دانشگاه جامع علوم اسلامی رضوی

طرح عظیم «دانشگاه جامع علوم اسلامی رضوی»، مبحثی است که عضو هیئت‌رئیس مجلس خبرگان رهبری در دیدار با اعضای مجمع عالی حکمت اسلامی مطرح کرد. اجرای این طرح، مسئولیت‌های فراملی و فرمانطقه‌ای را برای دانشگاه رضوی در پی خواهد داشت: «فعالیت دانشگاه علوم اسلامی باید فراتر از مرزها رود؛ به‌طوری‌که علم و فرهنگ به عنوان سوغات مشهد برای جهانیان باشد.» در این طرح، دانشگاه علوم اسلامی رضوی به مرکزی علمی تبدیل خواهد شد که به علوم انسانی اسلامی در تمام ابعاد پرداخته می‌شود. بر این اساس دانشگاه فعلی تنها دانشکده‌ای از دانشگاه جامع اسلامی رضوی خواهد بود و دانشکده‌ها و متنوع در قالب این مرکز علمی تأسیس خواهد شد.

«تلاشی که آغاز شده و اکنون نیز نخبگان و صاحب‌نظران برجسته‌ای با همکاری دانشگاه علوم اسلامی رضوی بر روی جوانب مختلف این طرح و اقداماتی که باید در این راستا انجام شود، کار می‌کنند و قطعاً با الهام گرفتن از تجربیات مراکز علمی برجسته تأسیس شده پس از انقلاب، مانند دانشگاه امام

امام رضا (ع) را عالم آل محمد (ص) خوانده‌اند. ایشان با سلاح علم به جنگ تفکرات انحرافی رفتند و علما و اندیشمندان را به خضوع در مقابل خود وادار و عقلانی و عملی بودن اعتقادات شیعه و معارف اهل‌بیت (ع) را به بهترین وجه برای همگان و آیندگان تبیین کردند. پس جا داشت که در محافل و مجالس حتی مخالفان او را عالم آل محمد (ص) بنامند. لذا وقتی سخن از دانشگاهی با نام آن حضرت به میان می‌آید، انتظارات بسیاری در اذهان نقش می‌بندد و وظیفه‌های سنگین بر دوش دانشجویان و مسئولان قرار می‌گیرد تا تلاش کنند مطابق شأن آن حضرت، مبلغ و مروج اندیشه‌های ناب اسلامی و شیعی به دنیا باشند. در این مقال سعی داریم دیدگاه‌های تولیت آستان قدس رضوی را در خصوص دانشگاه علوم اسلامی رضوی تشریح کنیم.

انتساب به ساحت قدسی امام رضا (ع)

از نظر تولیت آستان قدس رضوی، انتساب این دانشگاه به ساحت قدسی حضرت رضا(ع)، مهم‌ترین مزیت دانشگاه علوم اسلامی و متضمن اقتضاتی است که باید از سیره علمی آن حضرت الگوبرداری شود. از جمله این اقتضات، نظریه‌پردازی‌های علمی است که باید دانشجویان و اساتید دانشگاه بدان سمت و سو حرکت نمایند: «هیئت‌علمی توانمند این دانشگاه می‌توانند در زمینه نظریه‌پردازی‌های علمی و راهگشا برای کشور، نظام و دست‌اندرکاران امور اجرایی نقش به‌سزایی ایفا کنند.»

مرجعیت علمی جهان اسلام

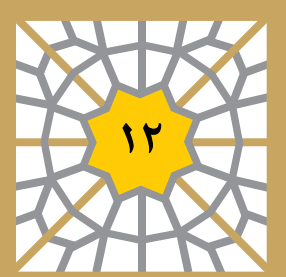
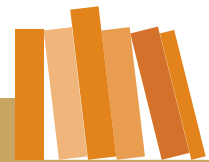
به اعتقاد ایشان، دانشگاه علوم اسلامی رضوی بهترین جایگاهی است که می‌تواند پایگاه تحقق «مرجعیت علمی جهان اسلام» باشد. به نظر می‌رسد رسیدن به این جایگاه، یک رویا نیست و می‌توان با برنامه‌ریزی بلندمدت و تلاش همه جانبه بدان دست یافت. «رای این کار انتظار ما از استادان و فرهیختگان دانشگاه علوم اسلامی رضوی این است که راهکارها و اقتضات تحقق مرجعیت علمی این مجموعه و تبیین صحیح کلام اهل‌بیت (ع) در سطح جهان اسلام و بشریت را ارائه دهند.»

همکاری با حوزه علمیه کهن خراسان

از آنجا که رویکرد اصلی دانشگاه علوم اسلامی رضوی، حوزوی است و دانشجویان می‌بایست در کنار دروس دانشگاهی، دروس حوزوی را نیز بگذرانند، تعامل تنگاتنگ این دانشگاه با حوزه علمیه خراسان، ضرورتی انکارناپذیر است. تولیت آستان قدس رضوی خود عضو شورای عالی حوزه علمیه خراسان و صاحب‌نظر در این زمینه است. «دانشگاه علوم اسلامی رضوی با کمک حوزه علمیه کهن خراسان خواهد توانست به نقطه تعالی و مرجعیت علمی موردنظر برسد». این اصلی است که هرگز نباید مغفول بماند.

ورود به عرصه تربیتی و اجتماعی

تولیت آستان قدس رضوی علاوه بر موارد فوق، دریچه‌های

دانشگاه علوم اسلامی رضوی در این نگاه

مظفر دارابی

انتظار ما از استادان و فرهیختگان دانشگاه علوم اسلامی رضوی این است که راهکارها و اقتضات تحقق مرجعیت علمی این مجموعه و تبیین صحیح کلام اهل‌بیت (ع) در سطح جهان اسلام و بشریت را ارائه دهند.

بانگاہی به بند چهارم منشور هفتگانه رهبری دانشگاه علوم اسلامی رضوی و تربیت نیروهای مستعد

و یک جلوه استاد پروری را از خود به نمایش گذاشته است؛ آن‌هم در شهری که به دلیل وجود مبارک عالم آل محمد (ص)، ظرفیت مرجعیت علمی و معنوی زیادی دارد.

این دانشگاه با جذب دانشجویان غیر ایرانی، اعزام مبلغ به شهرهای کشور و دیگر کشورها، تربیت نیروهای متعهد، فقیه و متخصص و انجام پژوهش‌های ارزشمند علمی و ارائه آن در قالب کتاب و نشریات گام‌های بلندی در این مسیر برداشته است. گسترش رشته‌های آموزشی و ظرفیت‌های پژوهشی در آینده می‌تواند گام بلند دیگری مبتنی بر بند چهارم پیام رهبری باشد هرچند که توجه به سطح کیفی آموزشی و تربیتی، امری ضروری است که تاکنون نیز با حساسیت بالایی در این دانشگاه مورد توجه قرار گرفته است.

همچنین در راستای افزایش ظرفیت‌های فرهنگی موجود در آستان قدس رضوی در عرصه بین‌الملل، تربیت مبلغان دینی و رایزنان فرهنگی در سطح گسترده‌تر، نماد دیگری از عملی جهادی مبتنی بر بند چهارم منشور هفتگانه است که این مهم نیز در طرح توسعه دانشگاه پیش‌بینی شده است.

در این راستا جذب دانشجویان غیر ایرانی مستعد و علاقه‌مند با توجه به تجربیات گذشته، با سرمایه‌گذاری، توجه و جدیت بیشتری دنبال خواهد شد که این امر خود موجب تسریع در امر نشر معارف و تحقق اهداف فرهنگی آستان قدس رضوی در سطح جهانی خواهد بود و راه را به سوی چشم‌اندازی روشن هموار خواهد کرد؛ چشم‌اندازی وسیع و آینده‌های متعالی در تربیت مفسر قرآنی و رشد در علوم انسانی و اسلامی در عرصه داخلی و خارجی که با توجه به زیرساخت‌های قوی این دانشگاه، امری دست‌یافتنی خواهد بود.

ارجمندی/اصلاح جامعه بدون اصلاح فرهنگ آن میسر نیست و تلاش اقتصادی و اجتماعی زمانی می‌تواند به مقصود برسد که الزامات مورد نظر آنها در فرهنگ جامعه، نهادینه شده باشد؛ پس لازم است ورود به عرصه فرهنگ و فعالیت‌های فرهنگی، به دلیل ابعاد گسترده آن، ورودی کارآمد، مناوم، همراه با مدیریت راهبری و در یک کلام حرکتی جهادی باشد. در این بین آستان قدس رضوی، ظرفیت فرهنگی عظیمی است که می‌تواند در فضای عمومی کشور و جهان اسلام تأثیر گزار بوده و با همکاری نخبگان فرهنگی، بیشترین بهره از این ظرفیت کم‌نظیر در ترویج معارف قرآنی و مکتب اهل بیت (علیهم‌السلام) گرفته شود. توسعه فعالیت‌های فرهنگی در عرصه‌های داخلی و خارجی با رویکرد بند چهارم منشور هفتگانه رهبری محقق نخواهد شد مگر آنکه تمامی مؤسسات فرهنگی خود را در این مهم، مسئول بدانند.

از دیدگاه تولیت معزز آستان قدس رضوی «تربیت نفوس مستعد» یکی از جلوه‌های سیره طیبیه امام (رضاع) است و در این بین، مؤسسات فرهنگی آستان قدس رضوی به‌عنوان مجموعه‌ای متناسب به حضرت (رضاع) رسالتی خطیر به عهده خواهند داشت تا با رسالت مشخص خود، در تحقق آرمان‌های فرهنگی این آستان مقدس بکوشند. در این مسیر دانشگاه علوم اسلامی رضوی و حوزه‌های علمیه می‌توانند در دغدغه مهم فرهنگی رهبر معظم انقلاب، اندیشه و فعالیت نوینی را رقم بزنند. دانشگاه علوم اسلامی رضوی با هدف تربیت عالمانی متخصص و انقلابی، رسالتی علمی و فرهنگی مضاعفی خواهد داشت؛ دانشگاهی که در تربیت استاد و نخبه پروری موفق عمل کرده

صادق (ع) و موسسه امام خمینی (ره) و با استفاده از ظرفیت‌های معنوی بارگاه مطهر رضوی مسیر تأسیس چنین دانشگاهی بسیار سهل‌تر از مسیری خواهد بود که دیگر مراکز بزرگ علمی کشور طی کرده‌اند.»

دانشگاه رضوی و زائران حضرت (رضاع)

نقش آفرینی دانشگاه علوم اسلامی رضوی در عرصه‌های تبلیغ دینی حرم مطهر رضوی، معرفت افزایی و ارتقای سطح دانش زائران، ایجاد یک زنجیره ارتباطی بین بخش‌های علمی، آموزشی و پژوهشی آستان قدس رضوی از مدارس امام (رضاع) تا بنیاد پژوهش‌های اسلامی و فراهم ساختن زمینه حضور چهره‌های علمی کشور در قالب «خادمیاران» از مطالبات تولیت آستان قدس رضوی است. به برکت نام حضرت رضا (علیه‌السلام) «دانشمندان و بزرگان علمی فراوانی مشتاق خدمت در بارگاه منور رضوی هستند تا با عشق و علاقه برای خدمت به بارگاه منور رضوی بیایند و این موضوع می‌تواند در قالب طرح توسعه خادم، مخدوم و خدمت محقق شود که اگر چنین شد، ظرفیت بی‌نظیر علمی در آستان قدس رضوی شکل خواهد گرفت.»

مرکز علمی، تحقیقاتی و نخبه پروری

دانشگاه علوم اسلامی رضوی به دلیل سطح بالای علمی و نوع دروس ارائه شده، معمولاً محل تجمع نخبگان و دانشجویان مستعد است که با شناسایی و پرورش این استعدادها می‌تواند پیش از این شاهد نخبه‌پروری و رشد علمی و تحقیقاتی این مرکز بود. «دانشگاه رضوی مرکز مهم علمی، تحقیقاتی و نخبه پروری است که با همت آیت‌الله واعظ طبسی شکل گرفته و موفق شده است در سال‌های گذشته دانش‌آموختگان کارآمدی را در عرصه‌های مختلف اجتماعی به‌ویژه در حوزه تبلیغ دین و معارف و ارزش‌های اسلامی پرورش دهد و نیز آمار و ارقامی که در حوزه علم و پژوهش و نخبه پروری از این مرکز علمی ارائه شده بر نقش قابل توجه دانش‌آموختگان این دانشگاه در جهت کادرسازی بخش‌های مختلف نظام مقدس جمهوری اسلامی گواهی می‌دهد.

نگاه ریاست دانشگاه علوم اسلامی رضوی:

هدف این دانشگاه، نخبه پروری است

سایر مشخصه‌های دانشگاه علوم اسلامی رضوی کدام است؟

در این دانشگاه، آموزش رشته‌های علوم انسانی و اسلامی، دقیقاً به سبک دانشگاهی اجرا می‌گردد و در کنار آن، دروس حوزوی نیز با همین سبک، آموزش داده می‌شود. از این جهت، یکی از شاخصه‌های دانشگاه علوم اسلامی رضوی تلفیق دروس دانشگاهی و حوزوی است. اگر چه این امر، باعث افزایش واحدهای درسی می‌شود، توان علمی دانشجویان و طلبه‌ها را نسبت به همقطاران خود در دیگر جوامع علمی بالا می‌برد و موفقیت‌های بیشتری را برای آنان رقم می‌زند.

همچنین، آزمون ورودی این دانشگاه مستقل است و هر سال زیر نظر سازمان سنجش و طبق استانداردهای لازم برگزار می‌شود. برگزاری مستقل آزمون، نشان‌دهنده اعتماد وزارت علوم به این دانشگاه است. گزینش دقیق دانشجویان، خصوصیت خاص ماست. کف نمره قبولی در آزمون ورودی دانشگاه علوم اسلامی رضوی، بالاتر از کف نمره در آزمون سازمان سنجش است. لذا اگر داوطلبان، نمره حد نصاب را کسب نکنند، شانس ورود به دانشگاه علوم اسلامی رضوی را نخواهند داشت. از همین رو، گاه کمتر از سهمیه وزارت علوم، دانشجویی پذیرفته می‌شود تا کیفیت، قربانی کمیت نشود. در دانشگاه علوم اسلامی رضوی، پس از قبولی داوطلب در آزمون ورودی کتبی، مصاحبه علمی نیز از وی گرفته می‌شود و در صورت موفقیت داوطلب در آن، از وی تحقیقات میدانی می‌شود. داوطلب در تمام این مراحل، با ظرفیت‌های علمی دانشگاه به خوبی آشنا می‌گردد. پس از اتمام این مراحل و پذیرش داوطلب، وی به عنوان دانشجوی، وارد دانشگاه خواهد شد. پس از ثبت نام دانشجویان جدیدالورود، اردوی توجیهی دو روزه برایشان برگزار می‌شود تا شناخت کاملی از دانشگاه، مسئولان و شیوه آموزش پیدا کنند. تحصیل در این دانشگاه غیر دولتی که موقوفه آستان قدس رضوی به شمار می‌آید، رایگان است و تمامی امکانات رفاهی چون خوابگاه و سلف و نیز امکانات آموزشی و پژوهشی در اختیار دانشجویان قرار می‌گیرد.

جذب استاد و اعضای هیئت علمی در این دانشگاه نیز با دقت صورت می‌گیرد. خصوصیت این دانشگاه آن است که ترجیح می‌دهد از دانش‌آموختگان موفق خود برای تدریس و آموزش استفاده می‌کند؛ چراکه استاد این دانشگاه باید در علوم دانشگاهی و حوزوی، متخصص باشد. لذا بیشتر اعضای هیئت علمی دانشگاه رضوی را دانش‌آموختگان خودش تشکیل می‌دهند. با وجود این، از دیگر اساتید برجسته و متعهد نیز بهره گرفته می‌شود. تدریس بزرگانی چون مرحوم معرفت، مرحوم یزدی مطلق و مرحوم شانه‌چی در این دانشگاه، افتخاری دیگر برای آن است. دقت در انتخاب استاد، حتی در دروس عمومی، یکی از ویژگی‌های نظام آموزشی در دانشگاه علوم اسلامی رضوی است. بر این نکته تأکید می‌کنم که خصوصیت بارز دانشگاه علوم اسلامی رضوی، ماهیت حوزوی آن است، چنان‌که از بدو تأسیس تاکنون، بر این ماهیت خود، استوار مانده و از هدف‌هایش دور نشده است. تمام کوشش ما آن بوده است که طبق اساسنامه حرکت کنیم و از هدف متعالی دانشگاه منحرف نشویم.

حضرت عالی به ویژگی‌های این دانشگاه اشاره کردید و تلفیق

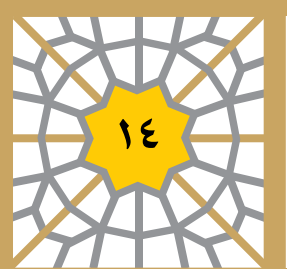
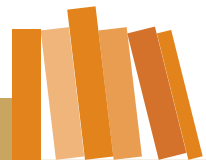
دروس حوزوی و دانشگاهی را مهم‌ترین مزیت آن دانستید. آیا به نظر شما آموزش در هر دو جنبه حوزوی و دانشگاهی، موفقیت‌آمیز بوده است؟ اگر چنین بوده، چه راه‌وردی داشته است؟

طبیعتاً تلفیق واحدهای درسی دانشگاهی و حوزوی، باعث افزایش حجم دروس می‌شود؛ برای مثال، در دانشگاه‌های دیگر، واحدهای درسی دوره کارشناسی، حدود ۱۳۰ واحد است، اما همین واحدها در دانشگاه علوم

حجت‌الاسلام والمسلمین محمدباقر فرزانه، از روحانیان مبارز پیش از انقلاب، شاگرد و یار دیرین رهبر معظم انقلاب، دبیر شورای عالی حوزه علمی خراسان بزرگ و همراه همیشگی تولیت فقید آستان قدس رضوی است که در سال ۱۳۷۰ به عنوان سومین رئیس دانشگاه علوم اسلامی رضوی منصوب گردید و تاکنون در این سمت ابقا شده است. از مهم‌ترین اقدامات دوره ریاست ایشان تصویب اساسنامه و دوره‌های تحصیلی دانشگاه، در شورای عالی انقلاب فرهنگی و برگزاری دوره‌های سه‌گانه تحصیلی کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری است. در حقیقت، حیات آکادمیک دانشگاه و هدف‌گذاری‌های علمی آن، از این دوره آغاز شد و تاکنون نیز ادامه دارد. ایشان علاوه بر چاپ مقالات علمی در حوزه قرآن و نهج البلاغه و نیز مدیر مسئولی مجلات علمی پژوهشی دانشگاه علوم اسلامی رضوی، از اساتید با سابقه حوزه علمی مشهود به‌شمار می‌رود. ایشان همچنین راهنمایی و مشاوره چندین پایان‌نامه تحصیلات تکمیلی را در کارنامه کاری خود دارد. با حجت‌الاسلام والمسلمین فرزانه همراه می‌شویم تا در محضر ایشان از دانشگاه علوم اسلامی رضوی بیشتر بشنویم.

با سلام و عرض خسته نباشید. از اینکه وقت خودتان را به ما دادید، تشکر می‌کنیم. برای شروع، خواهش می‌کنیم درباره نحوه تأسیس دانشگاه و اهداف آن، توضیحاتی را به خوانندگان بدهید؛ زیرا مخاطبان این نشریه، داوطلبان ورود به دانشگاه علوم اسلامی رضوی‌اند و علاقه‌مندند در این باره بیشتر بدانند.

سلام علیکم. با توجه به نیاز گسترده جهان اسلام به مبلغان توانا و نیز ظرفیت محدود حوزه‌های علمی پیش از انقلاب، فکر ایجاد یک دانشگاه علوم دینی به‌منظور تربیت متخصصانی در علوم اسلامی، از همان سال‌های نخست پس از پیروزی انقلاب، شکل گرفت. هدف مؤسس دانشگاه، مرحوم آیت‌الله واعظ طوسی، تولیت فقید آستان قدس رضوی، پرورش نیروهایی بود که برای نیازهای امروز و فردای جهان اسلام پاسخگو باشند. بدین منظور، در اساسنامه دانشگاه علوم اسلامی رضوی قید «تربیت مفسر و محقق و فقیه آگاه» آمده است. با چنین نگاه عمیقی، این دانشگاه که ویژگی‌های خاصی دارد، در سال ۶۳ تأسیس شد. مهم‌ترین ویژگی و مزیت این دانشگاه، مجاورت آن با حرم مطهر رضوی و بهره‌گیری از فضای معنوی و قداست آن است. برنامه آموزشی دانشگاه علوم اسلامی رضوی تا سال ۷۰ آموزش دروس حوزوی و زبان‌های خارجی بود. پس از آن، مسئولان دانشگاه به این نتیجه رسیدند که به‌منظور ارتقای برنامه آموزشی و ارائه مدرک رسمی و مورد تأیید وزارت علوم، باید تغییراتی انجام شود. از سال ۷۰ که مسئولیت ریاست دانشگاه به بنده واگذار شد، پس از برگزاری جلسات متعدد و مشورت با بزرگان و اساتید حوزه و دانشگاه، برنامه آموزشی جدیدی تدوین گردید و تغییری اساسی در برنامه‌های دانشگاه صورت گرفت تا سبک جدیدی از آموزش به‌وجود آید. در این سبک، تلفیق کاملی از برنامه‌های آموزشی حوزه علمی و دانشگاه، انجام گرفت و تأیید وزارت علوم را به‌دست آورد. به این ترتیب، در سال ۷۳ که رشته‌های دیگری از علوم انسانی نیز به رشته‌های دانشگاه افزوده شد، دانش‌آموختگان مدرک رسمی وزارت علوم را دریافت کردند. باید متذکر شوم که در دوره‌های ۵ ساله یعنی از سال ۷۳ تا ۷۸، کاستی‌های شیوه جدید آموزشی را برطرف کردیم و توانستیم تا به امروز، موفقیت‌های علمی و آموزشی شایان توجهی را در سطح کشور به‌دست آوریم و اعتبار خوبی را در وزارت علوم و تحقیقات کسب کنیم.

دانشگاه علوم اسلامی رضوی در بیان نگاه

الله ارجمندی

اسلامی رضوی، به بیش از ۲۰۰ واحد می‌رسند. بدیهی است که این امر، دشواری‌ها و سختی‌هایی را برای دانشجویان به همراه دارد اما باید دید ثمره و اثر این تلفیق چیست. اثر این تلفیق را در توان علمی دانش‌آموختگان دانشگاه رضوی باید دید. دانش‌آموخته این دانشگاه از طلبه حوزه برتری دارد؛ چون علمی را آموخته است که او نخوانده است. همچنین، او از دانشجوی هم‌رشته‌اش در دانشگاه‌های دیگر نیز قوی‌تر است؛ چون بر درس حوزوی احاطه دارد. دانش‌آموخته‌ای که در دانشگاه علوم اسلامی رضوی، دانشنامه دکتری حقوق را دریافت کرده است، درس خارج را نیز گذرانده و در مرحله اجتهاد است. مسلماً تحصیل دروس حوزه و دانشگاه در بینش او تأثیر می‌گذارد. هدف این است که دانش‌آموخته دانشگاه علوم اسلامی رضوی، نظریه پرداز فقهی در مسائل حقوقی یا اقتصادی یا فلسفی و... گردد.

جایگاه دانشگاه علوم اسلامی رضوی در مقایسه با دیگر دانشگاه‌های علوم انسانی کجاست؟

نگاهی به نتایج المپیادهای دانشجویی کشور، پاسخ پرسش شما را روشن می‌کند. دانشجویان دانشگاه علوم اسلامی رضوی، بسیاری از رتبه‌های بالا و جایگاه‌های برتر در این گونه المپیادها را به خود اختصاص داده‌اند. شمار قابل توجهی از کتاب‌ها و رساله‌های دانشجویی در مقاطع مختلف تحصیلی که مقامی کسب کرده یا شایان تقدیر گشته‌اند، رهاورد تلاش دانشجویان و طلاب فاضل دانشگاه رضوی است. دانشجویان این دانشگاه، طبق آمار سازمان سنجش، رتبه‌های نخست را در بیشتر رشته‌های علوم اسلامی از آن خود ساخته‌اند. تردیدی نیست که مقایسه دانشگاه رضوی با سایر دانشگاه‌ها نتیجه‌ای نخواهد داشت، بلکه آنچه مهم است، مقایسه دانشگاه با گذشته‌اش است، تا نواقص را برطرف ساخت و چشم‌انداز موفقیت آینده را ترسیم کرد.

در دانشگاه علوم اسلامی رضوی، پژوهش چه جایگاهی دارد؟

با توجه به استعدادهای پژوهشی دانشگاه و ظرفیت خود، طرح‌ها و پژوهش‌های بیشتری را انتظار داشتیم. با وجود این، به دلیل تغییر برخی سیاست‌ها ناچار شدیم در چند سال اخیر، طرح‌های پژوهشی را محدودتر کنیم. البته در طرح توسعه دانشگاه که با نظر تولیت محترم ارائه شده است، جایگاه پژوهش، پررنگ‌تر و مرکز پژوهش فعال‌تر خواهد بود. عرض بنده درباره ضعف پژوهش، به این معنا نیست که از موفقیت‌های ارزشمند پژوهشی استادان دانشگاه چشم‌پوشی کنم بلکه این بزرگواران، طرح‌های پژوهشی موفق دارند که برخی از آنها تقریباً هر سال در مرکز پژوهش دانشگاه، به صورت کتاب چاپ می‌شود. برخی از این کتاب‌ها جوایز کتاب سال حوزه، کتاب سال خراسان رضوی را به خود اختصاص داده و برخی نیز شایسته تقدیر در جشنواره‌های مختلف شده‌اند. همچنین، چاپ چهار مجله علمی پژوهشی، و یک نشریه علمی ترویجی، از دیگر فعالیت‌های پژوهشی دانشگاه است که رتبه سبز (رتبه عالی نشریات علمی) را به خود اختصاص داده است. پنجاه درصد مقالات تولیدی این نشریه‌ها به قلم اساتید دانشگاه علوم اسلامی رضوی است.

در طرح توسعه دانشگاه علوم اسلامی رضوی، آموزش چه تغییری خواهد کرد؟

با توجه به ظرفیتهای موجود و نیاز به بعضی رشته‌ها، گسترش رشته‌ها در طرح توسعه ارائه شده است که در صورت تصویب مسئولان و نیز موافقت وزارت علوم و با ایجاد شرایط لازم و تأمین اساتید متخصص، در آینده این رشته‌های تحصیلی افزوده خواهند شد. به این ترتیب رشته‌هایی

چون آینده‌پژوهی، بانکداری اسلامی، تربیت خانواده، جامعه‌شناسی و روان‌شناسی، می‌توانند در برنامه آموزشی آینده دانشگاه قرار داده خواهد شد. همچنین، در طرح توسعه، تأسیس واحد خواهران نیز پیشنهاد شده که نیاز به تصویب و اخذ مجوز و نیز ایجاد بستر لازم آن را دارد.

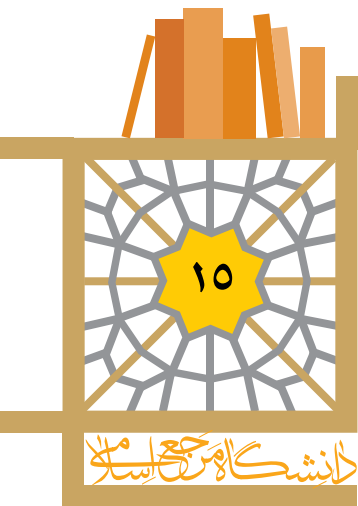
در این طرح، تعاملات دانشگاه رضوی با دیگر دانشگاه‌ها به چه صورت خواهد بود؟

هم‌اکنون دانشگاه علوم اسلامی رضوی، یکی از اعضای اتحادیه جهانی دانشگاه‌های اسلامی است، که امسال نیز برای شرکت در جلسه این اتحادیه در مراکش دعوت شده است. همه تلاش ما این است که برای ارتقای بیشتر سطح علمی دانشگاه و آشنایی با حیطه‌های آموزشی و پژوهشی دیگر دانشگاه‌ها، از ارتباط با استادان و پژوهشگران دانشگاه‌های اسلامی غافل نباشیم. لذا از اساتید برجسته و متعهد سایر دانشگاه‌های معتبر استفاده می‌کنیم و اساتید ما نیز برای تدریس، به سایر دانشگاه‌ها دعوت می‌شوند. یکی از برنامه‌های بایسته در طرح توسعه دانشگاه، همکاری پژوهشی مشترک با سایر مراکز علمی است.

آیا در طرح توسعه دانشگاه رضوی، برنامه‌ای برای جذب دانشجویان خارجی وجود دارد؟

یکی از تجربه‌های موفق دانشگاه علوم اسلامی رضوی در سالیان دور، جذب دانشجویان خارجی از کشورهای مختلف اسلامی در آسیا و اروپا و آفریقا بود، به طوری که از نه کشور جهان دانشجو می‌پذیرفت. اینان مانند دانشجویان ایرانی از امکانات یکسان برخوردار بودند و امکان فراگیری زبان فارسی را داشتند. برگزاری کلاس‌های آموزش زبان فارسی و استفاده از وسایل آزمایشگاهی آموزش زبان، یکی از برنامه‌های دانشگاه در تربیت علمی اینان بود. در طرح توسعه دانشگاه علوم اسلامی رضوی نیز امید می‌بریم که بتوانیم دانشجویان خارجی را از کشورهای مختلف اسلامی پذیرا باشیم و عالمانی را تربیت کنیم که پس از گذشت به کشورشان منشأ خدمات بسیار گردند و آموزه‌های ناب اسلام را تبلیغ کنند. حضور این دانش‌آموختگان در کشورهای خود، کارایی بسیار بیشتری در مقایسه با تأسیس شعبه‌ای از دانشگاه در آن کشور دارد. امروز دانش‌آموختگانی از اهل تسنن را در چین می‌بینیم که از دانشگاه علوم اسلامی رضوی فارغ‌التحصیل شدند و به برکت تحصیل و زندگی در جوار حرم مطهر رضوی، ملبس به لباس روحانیت شیعه گردیدند و به کشور خود بازگشتند.

از اینکه وقت ارزشمندتان را در اختیار ما قرار دادید، متشکریم.

با نگاهی به روحیه انقلابی طلاب

از دیروز تا امروز دانشگاه

دینی باشد. در این میان مدارس علوم دینی خراسان بزرگ، به‌ویژه حوزه با قدمت مشهد مقدس از اهمیت و جایگاهی بلندی برخوردار است، هم‌چون مدرسه بالاسر، مدرسه پریزاد و مدرسه دو در. اگر بخواهیم به سابقه فعالیت سیاسی و اجتماعی مدارس علمیه اشاره کنیم؛ می‌توان گفت رهبری نهضت تنباکو به رهبری مراجع تقلید، مدارس علمیه را به اوضاع سیاسی و اجتماعی جامعه بیش‌ازپیش پیوند داد. از مشهد طلابی چون حاج‌آقا حسین قمی و حاج میرزا محمد کفای خراسانی در نهضت تنباکو حضوری فعال داشتند. علاوه بر قیام گوهرشاد که به تبعید آیت‌الله حاج‌آقا حسین قمی و آیت‌الله سید یونس اردبیلی و شهادت آیت‌الله زاده کفای منجر شده در حوادث اخیر ایران و قیام شکوهمند امام خمینی در طی سال‌های ۱۳۴۱ به بعد، مدارس علمیه مشهد به کانون‌های مقاومت علیه نظام طاغوت تبدیل شد و در پی این رویدادها، بسیاری از طلاب روشنفکر و مبارز به زندان و تبعید گرفتار شدند.

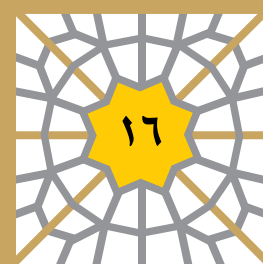
قیام طلاب مدارس علمیه مشهد در سال ۱۳۵۴ و درگیری آنان با مأموران ساواک، اوج این مبارزات بود که به دنبال آن گروهی از طلاب انقلابی همچون دانشمند بزرگوار شهید هاشمی نژاد و آیت‌الله آقای واعظ طبسی دستگیر شدند و حضرت آیت‌الله خامنه‌ای که از موقعیت و پایگاه عظیم اجتماعی در میان مردم و روحانیون برخوردار بود، به سیستان و بلوچستان تبعید شد. با تشدید فعالیت‌های سیاسی طلاب مشهد، مدارس علمیه اطراف حرم مطهر که به کانون‌های مبارزه ضد رژیم تبدیل شده بود، به پهنانه طرح توسعه اطراف فلکه حرم مطهر ویران شد تا آنکه پس از پیروزی انقلاب مجدداً فعال شدند. دانشگاه علوم اسلامی رضوی، با توجه به نیاز به یک دانشگاه تخصصی علوم دینی، پس از پیروزی انقلاب اسلامی در هجدهم مرداد سال ۱۳۶۳ هم‌زمان با سالروز ولادت ثامن‌الحجج علی بن موسی الرضا (ع) به همت بلند و افق آینده‌نگر تولید فقید آستان قدس رضوی تأسیس شد. بنای اصلی دانشگاه از تلفیق و بازسازی دو مدرسه پررونق و تأثیرگذار حوزه علمیه مشهد یعنی مدرسه میرزا جعفر و مدرسه خیرات خان ایجاد شده است.

پس از افتتاح دانشگاه علوم اسلامی رضوی در مرداد ۱۳۶۳، اولین گروه از دانشجویان در مهر همان سال وارد دانشگاه شدند و به‌این ترتیب هر سال با آزمون ورودی اختصاصی، مصاحبه و تحقیق، طلاب و دانشجویان جدیدی وارد دانشگاه می‌شدند. سال‌به‌سال به تجربیات دانشگاه اضافه می‌شد و برنامه‌ها متناسب با نیازها تغییر می‌کرد. نزدیک به ۳۲ سال از زمان تأسیس و نیز ۲۲ سال از زمان فعالیت رسمی دانشگاه بر اساس برنامه آموزشی فعلی می‌گذرد. در این مدت دانشگاه توانسته است با توجه به امکانات و شرایط موجود گام‌های بلندی را در راستای تحقق اهداف خود بردارد و خدمات علمی شایانی را به نظام جمهوری اسلامی ارائه دهد.

از سال ۱۳۷۴ با تصویب اساسنامه دانشگاه در شورای عالی انقلاب فرهنگی به فارغ‌التحصیلان، مدرک رسمی مورد تأیید وزارت علوم، اعطا و آزمون‌های ورودی هر سال زیر نظر سازمان سنجش برگزار شد و سال ۱۳۷۶ اولین سالی بود که مقطع ارشد با چهار رشته علوم قرآن و حدیث، فلسفه و کلام اسلامی، حقوق خصوصی و حقوق جزا و جرم‌شناسی، کار خود را در دانشگاه آغاز کرد. این دانشگاه تلاش کرده و می‌کند با حفظ اصالت حوزوی دانشگاه، دروس تخصصی هر رشته را به بهترین نحو ممکن ارائه داده و از این طریق پایه‌های اسلامی کردن علوم انسانی را فراهم سازد؛ پایه‌هایی برای تربیت نیروهای متخصص و متعهد با روحیه انقلابی و ولایی.

علم اسلامی و مبارزه در مدارس علمیه

از برجسته‌ترین ویژگی‌های تمدن و فرهنگ اسلامی «مدارس علوم اسلامی» هستند. با توسعه نفوذ اسلام در کشورها و آشنایی مردم با فرهنگ و تعالیم غنی اسلامی، استقبال عمومی مردم برای آموزش احکام اسلامی طلب می‌کرد؛ مراکزی برای آموزش و احکام و معارف والای اسلام ایجاد شود، از این‌رو مدارس علمیه شکل گرفت تا بتواند پایگاهی جهت تربیت فقیه و دانش‌پژوه

مدرسه علمیه خیرات خان

این مدرسه قدیمی و زیبا در ضلع شمالی بست قدیمی پایین خیابان (شیخ حر عاملی) واقع شده و در سال ۱۰۵۷ هجری قمری، هم‌زمان با حکومت شاه‌عباس دوم توسط یکی از بزرگان آن روز به نام خیرات خان احداث شده است. بزرگانی همچون، رهبر معظم انقلاب، مرحوم آقا میرزا عبدالجواد نیشابوری، مرحوم آیت‌الله میرزا حبیب گلپایگانی، مرحوم میرزا جواد آقا تهرانی و... در این مدرسه به تدریس و تحصیل و پژوهش مشغول بودند. در دوره پهلوی اول در اثر سیاست‌های ضد دینی حکومت، تمام مدارس علمیه مشهد از جمله این مدرسه در حالی که وضعیت ساختمانی نامطلوبی نیز داشت تعطیل شدند و در حکومت پهلوی دوم نیز مدرسه هرگز مرمت نشد تا آنکه پس از پیروزی انقلاب اسلامی، ساختمان مدرسه با همان طرح و نقشه اولیه مرمت شد. ساختمان جدید مدرسه در زمینی به وسعت حدود ۲۰۰۰ مترمربع با تلفیقی از معماری اسلامی و مهندسی جدید بازسازی شده است، در قسمت ورودی مدرسه یک هشتی کوچک قرار دارد و در طبقه دوم نیز یک هشتی و یک مدرس بزرگ قرار گرفته که بعد از انقلاب سال‌ها محل تدریس مرحوم حضرت آیت‌الله واعظ طبسی بوده و هم اکنون از این مکان به‌عنوان قرائت‌خانه استفاده می‌شود.

مدرسه میرزا جعفر

این مدرسه در ضلع شمالی صحن انقلاب واقع گردیده و از بناهای بارز دوره صفویه است که به همت شخصی به نام میرزا جعفر سروقدی یکی از تجار خراسان احداث شد و در چهار ضلع آن حدود ۹۰ حجره در دو طبقه ساخته شده است. ایوان شمالی مدرسه که در آخرین بازسازی همچنان دست‌نخورده باقی مانده، از لحاظ کاشی‌کاری معرق، هفت‌رنگ و انواع خطوط و کتیبه‌های موجود در آن به همراه گچ‌بری‌های نفیس در زمره بناهای بسیار نفیس اسلامی است. از قسمت‌های مهم بنا، کتابخانه آن است که از نظر داشتن گچ‌بری‌های بسیار نفیس و نقاشی‌های زیبا که با آب‌طلا آراسته شده دارای ارزش فراوان هنری بوده و در بین مدارس مشهد بی‌مانند است. بازسازی مدرسه میرزا جعفر پس از پیروزی انقلاب اسلامی به همت آستان قدس رضوی صورت گرفت که در این بازسازی، تمام قسمت‌های مدرسه به‌جز ایوان شمالی و کتابخانه تاریخی مدرسه با همان الگو و معماری اولیه بازسازی شد. این مدرسه خاستگاه صدها تن از

مراجع تقلید، فقها و علمای برجسته بوده است. سالیان متمادی استادان در آن به تدریس و تحصیل و پژوهش‌های علمی مشغول بوده‌اند. در مسجد این مدرسه، بهترین اجتماعات مذهبی مشهد تشکیل می‌شد و چند حوزه درسی معروف نیز در این مدرسه منعقد می‌شد؛ از جمله درس خارج فقه و درس معارف آقای حاج میرزا جواد آقای تهرانی که از اساتید معروف حوزه علمیه مشهد بودند و نیز رهبر معظم انقلاب که پیش از انقلاب در مدرسه میرزا جعفر، درس تفسیر داشتند.

تشکیل دانشگاه

در راستای تأسیس دانشگاه علوم اسلامی رضوی، مدرسه میرزا جعفر در سه طبقه و یک زیرزمین و خیرات خان در دو طبقه و یک زیرزمین نوسازی شد و فاصله میان این دو مدرسه در سه طبقه با ۲۲ هزار مترمربع به بناهای فوق اضافه شد و در هجدهم مرداد سال ۱۳۶۳ هم‌زمان با اولین کنگره جهانی امام رضا (ع) و روز ولادت ایشان افتتاح شد و با افزایش رشته‌های درسی و تعداد دانشجویان افزایش فضای دانشگاه و توسعه آن ضرورت یافت؛ به همین دلیل ساختمان جدید دانشگاه با عنایات مؤسس محترم به دانشگاه اضافه شد؛ این ساختمان به جای مدارس باقریه و حاج حسن که قبل از انقلاب تخریب شده بود، در زمینی به مساحت ۵۲۰۰ مترمربع و در ۱۰۸۰۰ مترمربع زیربنا در دو طبقه و زیرزمین ساخته و به دانشگاه رضوی واگذار شد تا در شهریور سال ۱۳۸۳ افتتاح شود.

روحیه انقلابی ادامه دارد

پس از پیروزی انقلاب نیز مدارس علمیه و دانشگاه‌ها، فضاهایی مستعد جهت تربیت نیروهای انقلابی و ولایی بودند. دانشجویان دانشگاه علوم اسلامی رضوی نیز از جنس طلبه‌های انقلابی مدرسه میرزا جعفر خیرات خان بودند و نقشی فعال و مؤثر در شکل‌گیری انقلاب در مشهد داشتند و آن زمان که نوبت به دفاع مقدس شد، همراه با تحصیل، در صف مقدم جبهه حاضر شدند؛ به‌صورت خودجوش عازم خط مقدم شدند و با هم‌کلاسی‌های دانشگاه خود هم‌رزم شدند.

استادی که دیروز لباس رزم داشت

خودجوش جذب تیپ ویژه شهاده، تیپ لشکر ۵ نصر و تیپ لشکر ۸ امام رضا شدند و برای دفاع و جهاد عازم شدند. اکثر دانشجویان علوم رضوی به دلیل هوش بالا و توانمندی‌های خاصی چون تسلط به زبان عربی، مسئولیت‌های استراتژیک مانند دیده‌بانی و تهیه گزارش از منطقه دشمن را به عهده می‌گرفتند؛ دربخش اطلاعات، عملیات و تهیه نقشه‌های جنگ و ترجمه اسناد سری عراقی داوطلب شده و موجب پیروزی‌های چشمگیری در جنگ می‌شدند. تهیه نقش‌های جنگ مسئولیت بسیار حساس و مهمی در آن روزها بود. این کار شامل گشت شناسایی در شب به‌منظور نفوذ به چادرهای دشمن و نیز ترجمه اسناد سری بود؛ که در این موارد آشنایی با متون تخصصی و ژورنالیستی عربی ضروری بود؛ و شهید اثنی عشری از دانشجویان نخبه دانشگاه علوم اسلامی رضوی در این مورد مهم، بسیار کارآمد و نخبه بود.

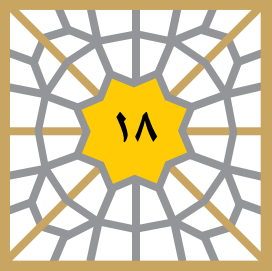
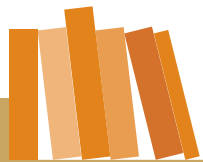
🌱 طلبه‌ای عارف‌مسلك

با شهید سعید محمودیان در سال‌های ۶۳ تا ۶۵ در خوابگاه دانشگاه هم‌اتاقی بودم و در رشته فقه و مبانی حقوق هم‌درس بودیم. در عملیات کربلای ۵ بود که در شلمچه شهید شد. عجیب زاهد و عارف‌مسلك بود و ارتباطی نزدیک با علمای اهل معرفت داشت. در جلسات علامه حسینی تهرانی از شاگردان علامه طباطبایی شرکت می‌کرد و البته به یک استاد در هر درس دانشگاه نیز اکتفا نمی‌کرد. هر درس را از بهترین استاد آن فرامی‌گرفت. برای برنامه‌های تربیتی خود وقت می‌گذاشت، اهل سیر و سلوک بود؛ به اماکن زیارتی زیاد می‌رفت و زیاد نماز شب می‌خواند. قسمتش هم همان شد که با یک‌بار مجروحیت و خدمت در واحد اطلاعات عملیات به شهادت برسد آن‌هم وقتی ۲۳ سال بیشتر نداشت و مادرش می‌گفت برایش نامزد کرده بودند.

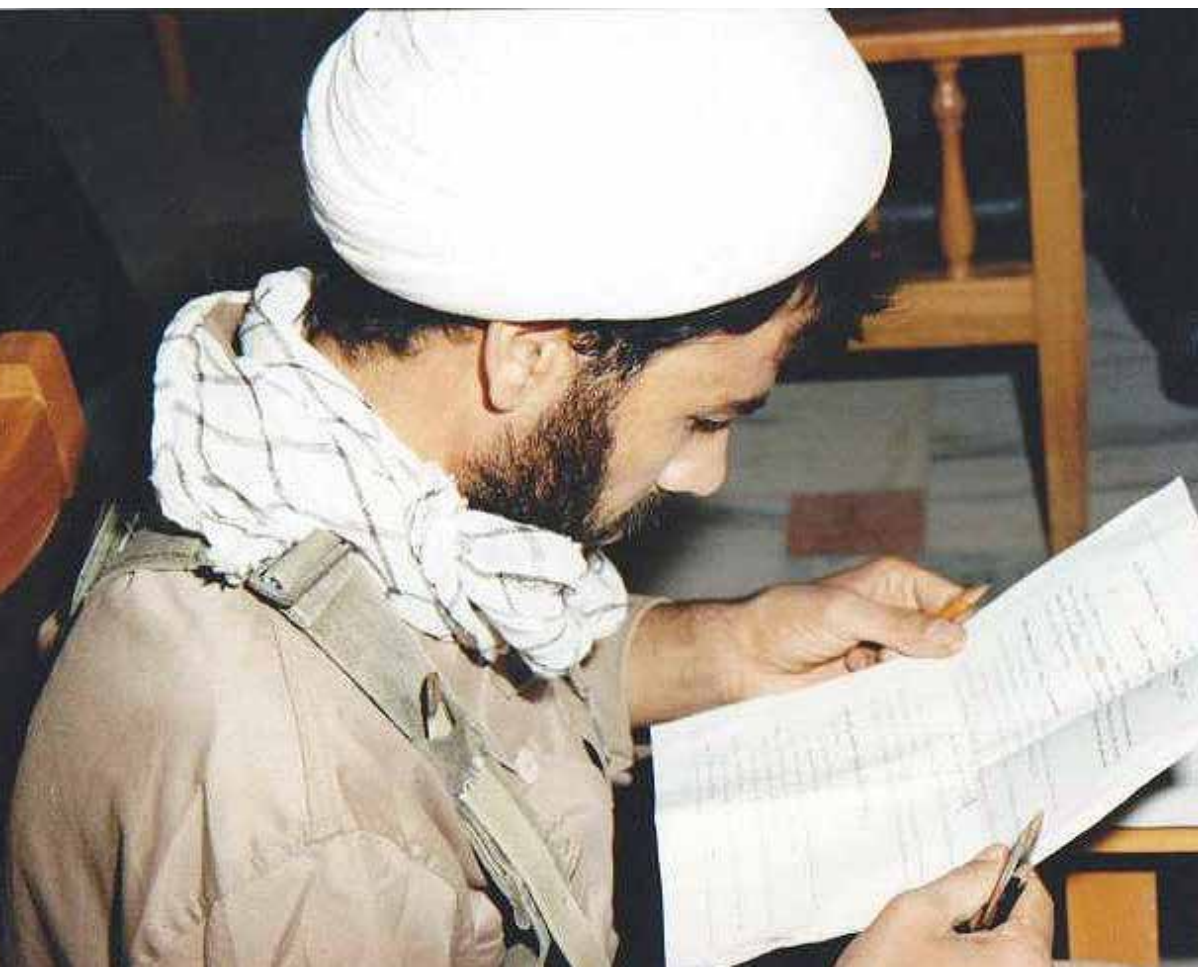
سال ۶۳ بود که دکتر دیانتی وارد دانشگاه علوم اسلامی رضوی شد. سه سالی می‌شد معلم آموزش و پرورش بود و هنوز به آموختن عشق می‌ورزید اما شرایط تحصیل در دانشگاهی حوزوی او را بر آن داشت تا از شغل خود استعفا دهد تا مسیر زندگی‌اش را تغییر دهد. تا سال ۸۱ در این دانشگاه، علوم قرآنی و فقه مبانی حقوق خواند و هم‌زمان با آن ارشد و دکترای ادبیات فارسی گرفت. سال ۷۵ آزمون قضاوت قبول شد ولی تدریس ادبیات فارسی در دانشگاه را انتخاب کرد و ۲۰ سال هیئت‌علمی دانشگاه کرمان بود و هم اکنون نیز در کنار تدریس در دانشگاه علوم اسلامی رضوی و جامعه المصطفی العالمیه، هیئت‌علمی دانشگاه آزاد اسلامی مشهد است و حالا دکتر با این سابقه درخشان فعالیت علمی از آن روزهای علوم اسلامی رضوی می‌گوید. از روزهای جنگ و درس و از روحیه جهادی سه شهید هم‌رزمش... هم‌رزم و هم‌کلاسی در دانشگاه. از روزهایی که خود نیز با این سه عزیز همراه بود و در کربلای ۵ با یک ترکش خمپاره در ناحیه شکم مجروح شد و حالا جانباز ۲۵ درصد است.

🌱 روزهای جهاد شروع می‌شود

از ورودی‌های ۶۳ بودیم، ۱۱۶ نفر؛ و می‌توان گفت اکثر دانشجویان نخبه و با استعداد بودند. از آن رتبه تکریمی‌های کنکور که از پس سخت‌گیری گزینش این دانشگاه برآمدند و حالا دانشجوی اینجا بودند. تنها استعداد و هوش بچه‌های آن روزها نبود که خاص بود. روحیه عجیبی داشتند. آمده بودند برای درس و جنگ. حالا فرقی نداشت مبارزه و سخت‌کوشی در جبهه باشد یا سازندگی و تبلیغ. جنگ که شروع شد خیلی‌ها به‌صورت

دانشگاه علوم اسلامی رضوی در بزرگراه

روحیه انقلابی در دانشجویان آن روزها

رحیم پور از غدی، استاد نظریه پرداز و عضو شورای عالی انقلاب فرهنگی که پس از جنگ، به بررسی و تحلیل مباحث فکری و فرهنگی و سیاسی و دینی ایران و جهان پرداخته، چندی پیش در جمع صمیمی دانشجویان دانشگاه علوم رضوی در بزرگداشت شهدای دانشگاه حضور یافت و از خاطرات جنگ و هم‌دانشگاهیان آن‌ها گفت. مردانی که روزی او هم‌سنگرشان بود و اینک نیستند. از شهدای دانشجوی دانشگاه علوم اسلامی رضوی...

وی که خود درس طلبگی خوانده، در لشکر ۵ نصر خراسان هم‌رزم طلاب دانشگاه رضوی بود و با ده نفر آن‌ها، دوستی نزدیک داشت. رحیم پور از آشنایی‌اش با این مخلصان شهادت‌طلب، در عملیات خیبر در سال ۶۲ و عملیات بدر در سال ۶۳ گفت و اشاره‌ای کرد به والفجر ۸، همان عملیاتی که دانشجویان رضوی، داوطلب ورود به گروه عملیاتی غواصی شدند و پس از آموزش خود را به ارونند زدند تا خط را بشکنند؛ در حالی که می‌دانستند بازگشتی در کار نیست و به آن‌ها گفته شده بود برای شهادت آماده باشند. بعضی از آن‌ها در همان والفجر ۸ در آزادسازی فاو و بعضی دیگر در عملیات کربلای ۴ در شلمچه شهید شدند.

رحیم پور به ویژگی مشترکی در تمامی شهدای غواص دانشگاه اشاره کرد: به خلوص و شجاعت آن‌ها که ناشی از ایمانشان بود. وی ادامه داد: این ایمان متأثر از شناخت عرفان جهادی امام خمینی (ره) بود که هم در مکتب اسلام درس بخوانند تا آگاه باشند و هم برای حفظ اسلام بجنگند و این فکر، آنان را با بسیاری از دانشجویان و طلاب آن روزها متفاوت می‌کرد. در آن روزها بعضی از طلاب وظیفه خود را صرفاً رسیدن به مرحله اجتهاد و حفظ اسلام برای آینده می‌دانستند و از جهاد غافل بودند، اما طلبه‌های این دانشگاه با آن سن کم و با تفاوت‌های بسیاری که از لحاظ مالی، قومیتی و تحصیلات خانواده داشتند؛ هر دو سنگر را حفظ کردند و اعتقادشان واحد بود. برای خدا رفتند؛ هدفشان تنها خدا بود و باید اکنون نیز چنین باشد. دانشجوی این دانشگاه باید طلبه‌ای باشد که هم درد دین داشته و مردمی باشد و هم متخصصی متعهد و سخت‌کوش در رشته تحصیلی خود باشد.

اگر ما نیز مانند آن‌ها، نگاهمان کاسب‌کارانه نباشد و هدف تنها خدا باشد؛ این‌گونه حوزه سکولار و طلبه سکولار نخواهیم داشت و حوزه و دانشگاه، هر دو در خدمت انقلاب قرار خواهند گرفت.

* رحیم پور از غدی با جمعی از دانشجویان دانشگاه علوم رضوی، غواصانی از لشکر نصر ۵ خراسان در نخلستان‌های نزدیک به منطقه عملیاتی آبادان و خرمشهر که برای عملیات عبور از ارونند آماده می‌شدند. ۱۱ تن از این جمع شهید یا مفقود شدند.

ورزشکاری نخبه و خلاق

مهدی اثنی عشری خواهرزاده آیت‌الله مکارم شیرازی بود. در دانشگاه هم‌اتاق بودیم و در جنگ نیز هم‌رزم. با او در کربلای ۵ نیز همراه بودم. نوزدهم بهمن‌ماه سال ۶۵. هر دو داخل خاکریز اطلاعاتی. من در سنگر تاکتیکی بودم و او در سنگر مستحکم زیرزمینی چند متری عقب‌تر. مسئولیت هدایت آتش توپخانه با من بود. من مجروح شدم و به عقب برگشتم و آن روز، آخرین روز دیدارمان بود و شهید اثنی عشری چند روز بعد شهید شد.

شهید اثنی عشری ادبیات خوانده بود و دیپلم برق داشت. نیرویی کارآموده و ورزشکار. با پشتکاری که داشت هم در ورزش و ورزشکاری جسمی سرآمد بود و هم در مباحث علمی. کوهنورد بود و جودوکار و شناگر حرفه‌ای؛ مطالعات بسیاری داشت و مدام یادداشت‌برداری می‌کرد. جالب آنکه به بهداشت شخصی خود اهمیت زیادی می‌داد و در کوله خود تمامی لوازم موردنیازش را داشت.

بعد عملیات والفجر ۸ بود. عملیات مهران، من بودم و شهید و سه چهار نفر دیگر. برای شناسایی، عراقی‌ها را دور زدیم تا مخفیانه، منطقه را رصد کنیم؛ اما در شرایطی قرار گرفتیم که تنها با یک کلاشینکف مجبور به تیراندازی شدید و مرکز مخابرات دشمن دست ما افتاد. یعنی‌ها که گمانشان این بود تعدادمان زیاد است و برخلاف تصور ما تسلیم شدند و این‌طور بود که دوهزار نفری اسیر شدند و آنجا بود که امام (ره) فرمودند که مهران را خدا آزاد کرد.

توانایی جسمی شهید اثنی عشری در نیزارهای حوالی جزیره مجنون نیز به کمکمان آمد. به راحتی پارو می‌زد و قایق را هدایت می‌کرد. من بودم و شهید اثنی عشری و هاشم مقدسیان دیگر طلبه دانشگاه علوم رضوی و یک نفر دیگر که برای شناسایی رفته بودیم و لازم بود ساعت‌ها میان نیزارها بمانیم تا گشت عراقی‌ها تمام شود.

روحیه خاصی داشت. خلاقیت و هوشش قابل توجه بود. در کوله‌بار خود ابزار و داروهای گیاهی داشت. با سیم سایه‌بان درست می‌کرد با کمترین وسایل غذا آماده می‌کرد، برای دیدنایی سریع کوه را بالا می‌رفت، در مشهد سر ساعت به کلاس و مطالعه و زیارتش می‌رسید و از رسیدگی به خانواده نیز غافل نمی‌شد و اهل صلح‌رحم بود.

شب کربلای ۴ بود که دیدم وصیت‌نامه‌اش را می‌نویسد و همان شب با حالاتش به من فهماند رفتنش نزدیک است. آن عملیات ما شکست خوردیم و نیروها برگشتند که البته با تدبیری اوضاع جبهه ایران آرام شد و فرماندهان به اهواز برگرداندند تا فرماندهان و نیروهای یعنی نیز پراکنده شوند. به این ترتیب در عملیات کربلای ۵ توانستیم آن‌ها را غافلگیر کرده و پیروزی بزرگی به دست آوریم و در همین عملیات بود که شهید اثنی عشری نیز به شهادت رسید.

آرام در میان مجنون

شهید علیرضا یزدی پسر آرام و ساکتی بود از نیشابور. در سکوت‌هایش خود را تربیت می‌کرد تا سخن بیهوده یا گناه نگوید. بصیرت عجیبی داشت و نسبت به مسائل سیاسی روز و افکار سیاسی اطرافیان‌ش توجه نشان می‌داد. طبع بلندی داشت و حافظ چندین سوره بلند قرآن بود. شهید سرپرست خانواده نیز بود و نگران آن‌ها و البته خنده‌رو و دست‌دل‌باز با آن‌ها. رضایت مادر را گرفت و حلالیت خواست، آن‌ها را به خدا سپرد و راهی جبهه جنوب شد. سرانجام در سال ۶۶ در جزیره مجنون تیر خورد و پیکرش در تبرس عراقی‌ها در بین هورهای مجنون در آب گیر افتاد و همان‌جا آرام گرفت. آرام و بی‌صدا مانند تمام‌وقت‌هایی که با خدا نجوا می‌کرد.

[استاد رحیم پور]

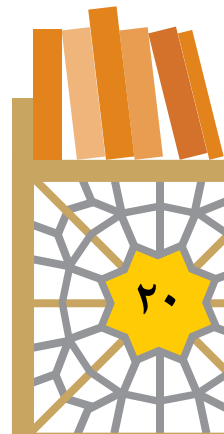
بدقولی
دانشجوی شهید
سید مجتبی شریتی

مراسم خواستگاری اش بود ولی نه از آن خواستگاری های معمول. به خواست مادر آمده بود و برای اتمام حجت. از آرزوی شهادت به عروس گفته بود و دل او را لرزاند. بود.
قرار عقد برای نیمه شعبان شد و سید مجتبی خوشحال از رضایت مادر، قول داد که برای مراسم به موقع برمی گردد و راهی جبهه شد.
رضایت پدر و مادر برایش همه چیز بود. وقتی در کودکی پدرش را از دست داد به خودش قول داد تا به آرزوی پدرش عمل کند و طلبه شود. به دانشگاه رضوی رفت لباس روحانیت پوشید. حالا هم مادر می خواست برایش عروس بیاورد تا پابندش کند و دیگر فکر جبهه را نکند. اما نیمه شعبان گذشت و بدقولی کرد و نیامد. تنها ساکش برای مادر و عروس تازه اش رسید.
رفقاییش میگفتند ساک به دست آمده ی آمدن بود اما پس از اعلام عملیات شناسایی، دلش طاققت نیاورد هم رزمانش را تنها بگذارد و به خوشی اش برسد برای همین ماند، به مادرش مهر خون آلودی را دادند و گفتند در حالی پیکر سید مجتبی را پیدا کرده اند که یک پا نداشته و به درختی تکیه داده و این مهر در دستش بود. گفتند که پیام داده بود به مادر و خانواده ام بگوید: «اگر شهید شدم صبوری کنید و زینبی باشید تا دشمن شاد نشویم» و آقا سید مجتبی به حجله رفت اما در جبهه با نه کردستان...

اقتدابه حسین (ع)
شهید
حشمت الله رضایی

وقتی در جواب برادرت بگویی: «دل طاققت نیاورد که من هم جبهه آمدم» یعنی آن قدر بزرگ شده ای که تو هم حس تکلیف کنی و نخواهی از خدمت به سرزمینت بی نصیب بمانی. نگهداری از مادر پیر جای خود، به آن هم می رسید اما دفاع هم وظیفه بود. حتی برای او که همیشه از سنش کوچک تر دیده می شد و حتی به خاطر همین ریزنقشی، چند سالی را دیرتر وارد کلاس اول شد. حشمت الله، ته تغاری باهوش و ز رنگ آقا خیرالله دانشجوی دانشگاه شهید بهشتی شده بود اما طلب علوم دینی و علاقه اش به تبلیغ او را به دانشگاه رضوی کشاند و تعهدش به امام او را تا جبهه رساند. عجیب هم نبود. ریشه های مذهبی داشت و از قدیم خانواده اش متولیان حسینی بودند و عشق به حسین (ع) در خونش بود.
از ابتدای جنگ مسئول برگزاری مراسم تشییع و بزرگداشت شهدای محله می شد و کمی که گذشت با رفقاییش قرار گذاشت که آن ها هم راهی شوند. قسمتش اما آن بود در عملیات کربلای ۴ در شلمچه، بالای سر جنازه دوست شهیدش، خمپاره ای به زمین پخشیدند و او را نیز به آرزوی قلبی اش برساند. حالا مانند مولایش حسین (ع)، بدن بدون سرش را روی دست می بردند. حشمت الله در وصیت نامه اش نوشته بود: «ای کاش قطعه پیام آغشته به خونی بودم تا با نظاره آن بر مظلومیت حسین (ع) گریه می کردند» و حالا حتماً افتخار می کرد که سر در بدن نداشت...

دانشگاه علم و اسلام رضوی در بزرگراه

زینب ارجمندی

خدمت سربازی اش زمان جنگ بود. فرستادنش نکرده، یکی از شهرهای مرزی کردستان. همیشه روزه داشت و این باعث شده بود رفقاییش به شوخی از من بپرسند: «حاج خانم مگر پسر ت چقدر روزه خورده که قضاییش تمام نمی شود؟»
قران بعد از سحر و مناجات شبانه اش ترک نمی شد. قبل سربازی، هم در دانشگاه درس می خواند و هم ورزش می کرد؛ ورزش های سخت رزمی و تمرینات طاقت فرسایی که می گفت می خواهد با آن ها بر ترس ها و نواقصش غلبه کند. کوهنوردی می کرد؛ گاهی پای برهنه در شن و برف راه می رفت. انگار به دنیا آمده بود تا در راه اسلام شهید شود.
سربازی اش که تمام شد گفتم برگرد پیش مادر پیرت بمان. سهم تو تمام شده. گفت: نه تازه شروع راه است. خودم از زیر آینه و قرآن ردش کردم و رفت. حسینم در ۲۳ سالگی در عملیات والفجر ۸ برپر شد. بی تابش بودم تا وقتی که یکی از اقوام، خوابش را دید و برایم گفت حسین پیغام فرستاده همیشه کنارم می ماند؛ بی تابی اش را نکنم. بعد از شهادتش ما را محضر آقا بردند. از روحیات پسرم گفتم. آقا مشتاق شدند. عکسش را که نشانشان دادم پشتش برایم این چنین یادگار گذاشتند:
«یاد شهید عزیز، سید حسین عظیمی گرمی باد که با پرواز بلند خود به ملکوت اعلی، خود و آرمان های اسلامی اش را جاودانه ساخت.»

پرواز به ملکوت اعلی
شهید
سید حسین عظیمی

غواص
دانشجوی شهید
حسینعلی زارع شبلی

وقتی از دانشگاه رضوی خبر آوردند که قبول شده، جبهه بود و قصد آمدن هم نداشت. به اصرار برادران و اجبار فرماندهانش ناچار شد برود و ثبت نام کند. کوچک ترین پسر خانواده بود و علاقه خاصی به مادر داشت و باینکه از ابتدا در بیرون خانه کار می کرد، در خانه هم به اندازه دختر نداشت، کمک حال مادرش بود. همین تواضع و افتادگی مانع می شد تا خانواده اش لحظه ای فکر کنند در جبهه می تواند پست مهمی داشته باشد غافل از اینکه جزو بهترین غواص های واحد اطلاعات عملیات بود.

به همه توصیه می کرد تا می توانند کتاب بخوانند و آگاهی و اطلاعاتشان را بالا ببرند تا گروهک های منافق وقت از جهل آن ها پل نسازند و بالا بروند و با همین عقیده خیلی ها را دنبال درس و بحث فرستاده بود. برای همان بود که خودش هم در دانشگاه رضوی آزمون داده بود. حسینعلی عاشق جبهه شده بود و این از تمام حرکتش پیدا بود؛ بطوریکه مادرش هم فهمید نمی تواند جلویش را بگیرد و رضایت به رفتن داد.

آخرین بار آدرس خانه شان را روی کاغذی نوشت و در جیب لباس رزمش گذاشت، انگار می دانست لازم می شود؛ زمانی نگذشت که پسر بیست و یک ساله آمنه خاتون در عملیات کربلای پنج به فیض شهادت رسید و پیکرش را با همان کاغذ آدرس توی جیب برای مادرش آوردند.

دانشگاه امرتسار

سال ۷۵ بود و تشییع جنازه چند شهید. پیکری در کار نبود. چند استخوان بود و پلاکها. مادر رضا هم آمده بود و با خودش حتماً فکرمی کرد پسر خوش قدو بالايم رفته و حالا این استخوان ها برام بر گشته... اما بلاخره برگشت و انتظار تمام شد. استخوان ها را طبقه بالای مزار حاج آقاعلی محمددفن کردند. شاید مانند حضرت علی اصغر که در آغوش پدر آرام گرفته بود؛ حالا حاجی هم به آرامش رسیده بود. پیرزن یادش از روزی آمد که با حاجی مسافر مشهد شدند و رضا را با نذر و توسل از پاپوس امام رضا گرفتند. یادش از روزی آمد که مدام نگران بود پسرش عزیز کرده اش از او دور شود. روزی که او گفت می خواهد طلبه دانشگاه علوم رضوی شود و مجاور امام درس بخواند تا روزی که تمام تلاشش را کرد او و حاجی را راضی به رفتن و دفاع از کشور کند؛ چیزی نگذشت. پدر و مادر در تب و تاب خبری از جبهه بودند و موی، سپید کردند. پیرزن باز هم روزی رابه یاد آورد که حاجی اش بی قراری دوری پسر را تاب نیاورد و تنهایش گذاشت و بعد هم روزی که برایش خبر دادند «ضاهم باز نخواهد گشت» و در کربلای ۲ در منطقه حاج عمران پر کشیده است. حالا قبری را در آغوش می کشد که دو عزیزش در آن آرمیده اند و راضی است به رضایت خداوند.

عزیز کرده پدر و مادر
دانشجوی شهید
رضا صباغی

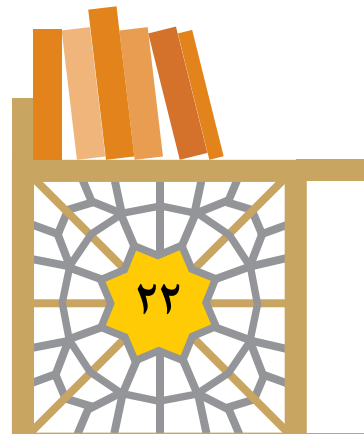
نامه‌های یک مادر
دانشجوی شهید
علیرضا کونام

نور خورشید که از پشت پرده سرک می‌کشد، چشمانم را باز می‌کنم و چشمم، مثل هرروز به جمال یکی یک‌دانهام روشن می‌شود.

- سلام آقا علیرضا صبحت به خیر عزیز مادر!

کار هرروزه‌ام درد و دل با علیرضا است. از خاطرات می‌گویم و نازش را می‌کشم. سر آخر هم گله می‌کنم و برگشتنش را می‌خواهم. پسر من از همان اول، راه و روشش از بقیه جدا بود. از دنیا آمدنش که با هزار نذر و نیاز بود گرفته تا نماز و روزه‌اش در شش‌سالگی که واقعاً نگرانم می‌کرد که نکند از نخوردن ضعیف شود اما حریفش نبودم. پشت لبش که سبز شد از آرزویم برای رفتن به دانشگاه رضوی گفت. درد دوری و بی‌طاقتی را به جان خریدم و رفتنش را به نظاره نشستم. بعد از آن به خاطر اسلام و مسلمین به جبهه رفت. آخرین بار قول گرفتم که وقتی برگشت باید پیش خودم بماند و دیگر تنهایم نگذار. با لباس روحانی به جبهه نرفتم، که با دست نشانش ندهند. خواست بی‌سروصدا و فقط به خاطر رضای خدا باشد. قبل رفتن می‌گفت «این راه شهادت دار. اسارت دارد. مفقودی دارد.»

سی سال است که حرف‌هایش را مرور می‌کنم و میدانم در راه حضرت زهرا (س) مفقود شده؛ اما مگر یک پیرزن چقدر تحمل دارد. پدرش طاقت نیاورد و در انتظار چشم از جهان بست. اما من و خواهرهایم از سال شصت و پنج که نوزده سال بیشتر نداشتم تا الان، هرروزمان را به این امید شب می‌کنیم که بالاخره در باز می‌شود و قامت علی‌رضایم در چهارچوب در خودنمایی کند. علیرضا جان! تو که دل‌رحم بودی. نخواه که مادرت بدون دیدن روی ماهت از این دنیا بروی.

دانشگاه علم‌ساز رضوی در بزرگراه

زینب ارجمندی

پلاکی زنگ‌زده
دانشجوی شهید علی
اصغر حسین پور از غدی

روی تخت بیمارستانی که خودم در آنجا به مجروحان خدمت می‌کردم پیدایش کردم شوکه شدم و بیشتر عصبانی که چرا خبرمان نکرده است. علی اصغر را با نذر و نیاز از خدا گرفته بودیم و برای مان متمایز بود.

اهل آزار کسی نبود. مراقب و معتقد، فعال و انقلابی با دوستانش در مدرسه انجمن اسلامی دانش آموزی تشکیل داده بود و در دفتر نماینده امام خمینی و تولیت آستان قدس رضوی هم خدمت می‌کرد.

حالا مجروح مقابل چشمانم بود. بعد از عمل جراحی، چند روزی بیشتر در بیمارستان طاقت نیاورد و باینکه دکترها اجازه‌مرخصی نمی‌دادند اصرار داشت به خانه برود تا تخت برای بیمار دیگری خالی شود. کتفش آسیب شدیدی دیده بود و هنوز کاملاً خوب نشده بود. با این وجود، زمانی که مطلع شد فرمانده هم‌زمانش را فراخوانده؛ به دنبال آن‌ها رفت و در شلمچه ماندگار شد و دیگر برنگشت.

هجده سال بعد از معراج شهدا دنبال من و ام البنین آمدند. تابوتی نشانمان دادند که با همه بزرگی‌اش برای کیسه‌ای خاک و پلاکی زنگ‌زده کوچک بود. مادرش طاقت نیاورد و زودتر از من به دیدار پسرمان رفت. پسر من قبل از رفتن چیزهایی می‌نوشت. جایی نوشته بود: «چون عشق دارم پس هستم، چون هستم پس می‌روم و چون عاشقانه می‌روم پس می‌مانم و ماندگار می‌شوم.» دوری‌اش کمرم را خم کرد اما چه چیز بهتر از آن که بدانی پسر عاشقت به وصال معشوق رسیده.

به‌جای خودش رفقایش آمدند خانه‌مان. فهمیدم که دیگر پسر من را نمی‌بینم...

در رمضان سال چهل‌ویک دنیا آمد و نامش را محمد گذاشتیم اما چند روزی بیشتر طول نکشید که نامش شد محمد رضا. مریضی سختی گرفته بود که دکتر هم جوابمان کرد. تاله و گریه‌هایم جواب داد و به لطف آقا امام رضا پسر من شفا گرفت. نذر کردم که نامش را محمد رضا بگذاریم و خدمت‌گزار آقاییم امام رضا باشد. این‌طور شد که برای ادامه تحصیل رفتن دانشگاه رضوی را انتخاب کرد.

شبی داشت در حیاط، بی‌سروصدا پرده‌های مسجد را می‌شست که ریا نشود؛ فهمیدم چه قدر شوق خدمت به اسلام را دارد. جنگ هم که شد بدون معطلی راهی جبهه‌های نبرد شد. زمانی که برای مرخصی می‌آمد می‌فهمیدم حال عجیبی دارد؛ شوق شهادت... این را از چشمان خیس و حالات دگرگونش می‌شد فهمید. وقتی برای آخرین بار رفت انگار می‌دانست شهید می‌شود؛ نامه‌ای برایم گذاشته بود که گریه کنم زیرا می‌داند از احساسات و عواطف مادری‌ام سرچشمه می‌گیرد اما برای فرزندم نباشد و به شوق پیروزی حق و شکست دشمن گریه کنم.

حالا رفقایش آمده بودند و می‌گفتند: «حاج خانم پسری تربیت کرده‌ای که شهادتش داغی بر دل‌مان گذاشت. وقتی شلمچه را گرفتیم تا همه را وارد خاک‌ریزهای ایران نکرد خودش بالا نیامد.»

یک ماه بعد از شهادتش در عملیات کربلای چهارم، پیکر پسر من بازگشت در حالی که فقط ۲۴ بهار از عمرش گذشته بود و عزادار محمد رضا، گریه‌هایم اشک شوقی بود برای پیروزی‌های حق علیه باطل.

شفایافته
دانشجوی شهید
محمد رضا اویسی ثانی

غواص عاشق
دانشجوی شهید
علی عباس حسین پور

اهل خرم آباد بود اما به دلیل تحصیل در دانشگاه رضوی از مشهد به جبهه اعزام شد. محبتش به آقا امام رضا آن قدر زیاد بود که هر وقت فراغتی دست می داد به پابوسی آقا می رفت. به قول رفقاییش شده بود کبوتر حرم. برای اولین بار سوم دبیرستان بود که به جبهه اعزام شد و آن قدر کار درست بود که چند سال بعد غواص اطلاعات عملیات شد و هم زمان به درس و دانشگاهش هم می رسید. می گفت: من به درس دو دانشگاه عمل می کنم، دانشگاه کربلا و دانشگاه علم. در خانه علی عباس بود و در جبهه ابودر. اگر از برادرهایش که بیشترشان در جبهه بودند می پرسیدی، نمی دانستند ابودر معروف همان برادر خودشان آقا علی عباس است. غواص بود و عاشق. به حدی که برای رفتن به عملیات والفجر ۸ نذر کرد و چهل روز روزه گرفت. نذرش قبول شد. در دل شب به ابروند زدند و خط راشکستند تا راه را برای نیروهای پیاده به سمت فاو هموار کنند. غروب آفتاب بود که بعضی ها در منطقه بمب شیمیایی زدند و ترکشش، حنجره ابودر را درید و به وصال یار رساند. انگار قبل رفتن می دانست که این آخرین عملیات است چون از حال عجیبش نوشته بود: از آرزوی شهادت و این که ان شاء الله آقا سر بالینش بیاید. زمانی که تمام هم ولایتی هایش منتظر رسیدن پیکرش بودند؛ خبر رسید که سهواً به مشهد برده شده. اما دوستانش می دانستند اشتباهی نشده و کبوتر حرم، راهی مشهد شده تا جسمش آخرین بار با آقا وداع کند.

دانشگاه اهر حرم اسلام

مانند دو راهی بین الحرمین می ماند. نمی دانم اول سر مزار محمدم برم یا علی. سر مزار محمد می نشینم و با علی درد و دل می کنم و سر مزار علی هم با محمد: «محمد یادت می آید یک سال بعد از رفتن علی به جبهه آمدی سراغم و گفتم می خواهی به جبهه بروی؟ رفتی و وقتی سالم برگشتی، از خدا خواستم دستت به جایی بند شود تا فکر دوباره رفتن را نکنی. دعایم مستجاب شد و دانشگاه رضوی قبول شدی و رفتی سر درس؛ اما درس هم ماندنی ات نکرد. دوباره آمدی و اجازه خواستی که برگردی جبهه. گفتمی دست من امانت بوده ای و اگر شهید شدی بدانم که به صاحب اصلی ات برگشته ای. با تمام سختی و دلتنگی اش اجازه دادم بروی تا صاحب اصلی، خرده ای بر من نگیرد.

اردیبهشت سال ۶۵ شهید شدی اما نیامدی عزیز مادر. در ارتفاعات حاج عمران. دخیل امام رضا (ع) شدم تا خبری از تو بیاورند و جنازه ات هفت ماه بعد رسید. آخ که فقط خدا می داند وقتی یاد نماز شبها و راز و نیازت با خدا می افتم؛ دلم چقدر تنگ می شود. دائم الوضو بودی و نماز صبح را مسجد می رفتی. بعد نان تازه به دست می آمدی خانه تا همگی با هم صبحانه بخوریم. وقتی علی هفده سال بعد رسید بالاخره آرام گرفتم. یادم می آید سالها پیش خواب دیدم گلستانی را در خواب نشانم دادند و گفتند دو گل از این گلستان مال شماست و حالا که بین مزار دو پسر می مانم؛ تعبیر آن خواب را می فهمم.

میان دوشهید
دانشجوی شهید
محمد بدر افکن

در معاونت فرهنگی دانشگاه علوم اسلامی رضوی نگاه جهادی ادامه دارد

بِسْمِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَىٰ تِجَارَةٍ تُنْجِيكُمْ مِنْ عَذَابِ أَلِيمٍ
تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَتُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ
ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ

(صف، آیات ۱۰ و ۱۱)

طبق آیات و روایات توصیه شده است که با اموال و جانان در راه خدا جهاد کنید و نگاه جهادی به بلوغ نخواهد رسید مگر با تربیت اخلاقی و توجه به ظرفیت‌های فرهنگی؛ کمک به فقر زدایی از فرهنگ هدفی است که اگر به آن برسیم توفیق در دفاع از ارزش‌های دینی نیز صدچندان خواهد بود. بدین منظور توجه به بخش فرهنگی یکی از آرمان‌هایی است که مدنظر هیئت مؤسس دانشگاه علوم اسلامی رضوی قرار گرفته است.

تلاش در این دانشگاه، تربیت طلبه متدین، آگاه، روشنفکر و متعهد با توانمندی بالای علمی است؛ این هدف صرفاً با آموزش علمی محقق نخواهد شد و توجه به فعالیت‌های فرهنگی و نگاه جهادی و پویا، لازمه تربیت نیروی انقلابی و سازنده است. برای رسیدن به این مهم بود که سال ۸۹ برای اولین بار معاونت فرهنگی دانشگاه شکل گرفت و فعالیت‌های خود را با یک کارشناس فرهنگی، کارشناس تربیت‌بدنی، کارشناس خدمات دانشجویی و کارشناس در حوزه نظارت و ارزیابی فعالیت‌های فوق برنامه شروع کرد و در کنار توجه به سلامت جسمی و روحی منحصراً به بعد اخلاقی، اجتماعی و سیاسی دانشجویان پرداخت.

سرفصل‌هایی از جنس تربیت

شریعتی نژاد معاون فرهنگی دانشگاه با توجه به اهداف تربیتی این معاونت در این باره از سرفصل‌های برنامه‌های این حوزه می‌گوید و گذری به تولیدات فرهنگی و تشکل‌های دانشجویی می‌زند. وی به با اشاره به برگزاری مراسم‌های مذهبی و سلسله جلسات احکام، برنامه‌های سیاسی را به جهت حفظ روحیه انقلابی لازم می‌داند و می‌گوید: برگزاری اردوهای علمی با عنوان طلبه جوان و بصیرت سیاسی و نیز همایش‌های سیاسی در مناسبت‌های مختلف ملی همچون نهم دی ماه به جهت تقویت بینش سیاسی دانشجویان با جدیت تمام دنبال می‌شود.

شریعتی از اجرای برنامه‌های فرهنگی، اجتماعی و از دو اردوی محوری دانشجویان نیز یاد می‌کند و ادامه می‌دهد: اردوی تخصصی اشراق اندیشه در حوزه اندیشه اسلامی، غرب پژوهی و الگوی اسلامی - ایرانی و نیز اردوهای راهیان نور با هدف بازدید از مناطق جنگی با هدف تعمیق بیشتر فکری و بالندگی علمی، با استقبال خوب طلبه‌ها برگزار می‌شود. همچنین سلسله جلسات بازخوانی آثار شهید آوینی، بزرگداشت شهدای حله و همایش وحدت حوزه و دانشگاه از جمله نشست‌های تخصصی فرهنگی دانشگاه است.

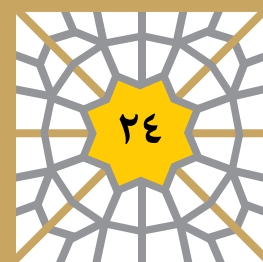
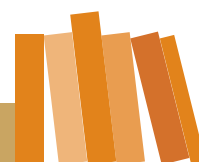
تربیت جسم همراه با بعد اخلاقی

اهمیت به فعالیت‌های ورزشی و تفریحی با هدف ایجاد فضای پرنشاط و اهتمام به عرصه سلامت و روح از دیگر ویژگی‌های دانشجویان علوم اسلامی رضوی است. بطوریکه برگزاری بیش از ۱۳۰۰ ساعت برنامه ورزشی در ده رشته ورزشی و حضور بیش از ۲۰۰۰ نفر ساعت در این برنامه‌ها، آمار قابل توجهی از استقبال دانشجویانی است که به سلامت جسم خود در راستای اهداف فرهنگی اهمیت می‌دهند.

چرا تولیدات فرهنگی؟

تبیین فعالیت‌های فرهنگی و تولید محتوای تربیتی، فرهنگی از رسالت اصلی معاونت فرهنگی دانشگاه علوم اسلامی رضوی است؛ به این ترتیب محتوای جلسات و دوره‌های فرهنگی پوشش داده شده و در قالب کتاب و بروشور چاپ می‌شود؛ مانند چاپ کتاب طب اسلامی، تدوین دروس اخلاق و نیز انتشار محتوای سلسله جلسات احکام کاربردی.

همچنین دانشجویان در فضایی آزاد و فعال دست به انتشار نشریات دانشجویی می‌زنند و در این نشریات از دغدغه‌های علمی و فرهنگی خود می‌گویند. شریعتی نژاد به چاپ ۸ نشریه دانشجویی اشاره می‌کند که از این بین نشریه «فرهنگ بصیرت» و «فراسو» با نگاهی فرهنگی - اجتماعی منتشر می‌شوند. وی ادامه می‌دهد: گاهنامه فرهنگ بصیرت، نشریه‌ای جریان ساز و تحلیلی در حوزه فضای سیاسی است که آخرین شماره آن نیز به فضای سایبری پرداخت و نیز دو فصلنامه فراسو به مباحثی در دین، فرهنگ، سیاست و اجتماع می‌پردازد.

دانشگاه علوم اسلامی رضوی در بیان نگاه

محمد رضا حسینی

برگزاری اردوهای علمی با عنوان طلبه جوان و بصیرت سیاسی و نیز همایش‌های سیاسی در مناسبت‌های مختلف ملی همچون نهم دی ماه به جهت تقویت بینش سیاسی دانشجویان با جدیت تمام دنبال می‌شود

برگزاری اردوهای
جهادی مهم‌ترین
فعالیت بسیج دانشگاه
به حساب می‌آید.
اردوهایی که از سال ۸۷
با حرکتی خودجوش
به فهرج کرمان آغاز
شد و با تمام فراز و
نشیب‌های موجود،
هنوز هم از برنامه‌های
اصلی بسیج
دانشجویی دانشگاه
بوده و با هدف خدمت
فرهنگی در قالب
جهادی دنبال می‌شود

طب سنتی، کانون قرآن و عترت و کارگروه نمایان معارف از تشکل‌های دانشجویی دانشگاه علوم اسلامی رضوی است. جریان تبلیغ و تربیت مبلغان در کارگروه «نمادین معارف» به سامان می‌رسد و در آن مبلغان به صورت هفتگی و یا مناسبتی برای اعزام به سایر شهرها و کشورها آماده می‌کنند. شریعتی نژاد با اشاره به اعزام ۱۸۰ مبلغ در محرم امسال به سایر شهرها و یک مبلغ به آفریقا گفت: دوره‌های آموزشی مهارت‌های تبلیغ نیز در این کارگروه دنبال می‌شود که از دستاوردهای آن در اردوهای جهادی و اعزام‌های فردی و نیز در خدمت‌رسانی دفاتر پاسنگویی حرم مطهر به زائران و مجاوران استفاده می‌شود. اردوهای «طلبه جوان و بصیرت سیاسی» به همت کانون مطالعات تاریخ و اندیشه‌های معاصر سیاسی برگزار می‌شود. شریعتی نژاد هدف این کانون را از برگزاری اردوها، شناخت جریان‌های سیاسی انقلاب و کسب مهارت در تحلیل مسائل روز سیاسی و نیز شناخت احزاب سیاسی معاصر معرفی می‌کند و خاطر نشان می‌کند: در کنار فعالیت‌های سایر تشکل‌ها، اوج برنامه‌های فرهنگی در دفتر بسیج است و برگزاری اردوهای جهادی مهم‌ترین فعالیت بسیج دانشگاه به حساب می‌آید.

اردوهایی که از سال ۸۷ با حرکتی خودجوش به فهرج کرمان آغاز شد و با تمام فراز و نشیب‌های موجود، هنوز هم از برنامه‌های اصلی بسیج دانشجویی دانشگاه بوده و با هدف خدمت فرهنگی در قالب جهادی دنبال می‌شود؛ اردوهایی با خدمات عمرانی، فرهنگی به مناطق محروم که موجب ارتباطی صمیمی با جامعه و انتقال مؤثر آموزه‌های اخلاقی و تربیتی به آن‌ها شده است. از دیگر مسئولیت‌های سیاسی بسیج دانشگاه، می‌توان به شهید پژوهی، سرکشی به خانواده شهدای دانشگاه و گردآوری خاطرات آنان نیز اشاره کرد.

حرف آخر

همچنین معاونت فرهنگی دانشگاه با کمک به اعزام دانشجویان به المپیادهای علمی، کمک به دانشجویان نیازمند، برگزاری جشن تلبیس، برگزاری سفرهای عمره و عتبات عالیات و برگزاری مراسم ازدواج دانشجویی به دانشجویان دانشگاه، خدمات فرهنگی ارائه کرده و آنان را در مسئولیت‌های بزرگ آنان در راستای اهداف دانشگاه، یاری و همراهی می‌کند.

هدف، صدور معارف انقلاب است

از دیگر اولویت‌های دانشگاه علوم اسلامی رضوی، همکاری‌های بین‌المللی از طریق جذب دانشجویان خارجی است. صدور معارف انقلاب اسلامی و نشر علوم دینی با تربیت دانشجویانی متعهد و متخصص از جهان اسلام محقق می‌شود که به‌این ترتیب می‌توان حضوری پررنگ‌تر در عرصه‌های بین‌المللی داشت و اثرات این تربیت جهادی را می‌توان در بازگشت دانش‌آموختگان به کشورهای خود دنبال کرد. تاکنون ۱۶۰ دانشجوی غیر ایرانی از کشورهایی چون چین، سوریه، تاجیکستان، پاکستان و اوگاندا در دانشگاه علوم رضوی مشغول به تحصیل شده‌اند که بیشترین تعداد از این آمار متعلق به کشور سوریه است.

شریعتی نژاد تلاش‌های فرهنگی دانش‌آموختگان غیر ایرانی را از افتخارات دانشگاه می‌داند و به مواردی از آن اشاره می‌کند: بسیاری از اساتید و بزرگان علمی افغانستان از دانش‌آموختگان دانشگاه علوم اسلامی رضوی می‌باشند و سه موسسه اسلامی در چین نیز توسط فارغ‌التحصیلان دانشگاه علوم اسلامی رضوی تأسیس شده است. همچنین به اذعان سردار شهید همدانی بیشترین کمک به جبهه مقاومت سوریه را از نظر برقراری ارتباط با این جبهه، فارغ‌التحصیلان سوری این دانشگاه داشته‌اند که این کمک، بسیار مؤثر و حساس است.

معاون فرهنگی در ادامه یادآوری می‌کند: اعزام ۲۸ مبلغ از دانشجویان باتجربه تحصیلات تکمیلی به کشورهای آفریقایی، غرب آسیا و اروپا از دیگر برنامه‌های فرهنگی در حوزه بین‌الملل به‌منظور صدور اندیشه‌های دینی و انقلابی است؛ در راستای این اهداف تربیتی بعضی از این مبلغان حتی تا ۲۵ سال در کشورهای آفریقایی زندگی کرده‌اند تا به رسالت و تعهد دینی خود عمل کرده باشند و در این بین، حضور رایزنان فرهنگی از میان اساتید دانشگاه در سایر کشورها نیز نتایج مؤثری در مبادلات فرهنگی داشته است.

تشکل‌های دانشجویی، حرکت‌هایی جهادی

بخشی از فعالیت‌های اجتماعی و سیاسی دانشگاه علوم اسلامی رضوی در قالب تشکل‌های دانشجویی به سرانجام می‌رسد. حرکتی خودجوش که با حضور خود دانشجویان مدیریت می‌شود و در این شور سیاسی و فرهنگی به تجربیات کاربردی خوبی می‌رسند. بسیج، دفتر مطالعات و اندیشه‌های معاصر سیاسی، دفتر اندیشه اسلامی و غرب پژوهی، دفتر کرسی‌های آزاداندیشی،

بسیج، اردوهای جهادی سازندگی انقلابی

«و ما آن روز عید داریم که مستمندان و مستضعفان ما به زندگی صحیح رفاهی و تربیت‌های صحیح اسلامی - انسانی برسند.»
امام خمینی ۶۰/۱۰/۲۳

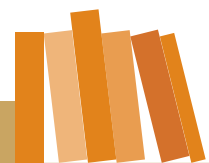
حرکت‌های جهادی در بیشتر دانشگاهها توسط دانشجویان اجرا می‌گردد ولی حرکت جهادی دانشگاه علوم اسلامی رضوی از این خاصیت برخوردار است که از سوی طلاب جوان برنامه ریزی و اجرا می‌شود؛ واضح است سطح محتوایی چنین حرکتی متفاوت بوده و انتظارات از نتایج کار بالاتر از سایر حرکت‌های جهادی است؛ چرا که جهادگران دانشجو در آینده، فقیهان و مبلغان دینی، اساتید، نظریه پردازان و حقوق دانان جامعه‌اند و لازم است در بطن جامعه و مشکلاتش قرار گیرند و البته باید هدف آنان، رضایت خدا و خدمت به محرومان جامعه باشد. جامعه نیز به این گروه جهادی که نماینده یک دانشگاه علوم دینی است و نام آستان قدس رضوی بر آن نهاده شده است به چشم دیگری می‌نگرد.

بسیج دانشگاه در سال ۸۹ پس از موفقیت دانش‌آموختگان این دانشگاه در حرکت جهادی داوطلبانه در فهرج کرمان و کسب تجربیات آنان، اولین اردوی جهادی خود را در شهر جنگل از توابع شهرستان رشتخوار خوار برگزار کرد. منطقه‌ای محروم در خراسان رضوی که ضرورت برگزاری حرکت جهادی در این منطقه توسط مسئولان و کارشناسان امور اجتماعی استانداری تأیید شده بود و نیاز به کمک‌های عمرانی و فرهنگی دانشجویان داشت.

به‌این ترتیب بسیج، اردوهای جهادی دانشجویان دانشگاه علوم اسلامی بانام گروه «وارثان» ساماندهی کرده و جهت داد. و هر ساله با کمک نیروهای پرتلاش خود چندین اردوی جهادی به مناطق محروم ترتیب داد و موفقیت‌های چشم‌گیری به دست آورد.

حرکت‌های اجتماعی در میان مردم ما، آن زمان که با مؤلفه‌های دینی آمیخته شود موفقیت بیشتری خواهد داشت. بعد از پیروزی انقلاب که شاخصه‌های فرهنگی به حرکت‌های اجتماعی - دینی اضافه شد این موفقیت را دوچندان کرد. حضور مردم در صحنه‌های سازندگی و تلاش آنان برای فقرزدایی و آبادانی کشور، نشان از این موفقیت فرهنگی در همراهی حرکت‌های اجتماعی بود. روزی تلاش‌های مردم در سازندگی کشور با درایت امام خمینی(ره) با شکل‌گیری جهادسازندگی جهت یافت. جریانی که تنها با هدف عمرانی ساخته نشد و تربیت و فرهنگ سازی در آن در اولویت بالاتری قرار داشت. قرار بود روح همدلی، ایثار، برادری، روحیه جهادی و انجام کار بزرگ با کمترین امکانات در هم بیامیزد و جریانی فرهنگی به راه بیفتد تا نشانگر اندیشه ناب اسلامی باشد. سال‌ها از آن عزم پویای اوایل انقلاب می‌گذرد و هنوز نیاز به آن فکر جهادی و جهاد برای سازندگی بیشتر وجود دارد و هنوز جوانان مخلص جهادگر و حرکت‌های جهادی وجود دارد. وجود خصوصیتی چون نشاط، فضای مهنوی و سازنده و تلاش مخلصانه‌ای که در میان شرکت‌کنندگان در حرکت‌های جهادی حاکم است و نیز نتایجی چون فقرزدایی، ایجاد روحیه امید در میان مردم مناطق محروم و رفع فقر فرهنگی حاکم بر برخی مناطق کشور از برکات حرکت‌های جهادی به‌شمار می‌آید؛ بویژه مبارزه با فقرزدایی فرهنگی ضروری‌تر است و به نظر می‌رسد فقر در فرهنگ به مراتب، اثرات مخرب‌تری دارد و از این رو نیاز به تلاش جهت افزایش آگاهی مردم در قالب حرکت‌های جهادی را افزون‌تر می‌کند.

حرکت جهادی بعنوان یک نهضت عمومی، بستری است برای شکوفایی و رشد در بخش فرهنگی، مذهبی و عمرانی، مناطق محروم و از طرف دیگر فرصتی است برای جهادگران تا آنچه را که آموخته‌اند به عرصه آورند. از داشته‌های علمی و دینی خود بهره برند و گامی نیز به سمت خدانشناسی برداشته و خود را تربیت کنند. چرا که در این بستر می‌توانند بر ضعف ارتباطی، غرور و رفاه طلبی خود غلبه کرده و سخت کوشی، صبر، قناعت، مهربانی، فن بیان و تاثیرگذاری را تمرین کنند.

دانشگاه علوم اسلامی رضوی در بیانگه

زینب ارجمندی

حرکت جهادی بعنوان یک نهضت عمومی بستری است برای شکوفایی و رشد در بخش فرهنگی، مذهبی و عمرانی مناطق محروم و از طرف دیگر فرصتی است برای جهادگران تا آنچه را که آموخته‌اند به عرصه آورند

همراه با گروه جهادی وارثان در بسیج دانشگاه

اینجا تنها عشق است و خدمت

اردوهای جهادی پیوند زدن دانش است با کوشش؛ عشق است و خدمت و در دانشگاه علوم اسلامی رضوی آمیختن درس دین با درد دین نیز افزوده می‌شود. دانشجویان این دانشگاه از فرصت‌های هر چند کوتاه فراغت بهره می‌برند تا دانش دینی و توان انسانی خویش را به کار برند؛ این جهادگران در قالب برگزاری اردوهای جهادی، کوشیده‌اند در جهت محرومیت‌زدایی مناطق محروم و نیز ارتقاء سطح دانش دینی ساکنان این مناطق بکوشند. تلاشی که به صورت پیگیر در سال‌های گذشته اجرا شده است و ثمرات آن در نقاط مختلفی از استان، شامل حال ساکنان مناطق محروم شده است.

گروه جهادی وارثان

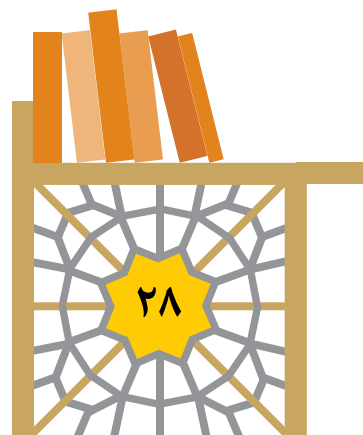

این گروه یکی از کمیته‌های بسیج دانشگاه علوم اسلامی رضوی است که زیر نظر معاونت فرهنگی و دانشجویی دانشگاه فعالیت می‌کند. شناسایی مناطق محروم توسط دانشجویان با معرفی و مشاوره استانداری، کمیته امداد، بسیج طلاب، ائمه جمعه و سایر نهادهای متولی و یا با معرفی خود دانشجویان صورت می‌گیرد. اما تلاش آن است تا در مناطق محرومی که کمتر به آن‌ها توجه شده است اقدامات جهادی صورت گیرد.

دانشجویان برای انجام اقدامات عمرانی خود کوشیده‌اند تا از نهادهای مختلفی کمک بگیرند، بطور مثال برای ساخت خانه محروم از کمیته امداد، برای ساخت خانه عالم از سازمان تبلیغات اسلامی، برای ساخت امکانات عمومی مثل سرویس بهداشتی از بسیج سازندگی و نیز برای امور پشتیبانی نیز از بخش‌داری و سایر نهادها کمک بگیرند. در این مسیر، مجموعه‌های تحت مدیریت آستان قدس رضوی تاکنون حمایت‌های گوناگونی را از دانشجویان جهادگر دانشگاه داشته‌اند. دانشگاه علوم اسلامی رضوی پشتیبان اصلی دانشجویان در بخش هزینه‌های برپایی اردو بوده و سایر ادارات آستان قدس رضوی از جمله مدیریت فرهنگی و نیز اداره قرآن و حدیث آستان قدس رضوی نیز با اهدای محصولات فرهنگی، قرآن و مفاتیح به مناطق محروم، دانشجویان را در تحقق اهداف فرهنگی خود یاری می‌کنند.

برنامه‌ریزی برای برپایی یک اردوی جهادی معمولاً پروسه‌ای ۴ تا ۶ ماهه است که در این مدت اقدامات عمرانی و فعالیت‌های فرهنگی که باید در طول اردو انجام شود، مشخص می‌شود. همچنین در طول ترم تحصیلی برای مربیان اردو، جلسات آموزشی برگزار می‌شود تا هم مواد مورد نیاز مربی برای آموزش ارائه شود و هم در باب روش انتقال مفاهیم به مربیان آموزش داده شود. در قالب مواد مورد نیاز، به دانشجویان شرکت‌کننده در این دوره‌ها، مباحث عقیدتی، جهان‌بینی، اصول عقاید و احکام به صورت مجزا و قابل انتقال به مخاطب آموزش داده می‌شود.

در قالب طرح تداوم مربیان فرهنگی در ایام تعطیل سال یا ایام محرم و ... به محل اعزام می‌شوند تا در یک بازه چندساله، اقدامات فرهنگی خود را در سطح منطقه پیگیری کند. در زیر به برگزاری چند نمونه از این اردوها اشاره می‌شود:

منطقه فهرج کرمان، کلید آغاز پروژه‌های جهادی
اولین منطقه‌ای که برای انجام کار جهادی توسط دانشجویان بسیجی دانشگاه علوم اسلامی رضوی در سال ۸۷ انتخاب شد؛ منطقه فهرج کرمان بود. این منطقه از جمله محروم‌ترین مناطق استان کرمان شناسایی شد که به برپایی یک اردوی جهادی ده‌روزه در این مکان توسط این دانشجویان منجر شد. طلاب جهادگر دانشگاه علوم اسلامی رضوی در طول این ده روز به فعالیت‌های عمرانی و فرهنگی در سطح منطقه پرداختند. فعالیت‌های عمرانی شامل ساخت مسجد و مدرسه، ساخت خانه عالم و ... و فعالیت‌های فرهنگی شامل ارتباط با خانواده‌ها و ارائه آموزش‌های دینی و عقیدتی و... بود. در این اردوی جهادی تجربیات خوبی به دست آمد که از آن‌ها برای طرح‌ریزی و اجرای اردوهای بعدی استفاده شد.

منطقه جنگل در شهرستان تربت حیدریه
منطقه جنگل در شهرستان تربت حیدریه، منطقه بعدی بود که برای برپایی اردوی جهادی در سال ۸۸ انتخاب شد. این منطقه که بنا به پیشنهاد یکی از اساتید دانشگاه انتخاب شد، از جمله محروم‌ترین مناطق شهرستان تربت حیدریه است که با مشکلات فرهنگی و محرومیت‌های اجتماعی زیادی

آغاز کار چگونه بود؟

اردوهای جهادی دانشجویان دانشگاه علوم اسلامی رضوی از سال ۱۳۸۷ آغاز شده است. دانشجویان این دانشگاه که محرومیت‌های بعضی نقاط اطراف مشهد یا استان‌های دیگر را از نزدیک مشاهده کرده بودند در این سال تصمیم گرفتند که با کار فرهنگی و جهادی به استقبال محرومیت‌زایی از این مناطق و نیز تقویت ابعاد معنوی و بنیة دینی و فرهنگی اهالی این مناطق بپردازند. ابتدا با تعدادی از اساتید خود مشورت کردند و با الگوبرداری از شهدا و رزمندگان عرصه دفاع مقدس که مخلصانه و داوطلبانه به دفاع از مرزهای کشور پرداختند، شیوه کار جهادی را انتخاب کردند. این تلاش مقدس از سال ۸۷ تاکنون به انجام ده‌ها اردوی جهادی و نیز هزاران ساعت کار عمرانی و فرهنگی در مناطق محروم انجامیده و حاصل آن انجام ۵ پروژه جهادی گسترده در سال‌های گذشته بوده است. پروژه‌هایی که موجب شده است تا گروه جهادگران بسیج دانشگاه علوم اسلامی رضوی در میان گروه‌های جهادی بسیج طلاب استان خراسان رضوی برترین گروه شناخته شود.

از جمله تجربیات که جهادگران در فعالیت‌های فرهنگی در طی این اردوها به آن رسیدند، آن بود که برای نتیجه‌بخش بودن آموزش‌های فرهنگی ارائه‌شده نیاز به پیگیری‌های بیشتر است و در قالب یک اردوی چندروزه نمی‌توان انتظار ثمربخشی کامل از اقدامات فرهنگی را داشت؛ در نتیجه این دانشجویان در کنار انجام اردوهای چندروزه با عنوان «طرح تمرکز»، به ارسال مربیان فرهنگی به صورت مستمر به مناطق تحت پوشش در قالب «طرح تداوم» پرداختند.

از جمله تجربیات که جهادگران در فعالیت‌های فرهنگی در طی این اردوها به آن رسیدند، آن بود که برای نتیجه‌بخش بودن آموزش‌های فرهنگی ارائه‌شده نیاز به پیگیری‌های بیشتر است و در قالب یک اردوی چندروزه نمی‌توان انتظار ثمربخشی کامل از اقدامات فرهنگی را داشت

منطقه نیز ادامه فعالیت‌های عمرانی و فرهنگی پیگیری و یک طرح تمرکز و ۵ طرح تداوم در فواصل مناسبی تاکنون انجام شده است.

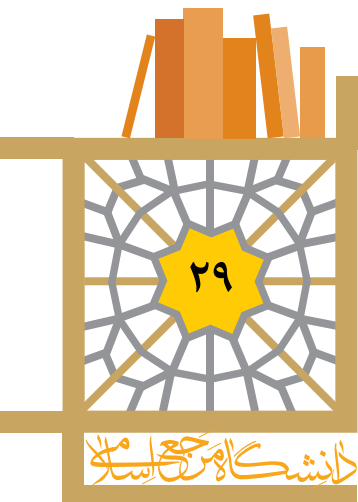
منطقه کال ایمانی

بعد از خوشاب، دانشجویان جهادگر دانشگاه علوم اسلامی رضوی در سال گذشته منطقه موسوم به «کال ایمانی» واقع در شهرستان مانه و سملقان در استان خراسان شمالی (نزدیک بجنورد) را برای برپایی اردوی جهادی انتخاب کردند. این منطقه شامل ۶ روستا است که ساکنین آن را بلوچ‌های مهاجر از استان کرمان تشکیل می‌دهند و از محرومیت شدید رنج می‌برند.

دانشجویان با توجه به نیاز اهالی این مناطق به آموزش‌های دینی، به ارائه آموزش احکام اولیه و کار فرهنگی در این منطقه پرداختند. در این اردو که در چند نوبت در این منطقه انجام شد دانشجویان کوشیدند تا کار فرهنگی را گسترش دهند و به این ترتیب در قالب طرح خانه به خانه، مشکلات منطقه از اهالی پرسیده شد و در قالب طرح جامع، اقدامات لازم مورد بررسی قرار گرفت. همچنین آموزش‌های فرهنگی و قرآنی توسط گروهی که به منازل اعزام می‌شدند، ارائه شد. در این منطقه اقدامات عمرانی گوناگونی توسط هم‌چون ساخت یک خانه عالم و آب‌رسانی به روستا انجام شد و نیز تاکنون سه طرح تمرکز و ۱۰ طرح تداوم انجام شده است و خدمت هنوز نیز ادامه دارد.

در اردوهای جهادی وارثان چه می‌گذرد؟

می‌توان فعالیت‌هایی که در منطقه اجرامی شود اعم از عمرانی، علمی و... را به عنوان ابزاری جهت فعالیت‌های فرهنگی در منطقه در نظر گرفت. تعامل مستمر و برخورد چهره به چهره با اهالی هر منطقه، خواسته یا ناخواسته، جریان فرهنگی دائمی بین اهالی و شرکت‌کنندگان به وجود می‌آورد. دیدارهای روزانه با اهالی در منازل آن‌ها و حل مشکلات محرومان، تکریم خانواده‌های شهدا، برپایی مراسم‌های میلاد و عزاداری به تناسب مناسبت‌های ایام، برپایی نماز جماعت در روستا، ارائه مشاوره در امور مذهبی، اجتماعی، خانوادگی و... با برپایی جلسات پرسش و پاسخ یا سخنرانی در موضوعات مختلف، نمایش فیلم با محتوای دینی به همراه نقد و بررسی آن، برگزاری کلاس‌های فرهنگی و علمی و مسابقات فرهنگی و ورزشی از جمله فعالیت‌های طراحی شده در اردوهای جهادی است و این حرکت‌های جهادی در قالب طرح‌های «تمرکز» در مناطق جدید و «تداوم» در مناطقی که ذکر شد ادامه دارد.

می‌توان فعالیت‌هایی که در منطقه اجرا می‌شود اعم از عمرانی، علمی و... به عنوان ابزاری جهت فعالیت‌های فرهنگی در منطقه در نظر گرفت. تعامل مستمر و برخورد چهره به چهره با اهالی هر منطقه، خواسته یا ناخواسته جریان فرهنگی دائمی بین اهالی و شرکت‌کنندگان به وجود می‌آورد.

روبرو بود. شناسایی منطقه و نیازمندی‌های آن از ابتدای سال ۸۸ توسط دانشجویان آغاز شد و در تابستان به برگزاری یک اردوی ۱۵ روزه در آن منطقه منجر شد. همچنین طبق بررسی‌های دانشجویان مشخص شد، علاوه بر فعالیت‌های عمرانی آن منطقه، نیاز شدیدی به فعالیت‌های فرهنگی بخصوص آموزش‌های فرهنگی برای کودکان و نوجوانان وجود دارد. بنابراین تلاش برای تربیت مربی در این زمینه آغاز شد و در نهایت گروه توانست در آن اردو ۳ مربی خانواده و نزدیک به ۳۰ مربی کودک را تربیت کند و در کنار فعالیت‌های عمرانی به تربیت کودکان و ارائه آموزش‌های دینی و فرهنگی به آن‌ها بپردازد.

لازم به ذکر است، در این منطقه تا سال ۹۰ به صورت مشخص ۳ طرح تمرکز و ۷۰ طرح تداوم انجام شده است و ۳ مربی هنوز با گذشت ۵ سال از برپایی اردوی جهادی در سطح منطقه، ارتباط خود را با محل حفظ کرده‌اند.

منطقه فراگرد فریمان

منطقه فراگرد فریمان در سال ۹۰ برای فعالیت جهادی انتخاب شد. در این منطقه عمده کار دانشجویان بسیجی بر روی کودکان و نوجوانان منطقه بود. با این وجود در عرصه عمرانی اقداماتی از جمله ساخت یک باشگاه ورزشی و خرید وسایل مورد نیاز آن، کمک به ایجاد آشپزخانه مسجد محل، ساخت سرویس بهداشتی مسجد، ساخت یک خانه محروم و... انجام شد. ساخت یک سقف ۶۵ متری در عرض یک روز توسط این دانشجویان از جمله اقداماتی است که حاکمیت روح جهادی را بر این گروه نشان می‌دهد. در حوزه کارهای فرهنگی هم ابداعاتی توسط گروه صورت گرفت، از جمله اینکه برای آموزش کودکان و نوجوانان از شیوه نمایش و بازی استفاده شد و تلاش شد تا بیان احکام اخلاقی و اعتقادی در این قالب، ارائه شود.

شهرستان خوشاب

پس از انجام کار جهادی در فریمان، شهرستان خوشاب واقع در حفاصل شهرستان‌های نیشابور و سبزوار به عنوان مقصد بعدی برپایی اردوهای جهادی دانشجویان در سال ۱۳۹۱ انتخاب شد. در این منطقه جهادگران تلاش کردند تا به جهت ارتباط با دانش‌آموزان و خانواده‌ها از طریق ارتباط با اولیاء آنان و ارائه آموزش‌های فرهنگی، آموزش‌های لازم را به آن‌ها ارائه کنند. برگزاری جلسات فرهنگی متنوع از جمله جلسات آموزش‌های خانواده پیش و پس از ازدواج از جمله این آموزش‌ها بوده است. در کنار برپایی جلسات فرهنگی، دانشجویان در اردوی ده‌روزه خود اقدامات عمرانی متعددی را نیز در این منطقه انجام دادند. ساخت سه «خانه محروم»، ساخت «خانه عالم» و... نیز از جمله اقدامات عمرانی این دانشجویان بوده است. از سال ۹۱ در این

حجت الاسلام طاهری از فهرج بم می گوید:

اولین تجربه حرکت جهادی دانشگاه

در سال ۸۴ عده‌ای از طلاب و دانشجویان دانشگاه علوم اسلامی رضوی بر آن شدند در کنار تحصیل، در وظیفه تبلیغی خود بازنگری کنند؛ وارد جامعه بخصوص مناطق محروم شده و برای خدمت به آنان داوطلب شدند. اولین مقصد، فهرج کرمان بود. جایی میان بم و زاهدان که در آن زمان به دلیل نامساعد بودن شرایط اقلیمی، دچار فقر مالی و به دنبال آن فقر فرهنگی بود و نیاز شدیدی به مساعدت داشت. تیم ۵ نفری از دانشجویان و دانش‌آموختگان دانشگاه با تشویق اساتید خود به راه می‌افتند و حرکت جهادی بزرگی را شروع کردند و این آغاز داستان اردوهای جهادی دانشجویان علوم اسلامی رضوی است. پس از این تجربه، اولین حرکت جهادی گسترده در منطقه محروم فهرج که شامل ۷۰ روستا و دارای ۱۲ هزار نفر جمعیت بود و زمینه‌های تبلیغی در آن فراهم شده بود برنامه ریزی و در تیرماه سال ۸۸ برگزار شد.

اولین گروه داوطلب

حجت الاسلام طاهری این روزها، امام‌جمعه تربت است و وظیفه تبلیغی و خدمت به مردم را در این شهر دنبال می‌کند. وی با ما به سال‌هایی نه چندان دور برمی‌گردد. سال‌هایی که خواست خدمت را شروع کند و از درسی که خوانده بود، بهره بر. می‌گوید: در مصاحبه‌ای از آقا خواندم که در پاسخ به این سؤال که اگر در حال حاضر مسئولیت سیاسی نداشتید چه می‌کردید؟ فرمودند «به یکی از مناطق سیستان و بلوچستان می‌رفتم و کار فرهنگی می‌کردم».

و اینطور بود که مسیر مشخص شد. علامت اشاره را از رهبری گرفت. «فهرج»، شهری کوچک در نزدیکی بم. با هماهنگی دانشگاه و همراهی آقایان مصطفویان، رشیدآبادی، کاظمی نژاد، جودکی اراکی راهی فهرج شد. حجت الاسلام طاهری از ورودشان به شهر می‌گوید: ۹ ماهی می‌شد شهر امام‌جمعه نداشت و تنها دو روحانی در منطقه بودند. اعضای گروه در دفتر امام‌جمعه مستقر شدند؛ باید هرچه سریعتر اقداماتی بزرگ انجام می‌شد. گروه تقسیم شد و هر یک مسئولیت به‌عهده گرفت. با کمک معلمان آموزش و پرورش و دانش‌آموزان ساخت و ساز شروع شد و به این ترتیب دانشگاه پیام نور، حوزه علمیه و موسسه خبریه‌ای ساخته شد که بعد از آن، هر عضو این گروه، مسئولیت مدیریت یکی از آن‌ها را به‌عهده گرفت و امامت جمعه شهر به‌عهده من گذاشته شد. بعدها، دیگر طلاب دانشگاه رضوی برای کمک به گروه اضافه شدند و در دانشگاه و حوزه به رایگان تدریس می‌کردند. کارهای عمرانی با سرعت خوبی انجام می‌شد. از کاشی‌کاری و لوله‌کشی خانه عالم در روستا گرفته تا

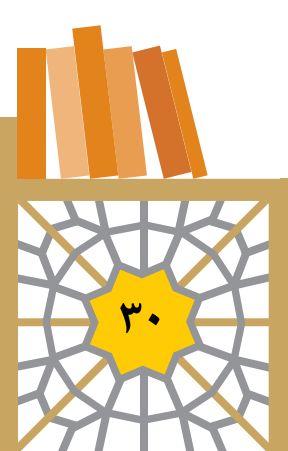
مرمت خانه‌های روستاییان را انجام می‌دادیم و اینطور اعتماد اهالی جذب شده بود.

وی ادامه می‌دهد: در آن روزها اساتید دانشگاه به ما دلگرمی داده و ما را در پیشبرد اهداف خود تشویق می‌کردند. مسئولان دانشگاه نیز امکان تبلیغ برای این حرکت جهادی را در دانشگاه به ما می‌دادند و به این ترتیب سایر دانشجویان همراه ما شدند. یادم می‌آید استاد گرامی، دکتر رضایی از شنیدن اتفاقات فهرج، اشک شوق ریخت و به ما گفت: خدا رو شکر کنید که چنین توفیقی به‌دست آورده‌اید.

طاهری از این تجربه می‌گوید: حرکت جهادی ما در قالب یک گروه ۵ نفری شروع شد و به همین دلیل موفقیت‌های خوبی حاصل شد. یک نفر، مسئول سخنرانی بود، دیگری مسئول آموزش و ورزش بچه‌های روستا و نفر دیگر مسئول نشست‌های صمیمی با جوانان. من نیز مسئولیت کارهای عمرانی را به‌عهده داشتم و هنوز آن خوشحالی پیرمرد روستایی را به یاد دارم که امام‌جمعه شهر، خانه‌اش را مرمت می‌کند و البته این خدمت، اثر تبلیغی بسیاری داشت و دیگر آنکه سرمایه‌گذاری اصلی از کودکان بود که پذیرش بالاتری دارند و نهادینه کردن عقیده‌های ارزشی به مراتب در آنان راحتتر است تا در سنین بالا. در ادامه، ایشان در کنار تمامی خاطره‌های خوشی با مردم این منطقه، اشاره‌ای به یک تجربه تلخ نیز می‌کند و می‌گوید: با موفقیت گروه و رشد منطقه، صمیمیتی بین روحانیون و مردم ایجاد شد و از آن‌جا که خدمات عمرانی و فرهنگی هم خاص اهل تشیع بود و هم تسنن، وحدتی قوی شکل گرفته بود و حتی خانواده‌های سنی جاری کردن عقد فرزندانشان را از ما می‌خواستند؛ در چنین فضایی دشمنان و شروران منطقه، این وضعیت را تاب نیاوردند و بعد از تهدیدات مکرر کتبی، دست به سرقت و خرابکاری در دفتر امام‌جمعه زدند و در نهایت در شبی تاریک، من را به گروگان گرفتند و به مدت دو ماه در افغانستان و پاکستان نگه داشتند که البته با لطف خدا و به کمک سربازان گمنام امام زمان (عج)، آزاد شدم و به فهرج بازگشتم.

طاهری در پایان از استقبال زیبای اهالی پس از این واقعه یاد می‌کند؛ از چهره‌هایی مهربان که دیگر رفتن او را نمی‌خواستند و می‌گوید: با ادامه فعالیت‌های جهادی طلاب در شهر و اطلاع مردم از گروگان‌گیری من، استقبال و پذیرش مردم چند برابر شد و آنان دیگر ما را به‌عنوان چهره‌هایی مردمی و معنوی می‌شناختند و من را مدتی بیشتر در آن شهر ماندگار کردند.

اما ادامه سفرهای تبلیغی به ریگان و آشنایان بود و بعدها به تربت‌جام رسید و هنوز اما اردوهای جهادی جوانان با اخلاص و تازهنفس دانشجوی طلبه دانشگاه رضوی ادامه دارد؛ دانشگاهی که با نگاه ولایی و انقلابی می‌خواهد متخصصان مردمی و آشنا با علوم دینی تربیت کند.

دانشگاه علوم اسلامی رضوی در بیانگه

الله ارجمندی

بامسئول سابق بسیج دانشگاه:

نگاه اردوهای جهادی، تربیتی بود

اولویت کاری بود. در بخش فرهنگی، توزیع کتاب و اقامه فرهنگی، برگزاری مسابقات فرهنگی و اکران فیلم‌های جشنواره عمار انجام می‌شد و آموزش و تبلیغ نیز در سه گروه کودک، جوان و خانواده در قالب اجرای تاتر، حلقه‌های پرسش و پاسخ و... پیاده می‌شد. به‌منظور حفظ نشاط بچه‌های روستا و طلاب حاضر در اردو نیز مسابقات مختلف ورزشی برگزار می‌شد.

شوقی از شروع اردو و کار در منطقه گفت: در ابتدا به‌منظور آشنایی مردم روستا با اعضای گروه و اهداف آنان، طرح خانه به خانه پیاده می‌شد و نیز در جلساتی با دهیاران و بزرگان مسجد، جلسات تبلیغی در مدارس و مسجد برپا می‌شد. پس از آشنایی با مردم روستا و ایجاد صمیمیت، صبح‌ها برنامه کوهنوردی با جوانان بود و پس از چند ساعت همراهی دوستانه، برنامه‌های تبلیغی به طور موثرتری انجام می‌شد و طلبه‌ها از نزدیک در جریان مشکلات مردم قرار می‌گرفتند و هر آنچه از دستشان برمی‌آمد انجام می‌دادند.

شوقی از اثربخشی بیشتر طرح‌های تمرکزگفت: اردوهای جهادی در قالب طرح تمرکز بایک فعالیت گروهی و گسترده در تعطیلات بین‌ترم و عید انجام می‌شود و باید به‌منظور افزایش اثربخشی آن، حضور در منطقه در طول سال نیز دنبال شود که این روند در طرح تداوم پیگیری می‌شود.

سید جمال شوقی، دانشجوی رشته تاریخ دانشگاه علوم اسلامی رضوی است. در سال‌هایی نه‌چندان دور، رئیس مرکز بسیج بود. در سال‌های ۹۱ تا ۹۳ در این مسئولیت با کمک دیگر دوستانش در بسیج اردوهای جهادی را قوت بخشیدند. خود در سفر خوشاب سبزوار و منطقه کال ایمانی بجنورد شرکت کرد و مسئولیت بخش آموزش خانواده در منطقه را به عهده داشت. بخشی که در آن باید با ایجاد صمیمیت با مردم منطقه، پای درودل‌هایشان می‌نشست. به آن‌ها آموزش زندگی اسلامی می‌داد و از آنجا که اعتماد آنان را به دست آورده بود مشاوران می‌شد و در مباحث خانوادگی و تربیتی و حقوقی کمک‌حالشان بود، جلسات سخنرانی برگزار می‌کرد و برایشان فیلم‌های مستند آموزشی مرتبط پخش می‌کرد.

شوقی از تجربه حضورش در اردوهای جهادی می‌گوید: نگاه این حرکت، فرهنگی و تربیتی بود. دانشجوی در آن تربیت‌شده و روحیه خدمت، توجه به محرومان و نگاه جهادی در او تقویت می‌شود. کار و تلاش در شرایط سخت را تمرین می‌کند؛ به‌خصوص آن‌که این تلاش و نگاه جهادی باید در روحانین بیشتر باشد. مردم، روحانی را محرم خود می‌دانند و به او اعتماد دارند؛ این ظرفیت خوبی است تا بتوان آگاهی آنان را بالا برد.

وی ادامه داد: فعالیت‌های دانشجویان به چهار حوزه عمرانی، فرهنگی، آموزشی و ورزشی تقسیم می‌شود، در بخش عمرانی، تعمیر منزل مسکونی محرومان، مساجد و مدارس در

۲

اساتید دانشگاه علوم اسلامی رضوی با دقت خاصی گزینش می‌شوند؛ نکته بارز همه استادان اصلی، رتبه بالای ایشان در رشته مورد تخصص آن‌ها، تبحر اکثر قریب به اتفاق آن‌ها در علوم حوزوی و آشنایی همه ایشان با حداقل یک زبان خارجی است. بسیاری از ایشان یا رتبه برتر در المپیاد کشوری دارند و یا اینکه در کنکور تحصیلات ارشد و دکتری، رتبه برتر را کسب کرده‌اند. همچنین سعی شده اساتید مدعو از بهترین‌ها در رشته‌های مختلف مانند حقوق، علوم قرآنی و حدیث، فلسفه و کلام، اقتصاد باشند و از دانشگاه‌های معروف کشور همچون حجت السلام دکتر مهدوی راد، حجت الاسلام و المسلمین دکتر رضایی اصفهانی، دکتر محمد علی اردبیلی، دکتر علی حسین نجفی ابرندآبادی و آیت الله جواد مروی به صورت پروازی به دانشگاه دعوت شوند.

آموزش

همراه با دکتر امامی در معاونت آموزشی
دانشگاه علوم اسلامی رضوی:

نظام آموزشی دانشگاه علوم اسلامی رضوی، هم دانشگاهی است، هم حوزوی

برتر در حلقه‌هایی با نظرات استناد تقویت می‌شود و مهم‌تر آنکه این مباحثات خروجی‌هایی دارد و نیز به دانشجویان برتر، تشویقی اهدا می‌شود.

آنچه بیش از همه دغدغه ورودی‌های جدید به این دانشگاه خواهد بود آشنایی با رشته‌ها و آینده آن است. خروجی‌های هر رشته چه توانمندی برای ورود به بازار کار خواهند داشت؟

از رشته‌های مهمی که در مقطع کارشناسی دانشگاه می‌توان انتخاب کرد، رشته حقوق است که در تحصیلات تکمیلی با سه گرایش حقوق خصوصی، حقوق جزا و جرم‌شناسی و حقوق بین‌الملل ادامه می‌یابد و دانش‌آموختگان این رشته، به‌خصوص در مقاطع تحصیلات تکمیلی، با بنیه قوی علمی و پژوهشی خود می‌توانند در مراکز علمی و پژوهشی مشغول به کار شوند، در مراکز علمی و حوزه تدریس کنند و یا وارد کارهای حقوقی چون وکالت، قضاوت، سردفتری و مشاوره شوند که البته عمدتاً در قضاوت موفق‌ترند.

علوم قرآنی نیز از رشته‌های مهم دیگر این دانشگاه است که در آن، محقق و پژوهشگر متدین و متخصص در رشته‌های علوم اسلامی و علوم انسانی تربیت می‌شود و دانش‌آموختگان این رشته به‌خوبی قادرند از منابع قرآنی و احادیث استفاده کرده و وارد سایر حوزه‌ها چون جامعه‌شناسی و روانشناسی شوند. تدریس در دانشگاه و حوزه و نیز ورود به فعالیت‌های حقوقی نیز از دیگر شاخه‌های کاری این رشته است.

دانش‌آموختگان رشته فقه و مبانی حقوق اسلامی نیز تمامی امتیازان فارغ‌التحصیلان حوزه و رشته حقوق را دارند و رشته فلسفه و کلام که به دوشاخه فلسفه و نیز معارف اسلامی تقسیم می‌شود؛ می‌توانند پژوهشگر دینی، استاد و دبیر الهیات، کلام تربیت کنند و دانش‌آموختگان این رشته نیز قادرند به دلیل مدرک فقه و حقوق اسلامی، وارد حوزه حقوقی شوند. رشته اقتصاد نیز تاکنون تا مقطع کارشناسی در دانشگاه علوم اسلامی رضوی ارائه می‌شد که در آینده نیز گرایش‌هایی جهت تحصیلات تکمیلی این رشته افزوده خواهد شد و دانش‌آموختگان این رشته نیز مانند سایر رشته‌های این دانشگاه با توانمندی زیاد علمی در مقاطع بالاتر تحصیلی به‌راحتی پذیرفته می‌شوند.

وجود رشته‌های تاریخ تمدن، ادبیات فارسی و ادبیات عرب با توجه به سیاست‌های دانشگاه چه ضرورتی دارد؟

اگر بخواهیم به سمت تاریخ تمدن نوین حرکت کنیم باید

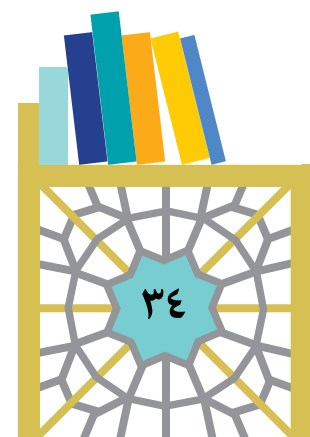
سیستم آموزشی دانشگاه علوم اسلامی رضوی سیستم خاص دانشگاهی-حوزوی است. نظامی که در آن دانش‌آموختگان، هم مدرک معتبر وزارت علوم دارند و هم مدرک حوزوی. دانشگاهی که سال‌ها پیش با هدف تربیت عالمان متخصص و اساتید متعهد و مجرب دانشگاه و حوزه علمیه تأسیس شد و اینک با ارائه واحدهای آموزشی خاص خود، از دانشجوی عادی، دانش‌آموخته‌ای توانمند می‌سازد که هم در رشته خود مهارت پیدا کرده و هم دین‌شناسی متعهد می‌شود. تخصصی که درد دین دارد و به نظام و مردمش متعهد است. برای آشنایی با سیستم آموزشی این دانشگاه سراغی از معاونت محترم آموزشی می‌گیریم و ساعتی مهمان دکتر امامی می‌شویم.

تلفیق دروس حوزوی و دانشگاهی چگونه ممکن است و دانشجو در هر مقطع باید چه واحدهایی را بگذراند؟

در دانشگاه علوم اسلامی رضوی، دانشجویان موظفانند علاوه بر دروس تخصصی رشته خود، تمامی دروس حوزوی آن مقطع را به‌صورت کامل بخوانند و به‌این ترتیب علاوه بر مدرک معتبر رشته خود، گواهی مستقل مدرک فقه و مبانی حقوق اسلامی را نیز دریافت می‌کنند. بطوری که مقطع کارشناسی، دانشجویان ۱۹۲ واحد آموزشی را دربرمی‌گیرد و به‌این ترتیب دانشجویان کارشناسی ۱۲ واحد دروس عمومی، ۴۸ واحد دروس مشترک تمامی رشته‌ها شامل ادبیات عرب، زبان انگلیسی، منطق و بلاغت و تاریخ اسلام، ۷۰ واحد دروس تخصصی رشته خود و ۵۶ واحد دروس حوزوی را می‌گذرانند و در دوره ارشد و دکترا نیز ۲۸ واحد دروس تخصصی و ۸۰ واحد فقه و اصول حوزوی باید گذرانده شود؛ اما تنها گذراندن دروس حوزوی مشخصه تحصیل در این دانشگاه نیست و شیوه تحصیل و گزینش نیز کمی متفاوت است.

این تفاوت چگونه است؟

گزینش در هر سه مقطع از دانش‌آموختگان دانشگاه و حوزه با مدرک معادل انجام می‌شود و کسب امتیاز لازم در آزمون ورودی دانشگاه مهم است و البته طبق اساس نامه دانشگاه با نظارت سازمان سنجش آزمون ورودی توسط خود دانشگاه برگزار می‌شود. علاوه بر این دانشگاه مباحثه و آزمون‌های شفاهی برگزار می‌شود؛ بطوری که دانشجویان در درس ادبیات عرب، دانشجویان ۲۰ واحد مباحثه همراه با نظرات استاد می‌گذرانند و درس فقه و اصول نیز در مباحثات دانش جویان

دانشگاه علوم اسلامی رضوی در این نگاه

محمد رضا حسینی

در دانشگاه علوم اسلامی رضوی دانشجویان موظفانند علاوه بر دروس تخصصی رشته خود تمامی دروس حوزوی آن مقطع را به‌صورت کامل بخوانند و به‌این ترتیب علاوه بر مدرک معتبر رشته خود گواهی مستقل مدرک فقه و مبانی حقوق اسلامی را نیز دریافت می‌کنند.

از تاریخ گذشته و سایر اقوام بیشتر بدانیم و چه بهتر آنکه تاریخ شناسان ما عالم دینی باشند و عالمان دینی ما به دلیل استخراج صادقانه از منابع کهن فارسی و منابع دینی، ادبیات فارسی و عرب بدانند.

خروجی‌های موفق دانشگاه علوم اسلامی رضوی همیشه از افتخارات این دانشگاه به‌شمار می‌آیند. آیا آماری از دانش‌آموخته‌های موفق دانشگاه در دسترس است؟

در حال حاضر دانشگاه علوم اسلامی رضوی ۱۲۰۰ دانشجو دارد و از سال ۷۵ که دانشگاه به‌طور رسمی کار خود را ادامه داد، تاکنون ۲۷۰۰ فارغ‌التحصیل داشته‌ایم. از این تعداد دانش‌آموخته، این آمار در اختیار است: ۳۴۶ نفر به‌عنوان استاد در حوزه‌های علمیه مشغول به تحصیل هستند که ۸۰ نفر از این اساتید در این دانشگاه شاغل‌اند. ۲۰۲ نفر جزو اساتید سایر دانشگاه‌های کشور هستند؛ ۴۷۴ نفر در قوه قضائیه مشغول به کارند که بالای ۷۰ درصد از این تعداد، به قضاوت مشغول‌اند. ۲۶۲ نفر در نهادهای فرهنگی مشغول به کارند و بعضی از این تعداد به‌عنوان رایزن فرهنگی و مبلغ در خارج از کشور فعالیت دارند. به‌طور کلی از ۱۲۸۴ دانش‌آموخته این دانشگاه که زمینه فعالیت آنان بررسی شده، بالای ۶۰ درصد از آنان در مهم‌ترین مشاغل کشور فعال‌اند و این کارنامه درخشانی برای ماست.

جناب دکتر از نتایج کسب‌شده دانشگاه علوم اسلامی رضوی در المپیادهای کشوری در رشته‌های علوم انسانی نیز نام می‌برد؟

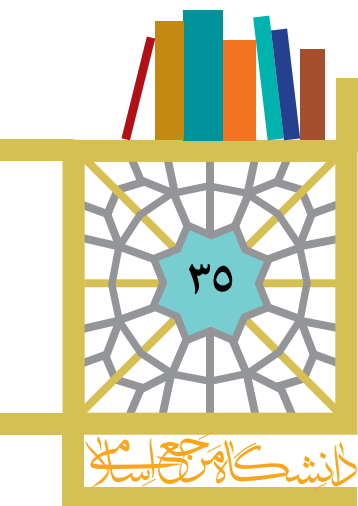
هرساله شمار زیادی از دانشجویان ما در سه رشته علوم قرآنی، حقوق و ادبیات فارسی جزو برترین‌های المپیادهای کشوری می‌شوند. از این بین ۸۶ نفر برترین‌های المپیاد داریم که ۴۴ نفر آنان نخبه کشوری در رشته علوم قرآنی، ۱۳ نفر در رشته حقوق و ۳ نفر ادبیات فارسی بوده‌اند و نیز ۱۷ نفر از رشته علوم قرآنی و ۹ نفر از رشته حقوق در المپیاد منطقه‌ای انتخاب شده‌اند؛ می‌توان گفت به‌طور میانگین هرساله از ده نفر برتر المپیادهای منطقه‌ای در شرق کشور، سه نفر آنان از دانشجویان علوم اسلامی رضوی هستند و البته موفقیت دانشجویان در ورود به مقاطع تحصیلی بالاتر نیز بسیار مشهود است.

به پذیرفتگان مقاطع بالاتر نیز اشاره می‌کنید؟

ما هر ساله ۱۵۰ نفر پذیرش دانشجو داریم و ۱۵ دانشجو نیز فارغ‌التحصیل می‌شوند. با توجه به تعداد ورودی و خروجی دانشگاه، در مجموع در کل رشته‌های انسانی کشور در بعضی رشته‌ها مانند علوم قرآنی، فقه و فلسفه این دانشگاه جایگاه اول یا دوم پذیرفته‌شدگان در آزمون‌های سنجش در مقاطع بالاتر را دارد؛ بطوری‌که ۳۴ درصد از قبولی‌های آزمون دکتری آزمون سنجش از بین دانش‌آموختگان کارشناسی ارشد دانشگاه علوم اسلامی رضوی و ۵۴ درصد از قبول‌شدگان مقطع ارشد از فارغ‌التحصیلان کارشناسی این دانشگاه بوده‌اند.

و به‌عنوان سؤال آخر: چه برنامه‌هایی در تدوین طرح توسعه این دانشگاه پیش‌بینی شده است؟

کمیته‌ای که به دستور تولیت معزز به‌منظور تدوین طرح توسعه دانشگاه تشکیل شد، ۶ راهبرد عملی با توجه به سیاست‌های جدید دانشگاه برای تصویب پیشنهاد داده که شامل تقویت رشته‌های انسانی و اسلامی، گسترش فعالیت‌های فرهنگی و ترویج روحیه جهادی، افزایش سهم تولیدات علمی در سطح ملی و بین‌المللی، افزایش تعامل با حوزه‌های علمیه، توسعه ارتباطات داخلی و بین‌المللی و تقویت کارآمدی نهادهای آموزشی می‌شود. طبق این طرح، رشته‌های موردنیاز با این راهبردها ایجاد خواهد شد؛ تعاملات با نهادهای مرتبط، تربیت مبلغ و جذب دانشجوی خارجی افزایش خواهد یافت و نیز در حوزه پژوهشی با افزایش تعاملات با بنیاد پژوهش‌های آستان قدس و با ایجاد پژوهشکده‌ای مستقل، فعالیت‌های پژوهشی افزایش یافته و رشته‌های پژوهش محور در مقاطع ارشد و دکتری نیز افزوده خواهد شد.

نگاهی به تلفیق حوزه و دانشگاه در دانشگاه علوم اسلامی رضوی

حوزه + دانشگاه

🌟 **سنت حسنه مباحثه؛ میراث حوزه‌های علمیه**

یکی از نهادهای آموزشی موفق نظام آموزش حوزوی، مباحثه درس‌ها می‌باشد. در این روش طلاب پس از فراگرفتن درس روزانه، در قالب جمع‌های غالباً دو یا سه نفره، مطالب آن روز را مباحثه می‌کنند. بدین ترتیب که یکی از آن‌ها به‌مانند استناد، درس را القاء می‌کند و دوستان وی اگر اشکالاتی به مطالب دارند، بیان می‌کنند و با مشارکت هم پاسخ را می‌یابند. این کار، خود نوعی تمرین برای تدریس است و بدین ترتیب توانایی طلاب در تدریس افزایش پیدا می‌کند. علاوه بر این، دقت افراد در نکته‌یابی و توجه به اشکالات موجود در درس افزایش می‌یابد. از این رو بسیاری از طلابی که مباحثات موفق داشته‌اند، می‌توانند همان درس فراگرفته شده را، در سال بعد تدریس کنند. با توجه به این مزیت‌ها، بزرگان حوزه از قدیم، تأکید خاصی بر انجام مباحثه داشته‌اند.

از بدو ورود نظام دانشگاهی به ایران، برخی در صدد به‌کارگیری مباحثه در دانشگاه‌ها بوده‌اند، ولی به‌ر حال هنوز این روش مؤثر، جایی در دانشگاه‌های ما ندارد و متأسفانه دانشجویان صرفاً در صدد گذراندن واحدهای خود آن‌ها با سرعت زیاد و در موارد بسیاری بدون کیفیت لازم هستند اما در دانشگاه علوم اسلامی رضوی با توجه به رویکرد حوزه-حوزی، سنت مباحثه بسیار پررنگ و جدی وجود دارد.

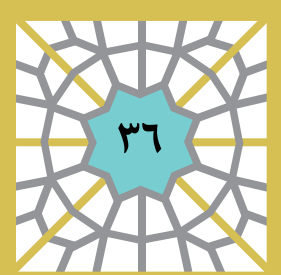
بر این اساس، دانشجویان مستعد و داوطلب کلاس‌های مختلف در طرح مباحثات ثبت‌نام می‌کنند. سپس گروه مربوطه، دانشجویان واجد شرایط را در گروه‌های مباحثه دو یا سه‌نفری، منظم می‌کند. برای هر یک از گروه‌ها، یکی از استادان متخصص در همان رشته، به‌عنوان استاد ناظر انتخاب می‌شود که وظیفه این استاد، نظارت بر انجام صحیح مباحثه از نظر شکلی و پاسخ به اشکالات علمی دانشجویان است.

مباحثات به‌صورت منظم و متمرکز در ساعت و مکانی خاص برگزار می‌شود. (معمولاً در ساعات‌های اولیه روز) و یک نفر ناظر بر روند کلی مباحثه گروه‌ها نظارت می‌کند. استادان ناظر هر گروه، موظف‌اند در پایان هر مباحثه روزانه، علاوه بر ثبت غیبت یا تأخیر دانشجویان، آن‌ها را از نظر علمی و آمادگی برای مباحثه، ارزیابی کرده و آن‌ها به گروه مربوطه، منتقل کنند. بدین ترتیب مباحثه دروس در قالبی نو و به‌صورت منظم در این دانشگاه انجام می‌شود و در همین مدت هم اثرات خود را نشان داده است. شاید در کمتر دانشگاه و حتی حوزه‌ای در سطح کشور شاهد این برنامه باشیم. به‌ر حال می‌توان این برنامه را یکی از ویژگی‌های اختصاصی دانشگاه علوم اسلامی رضوی دانست که تأثیرات بسیار مفیدی در بنیه علمی دانشجویان و ادامه تحصیل و پژوهش آن‌ها دارد.

مهم‌ترین ویژگی که دانشگاه علوم اسلامی رضوی را متمایز می‌کند، تأکید مسئولین دانشگاه بر پررنگ‌تر بودن صبغه حوزوی نسبت به چهره دانشگاهی آن است. ورودی‌های این مرکز، می‌توانند طلابی باشند که حداقل پایه ششم حوزه را به اتمام رسانده‌اند و یا دیپلمه‌هایی که پس از تحصیلات دبیرستان وارد این دانشگاه می‌شوند.

برنامه درسی دانشگاه علوم اسلامی رضوی، از نظر تعداد واحدهای درسی، از دو بخش واحدهای حوزوی و دانشگاهی تشکیل شده است؛ به عبارت بهتر، دانشجویان این دانشگاه مانند یک طلبه رسمی حوزه، تمام دروس حوزوی متداول در حوزه‌های علمیه را می‌گذرانند و از سوی دیگر واحدهای مصوب وزارت علوم برای رشته تخصصی دانشگاهی خود را نیز در طول مدت تحصیل به اتمام می‌رسانند. درس‌های حوزوی عموماً در ساعت‌های صبح و درس‌های دانشگاهی در ساعات بعدازظهر ارائه می‌شود. البته دروس دانشگاهی دارای استاد پروازی ماهی یک‌بار و به‌صورت فشرده در یک یا دو روز برگزار می‌شود.

بدین ترتیب برنامه کلاسی دانشجویان، برنامه‌ای مترکم است چرا که تقریباً تمام دروس حوزوی و دانشگاهی مربوطه توسط دانشجویان گذرانده می‌شود. به دلیل گذراندن تمام دروس حوزوی مربوطه، دانشجویان این دانشگاه از همان ترم‌های نخستین، طلبه رسمی حوزه علمیه خراسان، محسوب شده و دارای پرونده رسمی و فعال در حوزه هستند و از تمام مزایا و امکانات طلاب حوزه بهره‌مندند و به‌موازات تحصیل در این دانشگاه، پایه حوزوی آن‌ها نیز ارتقاء می‌یابد. علاوه بر این، در هر رشته‌ای که دانشجوی تحصیل کند، در مدرک پایان دوره، این عبارت درج می‌شود: «نام‌برده واحدهای رشته فقه و مبانی حقوق را هم گذرانده است.» بدین ترتیب دانشجوی می‌تواند از مزایای دارندگان مدرک رشته فقه و مبانی حقوق مانند شرکت در برخی از آزمون‌های حقوقی هم استفاده کند (مزیت اخیر، درباره دانشجویان رشته‌های غیر از حقوق مثل ادبیات عرب و تاریخ و... اهمیت بالایی دارد). باین‌همه، هدف بنیان‌گذار این نهاد و مسئولین آن، تربیت فقها و حوزویانی است که علاوه بر تسلط و تبحر در علوم حوزوی، در برخی رشته‌های دانشگاهی هم صاحب‌نظر باشند و بررسی تصمیمات و برنامه‌ریزی‌های این دانشگاه هم حکایت از حرکت در همین مسیر دارد. بعنوان نمونه، دانشجو ملزم به رعایت رفتار و عرف موجود در میان طلاب حوزه‌های علمیه از جمله در باب پوشش متناسب است. از این رو موفقیت یا عدم موفقیت این موسسه را باید در راستای این هدف، بررسی نمود؛ یعنی تربیت حوزویان مسلط به برخی از رشته‌های دانشگاهی و در عین حال موفق از نظر تحصیلات حوزوی.

دانشگاه علوم اسلامی رضوی در دانشگاه

نصرتی

به دلیل گذراندن تمام دروس حوزوی مربوطه، دانشجویان این دانشگاه از همان ترم‌های نخستین، طلبه رسمی حوزه علمیه خراسان، محسوب شده و دارای پرونده رسمی و فعال در حوزه هستند

دروس حوزوی چیست؟

نظام آموزشی حوزه‌های علمیه به چهار سطح اول تا چهارم تقسیم شده است و طلبه علوم دینی پس از ورود به حوزه، در ابتدا وارد پایه اول تحصیلی شده و پس از موفقیت در آن، وارد پایه دوم و به همین ترتیب تا پایه دهم، ادامه تحصیل می‌دهد و پس از کسب موفقیت در پایه‌های ده‌گانه که اصطلاحاً به آن «مقطع سطح یک تا سه» گفته می‌شود وارد «مقطع خارج (سطح چهارم)» می‌شود. اما سطح اول حوزه، شامل دروس مقدماتی است که از پایه اول تا پایه ششم و در طول شش سال طی می‌شود؛ طلبه در این شش سال، منطق، عقاید، تجوید، اصول فقه، فقه، تفسیر قرآن، اخلاق، تاریخ اسلام، علوم حدیث و علوم ادبیات عرب مشتمل بر صرف و نحو، معانی، بیان و بدیع را فرا می‌گیرد.

نظام آموزشی حوزه‌های علمیه به چهار سطح اول تا چهارم تقسیم شده است و طلبه علوم دینی پس از ورود به حوزه، در ابتدا وارد پایه اول تحصیلی شده و پس از موفقیت در آن، وارد پایه دوم و به همین ترتیب تا پایه دهم، ادامه تحصیل می‌دهد و پس از کسب موفقیت در پایه‌های ده‌گانه که اصطلاحاً به آن «مقطع سطح یک تا سه» گفته می‌شود وارد «مقطع خارج (سطح چهارم)» می‌شود. اما سطح اول حوزه، شامل دروس مقدماتی است که از پایه اول تا پایه ششم و در طول شش سال طی می‌شود؛ طلبه در این شش سال، منطق، عقاید، تجوید، اصول فقه، فقه، تفسیر قرآن، اخلاق، تاریخ اسلام، علوم حدیث و علوم ادبیات عرب مشتمل بر صرف و نحو، معانی، بیان و بدیع را فرا می‌گیرد.

سطح سوم حوزه

دانشجویان دانشگاه علوم رضوی نیز باید در پایه اول، دروسی چون «صرف ساده»، «نحو مقدماتی»، «منطق ۱ یا آشنایی با منطق شهید مطهری»، «آموزش فقه نوشته محمدحسین فلاح زاده»، «کتاب اصول اعتقادات»، «کتاب روان‌خوانی و تجوید قرآن» را بگذرانند. دروس در پایه دوم «البهجة المرضیه (سیوطی) یا شرح ابن عقیل»، «المنطق علامه مظفر»، «شیعه در اسلام نوشته علامه طباطبایی»، کتاب «المراد من منیه المرید» و «برگزیده تفسیر نمونه» جلد ۱ است و پایه سوم خود شامل واحدهایی مانند «آموزش عقاید نوشته آیت‌الله مصباح یزدی»، «تجزیه و ترکیب نیمه اول جزء ۲۹ قرآن» و «سیره پیشوایان نوشته استاد پیشوایی» است. در پایه چهارم دروس دشوارتر شده و «موجز نوشته آیت‌الله سبحانی»، بخشی از «شرح لمعه شهید ثانی»، «بدایة المعارف نوشته آیت‌الله خرازی جلد اول» و «برگزیده تفسیر نمونه» جلد ۳ درس داده می‌شوند. پایه پنجم نیز با تدریس دروسی چون «اصول فقه علامه مظفر» جلد اول و «بدایة المعارف» جلد دوم گذرانده می‌شود و در آخرین پایه از سطح یک، دروس حوزه، دروسی چون جلد دوم «اصول الفقه علامه مظفر»، «تهج البلاغه»، «آشنایی با علوم قرآنی آیت‌الله معرفت» و آشنایی با «علوم اسلامی شهید مطهری بخش فلسفه» به صورت دقیق تدریس می‌شود و طلاب علوم دینی تلاش می‌کنند تا با مقدمات علوم اسلامی و معارف دین آشنا شوند. طلبه بعد از اتمام پایه ششم، مدرک سطح یک حوزه یا مدرک معادل فوق‌دیپلم را اخذ می‌کند و برای ادامه، وارد سطح دوم حوزه می‌شوند.

سطح چهارم حوزه

بعد از سطح سوم، طلبه وارد دوره سطح چهارم (دوره خارج) یا دوره دکتری معادل می‌شود و در آن دوره برای تخصص تلاش می‌کند تا بتواند در فقه، مجتهد و صاحب‌نظر شود.

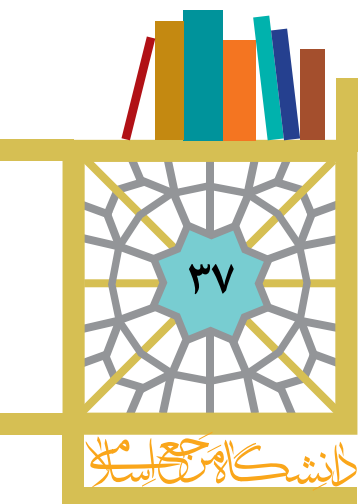
درس خارج چیست؟

درس خارج یعنی درس اجتهاد، یعنی آموختن شیوه اجتهاد و تلاش برای استنباط حکم فقهی و علت اینکه خارج فقه و اصول گفته می‌شود این است که وابسته به متن خاص یا کتاب خاصی نیست؛ بلکه مدرس خارج فقه و اصول است؛ به بیان نظرات فقهی و اصولی خود می‌پردازد و می‌کوشد با دلایل معتبر، آن‌ها را اثبات کند و ضمناً نظرات دیگر صاحب‌نظران را مطرح کرده و دلایل آن‌ها را نیز مورد بررسی قرار می‌دهد. دانش‌پژوه خارج فقه، بعد از ارائه هشت مصاحبه علمی و تدوین رساله سطح چهارم، مدرک سطح چهارم حوزه علمیه (دکتر) را دریافت می‌کند.

بسیاری از طلاب در حوزه‌های علمیه تنها به فقه و اصول فقه اکتفا نمی‌کنند و رشته‌های مختلف علوم اسلامی از قبیل کلام، فلسفه تاریخ و... را برای ادامه تحصیل انتخاب می‌کنند که در دانشگاه علوم اسلامی رضوی این اتفاق با تخصصی کردن هر رشته و گذراندن واحدهای دانشگاهی از ابتدا و هم‌زمان با دروس حوزوی وجود دارد.

سطح دوم حوزه

این سطح شامل دروس کارشناسی و علوم مانند فقه، اصول فقه، فلسفه، تفسیر، کلام، رجال حدیث و... است و معمولاً پایه‌های هفتم، هشتم و نهم در طول سه سال طی می‌شود. در پایه هفتم دروسی چون بخشی از «رسائل شیخ انصاری»، بخشی از «مکاسب شیخ انصاری» و «تفسیر

دانشگاه اهر حوزة اسلام

دریافت مدرک
کارشناسی در حوزه
علمیه طی ۹ پایه و
در طول ۹ سال خواهد
بود که این زمان
نشانه عمق علوم
دینی است که برای
گذران آن نیاز به تلاش
فراوانی است.

نویسنده:

حجت‌الاسلام وحید واحد جوان / مدرس دانشگاه تهران

همراه با مدیر گروه رشته فقه و اصول

هدف عمده رشته فقه و اصول، تربیت مجتهد و پژوهشگر است

عمدتاً یک طلبه رشته فقه و مبانی حقوق اسلامی در دانشگاه علوم اسلامی رضوی چه دروسی را می گذرانند؟

دروس ما به سه بخش تقسیم می شود. دروس حوزوی که عمدتاً بین همه رشته‌ها مشترک است؛ با این تفاوت که در رشته فقه و اصول با افزودن واحدهایی تلاش شده کتب مربوطه به طور کامل تدریس شود. دومین گروه، دروس عمومی است و بالاخره دروس تخصصی فقه و اصول که در سه مقطع برنامه ریزی شده و به هم پیوسته هستند؛ به طوری که دانشجویان در دوره کارشناسی با کلیات این دروس آشنا می شوند، در دوره ارشد بحث‌های تکمیلی مطرح می شود و در دوره دکتری بحث‌های اجتهادی طرح خواهند شد. دروس تخصصی دوره کارشناسی مانند آیات الاحکام، قواعد فقهیه، آشنایی با مسائل مستحدثه، رجال، حدیث، تفسیر و حدود بیست واحد از دروس رشته حقوق است.

جایگاه این رشته در جامعه علمی حوزه و دانشگاه چیست؟

این رشته در دانشگاه‌های دیگر جایگاه ویژه‌ای ندارد و صرفاً در کنار سایر رشته‌هاست؛ اما در دانشگاه علوم اسلامی رضوی که به عنوان یک مرکز حوزوی تلقی می شود؛ پیشانی تمام تخصص‌ها باید فقه و اصول باشد و طبیعی است، این رشته از اهمیت ویژه‌ای داشته باشد. به این نکته نیز باید توجه کرد در دانشگاه‌های دیگر، هم کیفیت از نظر سرفصل و هم تعداد این واحدها کمتر است ولی در این دانشگاه در تنظیم سرفصل‌ها سعی شده واحدها هم بیشتر و هم با کیفیت‌تر باشد.

به غیر از بحث تدریس، این رشته چه کاربردی در جامعه دارد؟

بهترین کاربردش، نیل به اجتهاد است که مهمترین و سنگین‌ترین مسئولیت هر طالب علمی به حساب می آید تا بتواند هم خود و هم دیگران را هدایت کند. دانش آموخته این رشته، می تواند پژوهشگری اهل نظر باشد و در مرحله بعد می تواند هدف، تدریس باشد که قابل دستیابی است. البته به اذعان متخصصین سایر رشته‌های تحصیلی و بر اساس تجارب اشخاص در سایر مشاغل همانند استاد حقوق، وکیل، مشاور حقوقی ادارات و شرکت‌ها، قاضی و دفتردار اسناد رسمی یا ازدواج و طلاق، متخصصین در فقه و اصول از موفقیت‌های بیشتری برخوردارند.

دانشجویان این رشته چه توانمندی خاصی دارند که در دانشجویان سایر دانشگاه‌های کشور موجود نیست؟

در سایر دانشگاه‌ها این رشته به عنوان یک رشته تحصیلی تلقی می شود که گذراندن واحدها و کسب نمره برای کسب مدرک تحصیلی کفایت می کند اما در دانشگاه علوم اسلامی رضوی، دانشجویان به علت این که خیلی عمیق‌تر مسائل فقهی، اصولی، منطقی و ادبیاتی را مطالعه می کنند، هیچ جای شکی نیست که موقعیتی ممتاز در بین دیگر دانشجویان کشور خواهند داشت و از نظر این دانشگاه تا زمانی که به آن اهداف دست پیدا نکند؛ گویا اینکه این رشته را نگذرانده است؛ لذا تمام تلاش برنامه ریزان دانشگاه از طریق امتحانات شفاهی، امتحانات کتبی توأم با متن خوانی، از طریق مباحثات، برگزاری رده‌های روش تدریس، روش تحقیق و پژوهش آن است تا افراد را برای اجتهاد تربیت نماید.

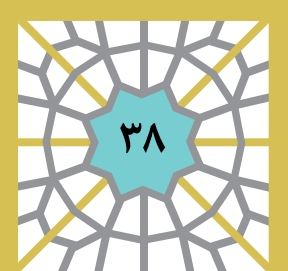
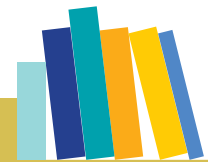
حضور دروس فقه و اصول، پایه و اساس برنامه درسی حوزه‌های علمیه را تشکیل می دهد. فقه، بایدها و نبایدهای زندگی مکلف را از عبادات فردی تا چگونگی زندگی فرد در اجتماع را بر عهده دارد و در دانشگاه علوم اسلامی رضوی، واحدهای مشترک تمامی دروس است. اینجا اولین سؤال برای مخاطب پیش می آید حال که همه دانشجویان دانشگاه موظف به گذراندن دروس تخصصی رشته فقه و مبانی حقوق اسلامی هستند و در پایان، این موضوع در دانشنامه دانشجویان اشاره شده است، پس چه نیازی به راه اندازی این رشته در سه مقطع تحصیلی دانشگاه بود؟ جواب این سؤال و چند سؤال دیگرمان را از حجت الاسلام والمسلمین دکتر محسن جويا می شویم. این استادیار دانشگاه تنها عضو هیئت علمی دانشگاه است که دارای اجازه اجتهاد بوده و سابقه تدریس در خارج اصول، دروس عالی حوزه، معاونت دفتر تبلیغات اسلامی خراسان و مدیریت گروه فقه آن، نگارش دهها مقاله و کتاب در مسائل مستحدثه فقه و اصول از جمله کارنامه علمی وی است.

با توجه به اینکه کلیه رشته‌های فعال در دانشگاه به دلیل گذراندن واحدهای دروس حوزوی ذیل مدرک تحصیلی خود مدرک رشته فقه و مبانی حقوق اسلامی را نیز اخذ می کنند، هدف از ایجاد رشته فقه و مبانی حقوق اسلامی در دانشگاه علوم اسلامی رضوی چیست؟

عمده هدف از ایجاد این رشته، شناسایی افراد علاقه مند به رشته فقه و اصول و حمایت علمی و عملی از این افراد برای مقاطع بالاتر و به وجود آوردن تخصص برای دانشجویان و طلاب است تا به درجه اجتهاد برسند. با توجه به اینکه عمدتاً از دوره کارشناسی علاقه مندی افراد مشخص می شود و در دانشگاه ما رشته فقه نداشتیم به نظر می رسید عمده افرادی که وارد دانشگاه می شوند، دنبال تخصص‌هایی به غیر از فقه و اصول هستند؛ هر چند در کنار دانش‌های تخصصی خود، موظف به گذراندن فقه و اصول نیز بودند ولی با توجه به مغایرت هدف تحصیلی ایشان و اهدافی که دانشگاه در نظر داشت به نظر می رسید که اگر سرمایه گذاری در این رشته نیز باشد و رشته‌ای با همین عنوان تشکیل شود تا علاقه مندان را از همان ابتدا جذب نماییم، آمادگی برای مقاطع بالاتر بهتر خواهد بود.

به زبان دیگر دانشگاه علوم اسلامی رضوی سایر رشته‌های تحصیلی را به عنوان مقدمه‌ای برای تخصص در فقه اسلامی دنبال می کند؛ به عبارت دیگر تربیت فقیه اسلامی هدف اصلی دانشگاه علوم اسلامی رضوی است.

این رشته تا چه مقطعی در دانشگاه تدریس می شود؟
این رشته در سه مقطع تحصیلی کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری در دانشگاه موجود است؛ منتها در مقطع دکتری در حال حاضر عنوان رشته فقه جزئی است که در آینده نزدیک، گرایش‌های دیگری همانند فقه مدنی و فقه سیاسی در این مقطع افزوده خواهد شد.

دانشگاه علوم اسلامی رضوی در این نگاه

در دانشگاه علوم اسلامی رضوی سایر رشته‌های تحصیلی را به عنوان مقدمه‌ای برای تخصص در فقه اسلامی دنبال می کند؛ به عبارت دیگر تربیت فقیه اسلامی هدف اصلی دانشگاه علوم اسلامی رضوی است

پای صحبت با مدیر گروه فلسفه و کلام اسلامی فلسفه اسلامی در پاسخگویی به شبهات نسل جوان نقش کلیدی دارد

مطالعات تمدنی و علمی در تاریخ ایران اسلامی، بدون فلسفه و حکمت اسلامی که مطالعه محور اصلی این تحولات است امری غیر ممکن است. رشته فلسفه و کلام اسلامی از نخستین رشته‌های فعال در دانشگاه علوم اسلامی رضوی در هر سه مقطع است و برای فعال سازی این رشته بزرگانی مانند آیت الله آملی لاریجانی، دکتر ابراهیمی دینانی و مرحوم آیت الله علمی اردبیلی برای تدبیر دروس این رشته حتی در مقطع کارشناسی سالها با این دانشگاه همکاری داشتند.

هم اکنون مدیریت گروه فلسفه و کلام اسلامی بر عهده حجت الاسلام موسوی بایگی استادیار این گروه است؛ شاگرد خصوصی علامه آشتیانی که آشنا با زبان عربی، انگلیسی و فرانسه است. به گفته وی دانش فلسفه ابزاری برای فهم دین است و بدون این ابزار فهم دین ناقص خواهد بود. به عقیده این استاد فلسفه، دانشجویان دانشگاه علوم اسلامی رضوی به دلیل حجم نسبتاً زیاد سرفصل‌های ارائه شده در زمینه فلسفه اسلامی و نیز دوره ۵ ساله کارشناسی و کارشناسی ارشد، نسبت به سایر مراکز، از توان علمی بالاتری برخوردار هستند. برای آشنایی با رشته فلسفه و کلام اسلامی پای صحبت دکتر موسوی بایگی می‌نشینیم.

هدف از ایجاد رشته فلسفه و کلام اسلامی در دانشگاه علوم

اسلامی رضوی چیست؟

با عنایت به نیازهای علمی دانشگاه‌ها و حوزه‌های علمیه و نیز ضرورت‌های اعتقادی و فرهنگی جامعه، رشته فلسفه و کلام اسلامی در این دانشگاه تاسیس شد و با تکیه بر جمع میان ویژگی‌های مثبت حوزه و دانشگاه به فعالیت خود ادامه می‌دهد؛ بر همین اساس، تلاش شده تا ضمن توجه به مقررات وزارت علوم و با استفاده از تجربه‌های مشابه و نظرات اساتید فن، برنامه‌ای تدوین شود که با حفظ سنت اصیل حوزوی، پاسخگویی اهدافی چون تربیت اساتید خبره جهت تدریس سرفصل‌ها و متون علوم عقلی در حوزه‌های علمیه، تربیت متخصصان فلسفه اسلامی جهت حضور به عنوان هیئت علمی، تربیت کارشناسان فلسفه با علم و تسلط کافی به جهت پاسخگویی شبهات دینی نسل جوان، تربیت پژوهشگران به منظور مطالعات تطبیقی فلسفه غرب و فلسفه اسلامی باشد. گفتنی است در آینده، دو رشته عرفان اسلامی و حکمت اشراق در مقاطع کارشناسی ارشد و دکتری در برنامه طرح توسعه دانشگاه علوم اسلامی رضوی است.

با توجه به این که هدف اصلی دانشگاه، تربیت محقق و استاد

برای حوزه‌های علمیه است، به نظر شما چه تناسبی میان این رشته و یک محیط حوزوی وجود دارد؟

با توجه به ارتباط عمیقی که میان دو حوزه فلسفه و کلام و مباحث اعتقادی وجود دارد، خاستگاه این رشته، محافل علمی و حوزوی بوده است. این رشته در همین بستر بحثی و حوزوی متولد شده، رشد نموده و ثمر داده است و توسط بزرگان همین جریان حوزوی که سه اصل تهذیب، تحقیق و مباحثه را مبنای کار علمی خود قرار داده‌اند، به دست ما رسیده است. سزاوار است که مطالعات فلسفی و کلامی در همین بستر و با همین رویکرد به کار خود ادامه دهد. شناخت زمینه حوزوی حکمت اسلامی و مطالعه آن در همین زمینه و بستر، امری اجتناب ناپذیر است.

چه سرفصل‌هایی برای واحدهای درسی این رشته در نظر

گرفته شده‌اند؟

علاوه بر دروس معمول حوزوی در زمینه فقه و اصول، دروس تخصصی در زمینه فلسفه اسلامی با تأکید بر سنت اصیل متن خوانی ارائه می‌شود.

در همین راستا،

* در مقطع کارشناسی، علاوه بر متون بدایه الحکمه و نهایه الحکمه، دروس شرح منظومه حکمت نیز ارائه می‌شود. (جمعا ۳۸ واحد)

* در مقطع کارشناسی ارشد، متون شواهدالربوبیه، اشارات و التنبیهات و حکمة الاشراق ارائه می‌گردد. (جمعا ۳۶ واحد)

* در مقطع دکتری متون اسفار اربعه و الهیات شفا (مجموعاً ۴۰ واحد) مطالعه و تدریس می‌شود.

علاوه بر متون پیش گفته، در هر سه مقطع واحدهای تخصصی دیگری در زمینه‌های عرفان اسلامی، کلام اسلامی، کلام جدید، منطق تخصصی، منطق جدید، تاریخ فلسفه اسلامی، تاریخ فلسفه غرب و فلسفه اخلاق نیز ارائه می‌شوند.

به غیر از زمینه تدریس و تحقیق، این رشته چه اثر و کاربردی

در جامعه دارد؟

به اذعان غالب متفکران معاصر، با وجود همه پیشرفت‌ها در عرصه فن‌آوری، بحران معنویت و ایمان، شکاکیت و نسبی‌گرایی، گریبان‌گیر انسان مدرن است. همین امر باعث شده تا رویکرد جدیدی برای بازگشت به دین و معنویت و تجدید نظر در معرفت فلسفی و عرفانی به وجود بیاید. در همین بستر، مکاتب انحرافی مدعی معرفت و معنویت، پدیدار گشته و در صدد پاسخگویی این نیاز بشر هستند. با توجه به نقش محوری ایمان و معنویت در دین مبین اسلام و اقبال عمومی جامعه ما به مباحث معنوی و از سوی دیگر با توجه به گسترش مکاتب فلسفی حس‌گرا و شک‌گرا، ضروری است که مبانی و نتایج فلسفه اسلامی به صورت کاملاً علمی عرضه شود.

علاوه بر این، همانطور که قبلاً نیز اشاره شد، فلسفه اسلامی در پاسخگویی به شبهات و تقویت اعتقادات نسل جوان و پرباری فضای فرهنگی جامعه، نقش کلیدی دارد؛ لذا لازم است که با تأکید بر سنت اصیل حوزه‌های علمیه شیعی، این رشته حضور و پویایی خود را حفظ کند تا ضمن پیریزی پایه‌های معرفتی و اعتقادی، پاسخگویی منطقی به شبهات اعتقادی را به عهده بگیرد.

با توجه به این که حضرت تعالی سابقه تدریس در دیگر مراکز

علمی نیز داشته‌اید، بفرمایید که دانشجویان رشته فلسفه اسلامی

در دانشگاه رضوی چه توانمندی خاصی دارند که در دانشجویان

سایر دانشگاه‌ها کمتر به چشم می‌خورد؟

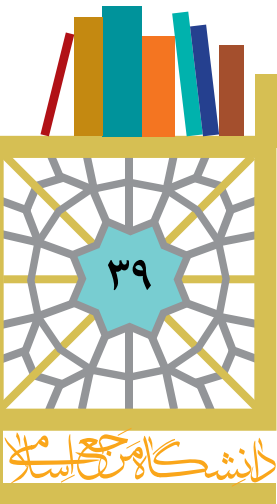
با توجه به حجم نسبتاً زیاد سرفصل‌های ارائه شده در زمینه فلسفه اسلامی و نیز دوره ۵ ساله کارشناسی و کارشناسی ارشد، غالب فارغ‌التحصیلان دانشگاه رضوی نسبت به سایر مراکز، از توان علمی بالاتری برخوردار هستند.

برنامه دقیق و منظم مباحثات که توسط گروه فلسفه برای دروس تخصصی این رشته در نظر گرفته شده، باعث می‌شود که توانایی دانش‌جویان در زمینه‌های فهم متون فلسفی، تطبیق حکمی آیات و روایات و قدرت بیان افزایش یافته و برای حضور در محافل علمی آماده‌تر باشند.

برنامه‌های آتی رشته فلسفه چیست؟

برنامه ما برای توسعه این رشته فعلاً در دو رشته عرفان و حکمت اسلامی و همچنین حکمت اشراق در دو مقطع ارشد و دکتری خواهد بود.

تاسیس رشته عرفان با نظر به اهداف عالی نظام اسلامی جهت تربیت پژوهشگر جهت تحقیق در گزاره‌های دینی با گرایش عرفانی و معرفی عرفان ناب اهل بیت (علیهم‌السلام) و تربیت افرادی که توان تالیف متون ساده و جذاب عرفان شیعی به زبان روز جهت عرضه به نسل جوان را داشته باشند صورت گرفته است. همچنین تاسیس رشته حکمت اشراق به جهت معرفی دقیق حکمت اشراق به عنوان یکی از مکاتب مهم فلسفه اسلامی و از پایه‌های حکمت متعالی و با هدف تربیت پژوهشگر در تحقیق پیرامون فلسفه سه‌روردی صورت می‌گیرد. یکی دیگر از برنامه‌های گروه، جهت پیشرفت امر پژوهش، اجباری شدن ارائه مقاله علمی پژوهشی چاپ شده یا اخذ تأیید چاپ، در هر سال تحصیلی برای دانشجویان ارشد و دکتری است که البته کار مشکلی است.

دانشگاه اهر حجت الاسلام

لازم است که با
تأکید بر سنت اصیل
حوزه‌های علمیه
شیعی، این رشته
حضور و پویایی خود
را حفظ کند تا ضمن
پیریزی پایه‌های
معرفتی و اعتقادی،
پاسخگویی منطقی
به شبهات اعتقادی را
به عهده بگیرد

دانشجویان طلبه، بازوی اعمال قانون در کشور

نظام عدالت کیفری و برقراری نظم و امنیت در جامعه اسلامی است. پس باید نیروهایی که قرار است در این سکن مهم قرار بگیرند، هم متخصص در امور فقهی و حقوقی باشند و هم متعهد باشند و خود را مقید به رعایت ارزش‌های دینی بدانند تا در مقام قضاوت نلغزد و حکم خلاف حقی را صادر نکند.

اصولاً تفاوت اساسی حقوق دان عرفی و حقوق دان اسلامی را در چه باید دانست؟

ببینید برای یک حقوق دان عرفی، مهم این است که باید بر اساس چهار چوب حقوق، موضوع خاصی را قضاوت یا وکالت کند و به اینکه آیا این امر مطابق با ارزش‌های دینی هست یا خیر کاری ندارد؛ اما بر اساس اصل چهار قانون اساسی و اینکه حکومت قانون گذار ما حکومتی اسلامی و دین‌محور است، پس یک حقوق دان نمی‌تواند نسبت به فقه و ارزش‌های دینی و موازین اسلامی بی‌تفاوت باشد؛ بنابراین فرد حقوق دان باید به مبانی فقهی نیز آشنا باشد. هر فرد آشنا به قوانین اساسی اگر بخواهد در اجرای عدالت و پاسداری از ارزش‌های اسلامی، حمایت از هنجارها و برقراری نظم و حقوق بزه دیدگان مؤثر عمل کند، باید حقوق اسلامی و دینی را بداند.

و این امر درباره فارغ التحصیلان حقوق دانشگاه علوم اسلامی رضوی صادق است؟

بله. دقیقاً همین‌طور است. فارغ التحصیلان این دانشگاه با توجه به تحصیل در هر دو قسمت حوزه و دانشگاه می‌توانند به نحو احسن در نقش‌های مهم حقوقی کشور قرار بگیرند و چون تعهد در آن‌ها ریشه دوانده، کم‌تر دچار لغزش می‌شوند.

این ضرورت در میان دانشجویان هم شناخته شده است؟

بله. قریب به اتفاق حقوق دان‌ها، معترفند که تحصیلات حوزوی به یک حقوق دان قدرت تحلیل و تجزیه کافی می‌دهد. به‌ر حال با توجه به نظام جمهوری اسلامی ایران، برای نیرویی که وارد قوه قضاییه می‌شود، داشتن صرفاً تحصیلات دانشگاهی یا صرفاً تحصیلات حوزوی مفید نیست.

این امر درباره کشورهای غیر اسلامی چگونه است؟ آن‌ها هم آشنایی به مبانی دینی را برای حقوق دان‌های خود ضروری می‌دانند؟

رشته حقوق از بدو تأسیس یکی از رشته‌های پرطرفدار در دانشگاه علوم اسلامی رضوی است و اولویت اول رتبه‌های اول کنکور سراسری در رشته علوم انسانی نیز اکثراً به همین رشته ختم می‌شود. هم‌اکنون رشته حقوق در سه مقطع و در هفت رشته گرایش از ۲۶ رشته فعال در دانشگاه علوم اسلامی رضوی دانشجو دارد. تنوع شغلی و جایگاه مناسب این رشته در بازار کار، اصلی‌ترین انگیزه داوطلبان ورود به دانشگاه در رشته علوم انسانی برای انتخاب این رشته است. باید بدانیم وکالت و قضاوت در نظام حقوقی ایران، نیازمند دو ابزار حقوق عرفی و فهم مبانی آن در قلمرو حقوق اسلامی است که طبیعتاً کسی که فقه خوانده می‌تواند، قضاوت بهتری داشته باشد و دلیل موفقیت دانش‌آموختگان دانشگاه علوم اسلامی رضوی در محاکم حقوقی و قضایی نیز همین عامل است؛ هر چند هدف دانشگاه علوم اسلامی رضوی صرفاً تربیت وکیل یا قاضی نیست. هدف از ایجاد رشته حقوق در این دانشگاه، به وجود آوردن تخصص برای دانشجویان و طلاب است، هم نسبت به حقوق اسلامی هم نسبت به حقوق عرفی. برای آشنایی بیشتر با این رشته پرطرفدار با حجت الاسلام اصغری مدیر گروه رشته حقوق که سابقه معاونت امور حقوقی و موقوفات آستان قدس را نیز در کارنامه کاری خود دارد، به گفت و گو می‌نشینیم.

آقای اصغری، رشته حقوق از رشته‌های پرطرفداری است. هدف از تأسیس این رشته در دانشگاهی طلبه پرور چه بوده است؟

ابتدا باید بگویم که در اساس نامه این دانشگاه، هدف عمده تربیت نیروی متخصص و متعهد و از همه مهم‌تر ولایت مدار برای به‌کارگیری در نظام متعالی جمهوری اسلامی و به‌طور اختصاصی، تربیت نیروی متخصص و آگاه به فقه و حقوق در حوزه قضاوت، تدریس و پژوهش علوم حقوقی و همچنین وکالت است.

چرا قید تعهد در این اساسنامه وجود دارد؟

به‌طور اختصاصی اگر بخواهیم درباره رشته حقوق بیان کنیم باید بگویم که یکی از اهداف غایی در نظام متعالی اسلامی، استقرار نظام عدالت کیفری و اجرای دقیق آن است تا برقراری نظم و امنیت در جامعه و نیز اجرای قوانین اسلامی کامل صورت پذیرد. سکن‌دار این مسئولیت مهم و خطیر در جامعه، قوه قضائیه است؛ بنابراین، این قوه در یک کلام، متولی اجرای

❁ به‌طور کامل؟

بله. دانشجویان کارشناسی تا سطح یک حوزه یعنی اتمام لمعتین، دانشجویان کارشناسی ارشد تا سطح دو و سه یعنی اتمام کفایتین و دانشجویان دکترا تا سطح چهار یعنی شش سال درس خارج، فقه و اصول را می‌گذرانند؛ بنابراین، دانشجوی فارغ‌التحصیل از مقطع دکترای این رشته عملاً طلبه‌ای است که ۱۰ سال درس حوزه نیز خوانده و اشراف کامل به مبانی فقهی دارد. علاوه بر این، دانشجویان این دانشگاه، به دو زبان عربی و انگلیسی در سطح مکالمه نیز تسلط می‌یابند.

❁ بنابراین باید دانشجویان فراوانی از این دانشگاه فارغ‌التحصیل شده و در مشاغل مهمی مشغول باشند.

بله. در این مدت ۲۰ سال که از تأسیس این رشته در دانشگاه علوم اسلامی رضوی می‌گذرد، بیش از ۴۷۰ نفر از فارغ‌التحصیلان این دانشگاه در قوه قضاییه سراسر کشور مشغول به خدمت به نظام جمهوری اسلامی ایران شدند که غالباً در جایگاه‌های مهم دادستانی، ریاست دادگستری یا ریاست شعبه قرار دارند. علاوه بر این تعدادی از فارغ‌التحصیلان ما وکالت می‌کنند یا دفاتر ثبت اسناد تأسیس کرده و تعدادی نیز به عضویت هیئت‌علمی دانشگاه‌های مختلف کشور درآمده و یا از طرق انجام پژوهش‌های مهم به جامعه خدمت‌رسانی می‌کنند.

❁ پس با این تفاسیر، رابطه علوم فقهی و علوم حقوقی به هم بسیار نزدیک است.

بله دقیقاً. فقه بسیار جامع است و یکی بخش از آن با علوم حقوقی رابطه تنگاتنگی دارد. در واقع حقوق، یکی از زیرمجموعه‌های مهم فقه است. البته مباحثی هم در حقوق وجود دارد که در فقه سابقه بررسی آن وجود نداشته است.

❁ دانشگاه علوم اسلامی رضوی چه برنامه‌ای در خصوص گسترش این رشته دارد؟

به امید خداوند و با عنایت ولی نعمت‌مان، حضرت رضا (ع) بنا داریم تا گرایش‌های جدیدی را در مقطع کارشناسی ارشد و دکترای این رشته برنامه‌ریزی کرده و با توجه به تأکید تولیت معزز آستان قدس رضوی بر ترویج علم، این رشته را در دستور کار توسعه قرار دهیم.

برخی کشورها که مقید به دین و اخلاق هستند، حقوق‌دان‌ها را موظف می‌دانند که ارزش‌های دینی را پیاده کرده و به آن‌ها مقید باشند. خیلی از کشورهای لائیک اما چنین ضرورتی را اعمال نمی‌کنند.

❁ آقای اصغری، فرق میان حقوق‌دان و قانون دان برای ما همچنان ناشناخته است.

یک فرد قانون دان، قابلیت حفظ و درک مفاهیم قانونی و همچنین ارائه تفسیر درست و صحیح از آن را بر عهده دارد و اما یک حقوق‌دان نیاز دارد به اینکه مبانی فقهی-حقوقی قوانین را درک کرده و به آن‌ها اشراف کامل داشته باشد که این امر مهم بدون کسب تحصیلات حوزوی میسر نیست.

❁ دانشگاه علوم اسلامی رضوی از چه سالی متقاضیان تحصیل در رشته حقوق را می‌پذیرد؟

از سال ۷۲ رسماً رشته حقوق در مقطع کارشناسی در این دانشگاه تأسیس و دایر شد. از سال ۷۵ در مقطع کارشناسی ارشد در سه رشته جزا و جرم‌شناسی، حقوق خصوصی و حقوق بین‌الملل، دانشجو پذیرفته می‌شده و کماکان بر همین منوال است و فارغ‌التحصیلان فراوانی از این مقطع، داشته‌ایم که در جایگاه‌های گوناگون قضایی، وکالت، تأسیس دفاتر اسناد و همچنین عضویت در هیئت‌علمی دانشگاه‌ها مشغول به خدمت و فعالیت هستند.

❁ مقطع دکترای چه طور؟

در این مقطع از سال ۸۲ رشته جزا و جرم‌شناسی، حقوق خصوصی و حقوق بین‌الملل تأسیس شد. دانشگاه علوم اسلامی رضوی از هر سه مقطع، فارغ‌التحصیل داشته و نخستین دانشگاه در شمال شرق کشور به شمار می‌رود که برای اولین بار برای مقاطع کارشناسی ارشد و دکترای این رشته، دانشجو پذیرفته است.

❁ و سرفصل‌های درسی در این دانشگاه با سرفصل‌های درسی در دانشگاه‌های سراسری چه تفاوتی دارد؟

دانشجویان در هر سه مقطع این رشته، تمامی واحدهای درسی تعریف‌شده برای رشته حقوق را می‌گذرانند و علاوه بر آن، تحصیلات حوزوی را نیز به‌طور کامل می‌گذرانند.

همراه با مدیر گروه رشته علوم قرآنی و حدیث هدف، تربیت مدرس و محقق علوم قرآنی است

می‌گیرند: بخش اول، دروس مربوط به علوم قرآنی که عمدتاً مقدمات و مبانی فهم و تفسیر قرآن را شامل می‌شود. بخش دوم تفسیر قرآن که ورود به اصل تفسیر به صورت تخصصی است و بخش سوم، دروس مربوط به حدیث که دانشجو را با متون حدیثی، قواعد فهم حدیث و ارزیابی سند آن آشنا می‌کند.

جایگاه این رشته در جامعه علمی حوزه و دانشگاه چیست؟
این رشته در سطح کشور رشته جافتاده ایست و از معدود رشته‌هایی است که المپیاد دارد و در دانشگاه علوم اسلامی رضوی از رشته‌های پرافتخار، هم در حوزه آموزشی و هم در حوزه پژوهشی است. بیشترین عضو هیئت علمی نیز در دانشگاه ما، مربوط به همین رشته است و در مجموع از رشته‌های پرطرفدار دانشگاه است. در حوزه نیز همان طور که گفتم دروس تفسیر در سطوح مختلف حوزه جزو دروس اصلی شده است لذا جایگاه مهمی برای این رشته در حوزه متصور است.

به غیر از بحث تدریس، این رشته چه کاربردی در جامعه دارد؟
در گام نخست، هدف دانشگاه تربیت مفسر و صاحب نظر در عرصه تفسیر، علوم قرآنی و حدیث است. افزون بر آن، دانش آموخته این رشته می‌تواند در کنار تدریس علوم و معارف قرآنی و حدیثی، در نهادهای قرآنی و فرهنگی و نیز مراکز تحقیقاتی کشور در این رشته، مشغول خدمت شود.

دانشجویان این رشته چه توانمندی خاصی دارند که در دانشجویان سایر دانشگاه‌های کشور موجود نیست؟
بحث فراگیری دروس حوزوی در کنار دروس اصلی این رشته به دانشجویان مخصوصاً دانشجویان رشته علوم قرآنی و حدیث که منابع اصلی آن به زبان عربی است؛ بنیهای قوی می‌بخشد. مباحث مطرح شده در دروس حوزه مانند ادبیات عربی، فقه و اصول فقه کاملاً مرتبط با تفسیر و فهم قرآن است که به خوبی دانش آموخته این رشته را قوی تر و ممتاز تر می‌نماید.

به همین جهت، دانشجویان این رشته در سال‌های گذشته، رتبه‌های برتر المپیاد و افتخارات پژوهشی متعددی در عرصه کتاب سال، کتاب فصل، جشنواره فردوسی، نمایشگاه بین‌المللی قرآن تهران و مواردی از این دست را کسب کرده‌اند؛ به گونه‌ای که در مقایسه با دانشگاه‌های دیگر، بی نظیر و حداقل کم نظیر است.

استاد، از برنامه های آتی رشته علوم قرآنی بگویید.
با توجه به تاکید رهبر فرزانه انقلاب مبنی بر بومی کردن علوم انسانی بر اساس قرآن و با عنایت به قدرت و توانایی این رشته و نیز وجود رشته حقوق و اقتصاد و ... ان شالله در طرح‌های توسعه پژوهش، کانون‌های تحقیق میان رشته‌ای با هدف بومی سازی علوم انسانی شکل خواهد گرفت. همچنین بازنگری در عناوین و سرفصل‌ها، نیاز مستمر تمام رشته‌ها است و در خصوص علوم قرآنی نیز تاکنون جلسات متعددی برای این منظور با اعضای محترم هیات علمی گروه برگزار شده و تصمیماتی نیز برای آینده گرفته شده است و نیز در آینده، طرح بسیار مفید مباحثات تفسیری برای دانشجویان هر سه مقطع تقویت شده و توسعه خواهد یافت.

یکی از قدیمی ترین رشته‌های فعال در هر سه مقطع دانشگاه علوم اسلامی رضوی، رشته علوم قرآنی و حدیث است. این رشته هم‌اکنون بیشترین افتخارات آموزشی و پژوهشی و نیز بیشترین آمار عضو هیئت علمی را به خود اختصاص داده؛ به طوری که طی سال‌ها، دانش آموختگان این رشته، پای ثابت برگزیدگان المپیاد سراسری وزارت علوم، تحقیقات و فناوری را تشکیل داده‌اند.

به همین بهانه پای صحبت دکتر جواد ابروانی، مدیر گروه این رشته می‌نشینیم. دانشجویی گروه علوم قرآنی و حدیث، عضویت در ستاد تفسیر حوزه علمیه خراسان، نگارش ده‌ها کتاب و مقاله علمی در زمینه علوم و معارف اسلامی و سال‌ها تدریس در زمینه‌های مختلف این رشته در حوزه و دانشگاه، چهره‌ای فعال از این دانش آموخته جوان این دانشگاه ساخته است.

هدف از ایجاد رشته علوم قرآنی و حدیث در دانشگاه علوم اسلامی رضوی چیست؟

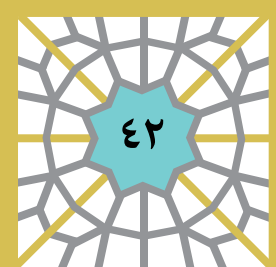
هدف، تربیت مفسر و محقق علوم قرآنی و تربیت مدرس تفسیر و علوم قرآنی در حوزه علمیه و دانشگاه‌های کشور است. حوزه علمیه نیازمند محققانی است که هم در متون درسی بازنگری نموده و هم در حوزه نظریه پردازی، ایده‌های جدیدی را مخصوصاً در مطالعات میان رشته‌ای و نهایتاً بومی سازی علوم انسانی بر پایه قرآن کریم ارائه نمایند که این مهم انگیزه خوبی برای ورود طلاب به این رشته است.

با توجه به هدف اصلی دانشگاه مبنی بر تربیت نیرو برای حوزه علمیه، به نظر شما چه تناسبی بین این رشته و یک محیط حوزوی وجود دارد؟

در حوزه علمیه، مدتی است که ستاد تفسیر شروع به کار کرده و در تفسیر در سطوح مختلف حوزه، جزو دروس اصلی طلاب قرار گرفته است؛ لذا نیاز قابل توجهی به استاد این درس از پایه یک تا درس خارج احساس می‌شود که دانشگاه علوم اسلامی رضوی نقش مهمی در این زمینه ایفا می‌کند و هم‌اکنون نیز فهرستی هشتاد نفره از افراد آماده تدریس به ستاد تفسیر ارائه شده است؛ چرا که یکی از اهداف تربیت نیرو در این رشته، تربیت مدرس در زمینه‌های مختلف تفسیر، علوم قرآنی و حدیث در حوزه است. از طرف دیگر ما در حوزه، نیازمند محققانی هستیم که هم در متون درسی بازنگری نمایند و هم در حوزه نظریه پردازی، ایده‌های جدیدی را مخصوصاً در زمینه مطالعات میان رشته‌ای - با توجه به تأکیدات مقام معظم رهبری در بومی سازی علوم انسانی بر پایه قرآن - ارائه نمایند.

عمدتاً یک طلبه رشته علوم قرآنی و حدیث در دانشگاه علوم اسلامی رضوی چه دروسی را در این دانشگاه می‌گذرانند؟

در دانشگاه علوم اسلامی رضوی دانشجویان همه رشته‌ها، دروس حوزه را طبق برنامه مرسوم حوزه علمیه می‌گذرانند. از طرف دیگر کلیه دروس رشته علوم قرآنی و حدیث در دانشگاه‌ها البته به صورت قوی تر و با چند واحد اضافه تر در دانشگاه علوم اسلامی رضوی به دانشجویی این رشته ارائه می‌شود. به طور دقیق تر، در کنار دروس حوزوی، عمومی و زبان، دانشجویی این رشته ۷۰ واحد درس تخصصی نیز می‌گذرانند که در سه دسته قرار

دانشگاه علوم اسلامی رضوی در این نگاه

یکی از اهداف تربیت نیرو در این رشته تربیت مدرس در زمینه‌های مختلف تفسیر، علوم قرآنی و حدیث در حوزه است. از طرف دیگر ما در حوزه نیازمند محققانی هستیم که هم در متون درسی بازنگری نمایند و هم در حوزه نظریه پردازی، ایده‌های جدیدی را مخصوصاً در زمینه مطالعات میان رشته‌ای ارائه نمایند.

با سایر رشته‌های تحصیلی ——— آشنا شوید

ادبیات فارسی

گسترده‌گی مخاطبان زبان و ادبیات فارسی و جایگاه زبان و ادبیات فارسی به‌عنوان دومین زبان جهان اسلام می‌تواند هدف ایجاد رشته ادبیات فارسی در یک دانشگاه دینی باشد. ادبیات فارسی، دایره‌المعارف علوم اسلامی است که می‌تواند بزرگ‌ترین کمک را به نشر، تبیین و تبلیغ محتوای دینی اعم از قرآن و سنت بنماید.

نیاز حوزه‌های علمیه به یادگیری زبان و ادبیات فارسی، دانشگاه علوم اسلامی رضوی را برآن داشت تا دوره آموزشی این رشته را از سال‌ها پیش آغاز نماید و هم‌اکنون این رشته در مقاطع کارشناسی و کارشناسی ارشد پذیرش دانشجوی دارد.

می‌توان گفت آموزش دانشگاهی زبان و ادبیات فارسی در حوزه علمیه، هم دارای ضرورت درون‌سازمانی و هم برون‌سازمانی است. در بحث درون‌سازمانی به دلیل لزوم تألیف کتب علوم اسلامی با استانداردهای زبان و ادبیات فارسی برای بهره‌برداری مخاطبان گسترده این زبان و مشکلات موجود در حوزه‌های علمیه در این خصوص و از حیث برون‌سازمانی نیز به دلیل عدم حساسیت کشورهای مختلف جهان در گسترش زبان و ادبیات فارسی گسترش دانشگاهی این رشته در حوزه علمیه را ابزاری مؤثر برای اشاعه فرهنگ اهل بیت (ع) است.

علاوه بر این که تمامی دروس تخصصی ادبیات فارسی رایج در سایر دانشگاه‌ها در این‌جا نیز تدریس می‌شود، دانشجوی دانشگاه علوم اسلامی رضوی، دروس عمومی و مشترکی را نیز می‌گذرانند که به تقویت رشته تخصصی وی نیز کمک کرده و موجب غنی‌تر شدن مطالعات و داشته‌های وی می‌گردد. مثلاً تاریخ اسلام، روش تحقیق، جامعه‌شناسی انقلاب اسلامی، منظومه معرفتی که شامل کلیاتی از عرفان و... است. از همه مهم‌تر به دلیل اینکه ماهیت دانشگاه، حوزوی است؛ مجموعه دروس حوزوی در سطوح سه‌گانه به موازات مقاطع تحصیلی دانشگاه به دانشجویان ارائه می‌گردد که این نیز خود بر توانمندی‌های دانشجویان می‌افزاید.

محصول چنین آموزشی، علاوه بر داشتن امتیازات رشته تخصصی زبان و ادبیات فارسی، توانمندی در علوم اسلامی را نیز به همراه دارد و بدین جهت علاوه بر تأمین نیروی مدارس علمیه، دانش‌آموختگان این دانشگاه می‌توانند به فعالیت‌های پژوهشی و تألیف در حوزه علوم اسلامی و تبیین مفاهیم اسلامی در قالب سبک‌های مختلف ادبی نیز بپردازند.

ادبیات و زبان عرب

تربیت فقیه، مبلغ، استاد و پژوهشگر اسلامی از یک‌سو و توجه به نقش کلیدی زبان و ادبیات عربی در شکوفایی علوم اسلامی و انسانی و تأثیر آن در تقویت بنیة علمی فراگیران این علوم، دانشگاه علوم اسلامی رضوی را بر آن داشت تا رشته زبان و ادبیات عربی در دوره‌های کارشناسی و سپس کارشناسی ارشد راه‌اندازی کند. این رشته در حوزه‌های علمیه، نقشی بنیادین دارد؛ طلابی که در ادبیات عربی تسلط کافی دارند در سطوح عالی، توفیق بیشتری نسبت به دیگران دارند؛ مهم‌ترین کلید فهم صحیح و دقیق متون و منابع دینی مانند قرآن و حدیث و کشف راز و رمزهای آن در تسلط بر ادبیات عربی نهفته است و از آنجاکه این دو منبع، اصلی‌ترین منابع علوم اسلامی در رشته‌های مختلف حقوق، فلسفه و کلام، علوم قرآنی و حدیث، فقه و اصول و... به شمار می‌آید، ناتوانی و ضعف طلاب و دانشجویان در ادبیات عربی، ضعف آنان در دروس رشته تخصصی را به دنبال خواهد داشت.

دانشجویان رشته زبان و ادبیات عرب دانشگاه علوم اسلامی رضوی، علاوه بر دروس حوزوی و دروس عمومی متداول، دروس تخصصی رشته خود مانند تاریخ ادبیات عربی، متون نظم و نثر ادوار مختلف ادبیات عربی، و نقد ادبی و مکالمه و نگارش عربی را می‌گذرانند و دانش‌آموختگان این رشته می‌توانند استادان و مدرسانی زبده، مترجمانی شایسته، مبلغانی توانمند در سطح جهان اسلام، پژوهشگران و مؤلفانی ماهر و بالاخره گویندگان، نویسندگان و مجریانی رسانه‌ای برای خدمت در داخل و خارج از کشور در راستای اهداف عالی دانشگاه باشند.

قابل توجه متقاضیان ورود به دانشگاه علوم اسلامی رضوی

باسایر رشته‌های تحصیلی

اقتصاد

دکتر جواد ابروانی از جمله طراحان ایجاد رشته اقتصاد در دانشگاه علوم اسلامی رضوی

است

آشنایی دکتر ابروانی با مقوله اقتصاد به دوره تدوین پایان نامه کارشناسی ارشد وی زیر نظر استاد محمدرضا حکیمی، نویسنده کتاب الحیاه برمی گردد که پیگیری این زمینه میان رشته‌ای، تا کنون به چاپ چندین اثر میان رشته‌ای در حوزه اقتصاد اسلامی منجر شده است. وی هم اکنون علاوه بر تدریس علوم و معارف قرآنی، چندین سال است که در دانشکده‌های اقتصاد، به تدریس درس اقتصاد اسلامی می‌پردازد.

به گفته وی رشته اقتصاد در دانشگاه‌های کشور از رشته‌های اصلی و مهم است. با این حال، نیاز به تولید علم در زمینه اقتصاد و نیز نظریه پردازی در اقتصاد اسلامی (به ویژه در مسائل مورد ابتلای کشور هم‌چون بانکداری اسلامی و بازارهای مالی) کاملاً احساس می‌شود؛ ضمن این که در حوزه نیز این رشته هنوز جایگاه خود را پیدا نکرده است.

دکتر ابروانی از لزوم تاسیس این رشته در این دانشگاه می‌گوید: وجود رشته اقتصاد در کنار علوم قرآنی می‌تواند به شکل‌گیری کانون‌های تحقیقاتی میان رشته‌ای به هدف بومی‌سازی علوم انسانی براساس قرآن بیانجامد و تدریس فقه در دانشگاه به صورتی قدرتمند، زمینه مساعدی برای دانشجویان اقتصاد فراهم می‌آورد تا با انجام پژوهش‌ها و تحقیقات عمیق فقهی اقتصادی، به‌ویژه در مقاطع ارشد و دکتری، به حل مشکلات و معضلات متعدد نظام اسلامی در عرصه اقتصاد اقدام کنند.

وی به برنامه‌های آتی این رشته اشاره می‌کند و می‌گوید: دانشگاه مصمم است مقاطع ارشد و دکتری رشته را راه اندازی کند و در این مقاطع با توجه به نیازها و شرایط و نیز با بهره‌گیری از آراء صاحب نظران، ممکن است گرایش‌های ویژه‌ای از جمله بانکداری اسلامی، مالی اسلامی، اقتصاد اسلامی و حقوق اقتصادی طراحی گردد.

رشته اقتصاد از رشته‌های جدیدی است که به رشته‌های فعال دانشگاه علوم اسلامی رضوی اضافه شده است. حوزه اقتصاد به‌عنوان یکی از چالش‌های نظام جمهوری اسلامی ایران طی سال‌ها مورد تأکید رهبر فرزانه انقلاب بوده و از جمله زمینه‌هایی است که می‌طلبد حوزه علمیه آن را بومی‌سازی نماید. علی‌رغم تلاش مؤسسات مختلف وابسته به حوزه علمیه در ورود به آن، طی سال‌های بعد از انقلاب اسلامی عملاً مشکلات فراوانی در بحث سیاست‌گذاری‌های اقتصادی در نظام اسلامی ما در حوزه اقتصاد به وجود آمده است.

متأسفانه جایگاه اقتصاد اسلامی در دانشگاه‌های کشور، جایگاه مطلوبی نبوده و می‌توان گفت هدف از ایجاد این رشته را در دانشگاه علوم اسلامی رضوی تربیت نظریه‌پرداز در زمینه اقتصاد مانند شهید صدر و شهید مطهری و نیز تربیت مدیران لایق اقتصادی جهت سامان بخشی به اوضاع اقتصادی کشور دانست. حوزه به سمت تخصصی شدن رشته‌ها پیش می‌رود و وجود تحقیقات میان‌رشته‌ای از اولویت‌های اصلی مطالعاتی در حوزه است. در تدوین برنامه درس رشته اقتصاد در دانشگاه علوم اسلامی رضوی نیز سعی شده که علاوه بر فراگیری درس اصلی رشته اقتصاد، دانشجویان بتوانند این درس را نقد و بررسی نیز نمایند. انتظار از دانش‌آموختگان رشته اقتصاد دانشگاه رضوی، نظریه‌پردازی در عرصه اقتصاد و اقتصاد اسلامی است. به‌علاوه، دانش‌آموخته این رشته می‌تواند در حوزه‌های پژوهشی اقتصاد اسلامی، مدیریت‌های کلان اقتصادی و نیز در مراکز اقتصادی کشور به خدمت مشغول شود.

دانشجویان رشته اقتصاد دانشگاه علوم اسلامی رضوی مانند سایر دانشجویان این دانشگاه، درس متداول حوزه یعنی ادبیات عرب، بلاغت، منطق و فقه و اصول را می‌گذرانند. افزون بر درس حوزوی، عمومی و زبان، بیش از ۷۵ واحد تخصصی نیز ارائه می‌شود. سرفصل‌های رشته اقتصاد در دانشگاه همان سرفصل‌های رشته اقتصاد نظری در سایر دانشگاه‌ها با تغییراتی مختصر است، از جمله این که مطابق با طرح تحول وزارت علوم، درس مرتبط با اقتصاد اسلامی به ۱۵ واحد یعنی سه برابر سایر دانشگاه‌ها افزایش یافته است. عمده درس تخصصی این رشته شامل ریاضیات، آمار، اقتصاد خرد و کلان، حقوق تجارت، مالیه، بانکداری و بازارهای مالی، اقتصاد اسلامی، اقتصاد ایران و مباحث توسعه است.

دانشگاه علوم اسلامی رضوی در بزرگراه

محمدرضا حسینی

آشنا شوید

تاریخ

رشته تاریخ، در بسیاری از دانشگاه‌های جهان دارای کرسی تدریس بوده و می‌تواند خود، ابزار انتقال فرهنگ باشد. دانشگاه علوم اسلامی رضوی نیز آموزش این رشته را باهدف تربیت متخصص و نظریه‌پرداز در عرصه‌های تاریخ اسلام، و شناخت جایگاه فرهنگ و تمدن اسلامی بیش از یک دهه است که در دستور کار خود قرار داده‌است؛ به طوری که هم‌اکنون در مقطع کارشناسی دو رشته تاریخ فرهنگ و تمدن ملل اسلامی و تاریخ اسلام و در مقطع کارشناسی ارشد رشته تاریخ و تمدن ملل اسلامی، جزو رشته‌های فعال در این دانشگاه هستند و بحث گسترش چند گرایش در زمینه تاریخ در تحصیلات تکمیلی دانشگاه مطرح است.

این رشته، زیر مجموعه‌های متعدد و گسترده‌ای دارد که مهم‌ترین آن‌ها تاریخ تشیع، تاریخ علم، تاریخ ایران بعد از اسلام، تاریخ مغرب و آندلس، تاریخ مصر و شام، تاریخ معاصر ایران و کشورهای اسلامی است و به‌طور کلی دروس رشته تاریخ فرهنگ و تمدن اسلامی از دو بخش کلی تشکیل شده است. دروس مرتبط با تاریخ سیاسی اسلام که در آن دوران جاهلیت شروع شده و چند واحد درسی در ارتباط با عصر نبوی و سپس دوره خلفای اموی و عباسی و دولت‌های مستقل و نیمه‌مستقل و نیز دروس مرتبط با فرهنگ و تمدن اسلامی که به بررسی سیر تاریخ علوم در تمدن اسلامی و نیز مطالعه و تبیین فرهنگ اسلامی و فاکتورهای تشکیل‌دهنده آن می‌پردازد.

به لحاظ اینکه دانشجویان دانشگاه علوم اسلامی رضوی در دروس حوزوی و به‌ویژه ادبیات عرب و فقه و اصول متمرکز شده و هم‌زمان با دروس تخصصی، دروس حوزوی را نیز مطالعه می‌نمایند، لذا با بهره‌گیری از هر دو تخصص، بسیار بهتر و دقیق‌تر می‌توانند به تبلیغ و تبیین اصول اسلامی بپردازند. فارغ‌التحصیلان رشته تاریخ فرهنگ توانایی استفاده از منابع مختلف را داشته و چون با مکالمه عربی و انگلیسی نیز آشنا می‌شوند؛ توانایی برقراری ارتباط با مخاطبان خارج از کشور را دارند. مهم‌ترین کاربرد این رشته در تدریس و آموزش است؛ همچنین مراکز پژوهشی همچون بنیاد پژوهش‌های آستان قدس رضوی، دفتر تبلیغات اسلامی، وزارت خارجه و سازمان فرهنگ و ارتباطات، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه و سایر مراکز علمی و پژوهشی مهم‌ترین مراکز جذب فارغ‌التحصیلان این رشته‌اند.

حدیث

علم حدیث در واقع تبیین میراث با ارزش روایات معتبر است که در اثر تلاش محدثین بزرگ به دست نسل ما رسیده است. میراثی که هنوز پاسخگوی مسائل مختلف زندگی بشری است و باید بتوان به کمک محققان از آن استفاده کرد.

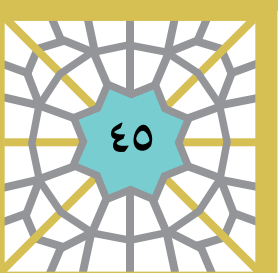
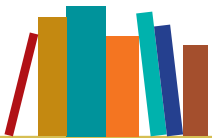
دانشگاه علوم اسلامی رضوی نیز برای تعمیق بخشیدن به این علم و رفع نیازهای حوزه و دانشگاه، چندین سال است که رشته علوم حدیث را ابتدا در مقطع کارشناسی و سپس در مقطع کارشناسی ارشد راه‌اندازی کرده‌است؛ هدف از ایجاد این رشته تربیت محدث، محقق و مدرس علوم حدیث در شعبه‌های مختلف آن همچون رجال، درایه، فقه الحدیث و... برای حوزه و دانشگاه است و ارائه دروس این رشته با برنامه‌ریزی گروه علوم قرآنی و حدیث دانشگاه است.

تبحر طلبه در علوم حدیث موجب توانمندی او در علوم فقهی می‌شود چراکه پایه فقه، شناخت حدیث است. همچنین تبحر دانش‌آموختگان این رشته به زبان و ادبیات عربی و علوم حدیث را موجب ممتاز شدن خروجی‌های این رشته برای تدریس در حوزه و دانشگاه می‌داند.

به دانشجویان این رشته در کنار دروس حوزوی، عمومی و زبان، حدود ۷۰ واحد تخصصی در زمینه علوم و معارف حدیثی نیز ارائه می‌شود. این دروس شامل تاریخ حدیث و شناخت متون حدیثی، علم رجال، درایه (شناخت اصطلاحات حدیثی) و مبانی فهم حدیث است؛ ضمن این که چند واحد علوم قرآنی و تفسیر نیز ارائه می‌شود.

بحث فراگیری دروس حوزوی در کنار دروس اصلی این رشته به دانشجویان رشته علوم حدیث که منابع اصلی آن به زبان عربی است؛ بنیهای قوی می‌بخشد. مباحث مطرح‌شده در دروس حوزه مانند ادبیات عربی، فقه و اصول فقه کاملاً مرتبط با فهم ابواب مختلف حدیثی است که به‌خوبی، دانش‌آموخته این رشته را ممتاز می‌نماید.

گفتنی است دروس رجال و درایه که در حوزه وجود دارد، در تخصص دانش‌آموخته این رشته است. ضمن این که اساس مباحث فقهی در حوزه، حدیث است و دانش‌آموخته این رشته، علاوه بر توانایی تدریس و تحقیق در علوم حدیث، توانمندی خاصی نیز در دروس فقهی پیدا می‌کند و می‌تواند در کنار تدریس علوم و معارف حدیثی، در نهادهای فرهنگی و نیز مراکز تحقیقاتی کشور در این رشته، مشغول خدمت شود.

دانشگاه اهر حوزة اسلامی

۳

پژوهش و ابزار تحقیقاتی دو امر جدایی ناپذیرند و در کتابخانه‌های دانشگاه علوم اسلامی رضوی منابع بسیار غنی و باارزشی می‌توان یافت تا امر پژوهش در فضایی آرام و به آسانی امکان پذیر شود. در خصوص کتابخانه‌های دانشگاه نیز می‌توان گفت که هر دو به صورت قفسه باز در اختیار دانشجویان است و کتابخانه دیجیتال دانشگاه نیز بر غنای این کتابخانه می‌افزاید. علاوه بر آنکه دانشجویان این دانشگاه به راحتی به کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی دسترسی دارند.

پژوهش

در گفتگو با معاونت پژوهشی دانشگاه علوم اسلامی رضوی

پژوهش در کنار آموزش، نیاز ضروری دانشگاه

گروهی انجام شده است که بعضی از آن‌ها به تولید کتاب منتج شده است. همچنین تاکنون ۹۷ عنوان کتاب چاپ اول در ۹۹ مجلد توسط مرکز پژوهشی منتشر شده که از این تعداد ۴۶ عنوان بیش از ۷۰ رتبه در جشنواره‌های علمی - پژوهشی کشوری و استانی کسب کرده‌اند.

در این بین از افتخارات پژوهشی دانشگاه در بخش تألیفات برتر دانشگاه نام می‌برد.

از کتاب‌های سال کشوری در سال ۹۵ می‌توان به آسیب‌شناسی فهم حدیث، اخلاق اقتصادی از دیدگاه قرآن و حدیث، زکات باطنی و علوم قرآنی در مکتب اهل بیت (س) اشاره کرد؛ همچنین دانش درایه‌الحدیث، منطق گزاره‌ای، فقیهان امامی و عرصه‌های ولایت‌فقیه جزو کتاب‌های سال حوزه (کشوری) انتخاب شده‌اند و نیز چندین کتاب مانند امامت پژوهی و سلسله مباحث اقتصاد در سبک زندگی اسلامی در ۸ جلد جزو برترین‌های کتاب سال استان خراسان هستند.

سال ۷۵ بود که برای اولین بار دانشجویان دانشگاه علوم اسلامی به صورت خودجوش مرکز پژوهشی راه انداختند و نشریه داخلی علوم و معارف قرآن را چاپ کردند. بعدتر این نشریه، رسمی شد و مجله تخصصی دانشگاه مجوز گرفت و مرکز پژوهش نیز در سال ۸۶ به معاونت پژوهشی ارتقا یافت. حالا نوبت آن بود نشریه تخصصی دانشگاه نیز مجوز علمی - پژوهشی بگیرد و به این منظور در چهار حوزه تفکیک شد و چهار نشریه تخصصی آموزه‌های فقه مدنی، آموزه‌های فلسفه حقوق کیفری، آموزه‌های قرآنی و آموزه‌های فلسفه اسلامی مجوز انتشار گرفت. فعالیت‌های این معاونت اما گسترش یافت و تنها به این نشریات علمی محدود نمی‌شود.

با معاون پژوهشی و استادیار دانشگاه همراه می‌شویم تا از فعالیت‌های این حوزه و برنامه‌های پیش رو بیشتر بدانیم. آقای حیدری از فراز و نشیب فضای پژوهشی این سال‌های دانشگاه می‌گوید.

خروجی مرکز پژوهش دانشگاه علوم اسلامی

رضوی چه بود؟

این مرکز تحقیقاتی، ثمرات زیادی در تقویت بنیه علمی اساتید امروز ما داشت و توان علمی پژوهشی اساتید امروز دانشگاه ما در آن تقویت شد تا بتوانند امروز به‌عنوان یک استاد توانمند به فعالیت بپردازند. با تغییر سیاست دانشگاه و سپردن پژوهش به بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی و تعطیلی این مرکز، امر پژوهش بیشتر منحصر به فعالیت‌های علمی و پژوهشی اساتید شد و البته در آینده‌ای نزدیک مجدداً پژوهش به‌صورت جدی‌تر دنبال خواهد شد.

و امروز معاونت پژوهشی چه رسالتی در دانشگاه دارد؟

تهیه منابع پژوهشی برای اساتید و دانشجویان و هدایت و ساماندهی و نشر پژوهش‌هایی که توسط اساتید صورت می‌گیرد؛ رسالت اصلی این معاونت است. ضمن آنکه با اجرای آیین نامه تشویقی اساتید و اختصاص مبلغی به اساتید آنان را به سمت تحقیق بیشتر سوق می‌دهیم؛ که البته با تصویب آیین نامه اعتبار پژوهشی حمایت جدی‌تر خواهد شد.

به نشر پژوهش اشاره کردید. در مورد طرح‌های کلان پژوهشی و کتاب‌های منتشر شده از نتایج آن اشاره می‌کنید.

بله البته. تاکنون ۳۲ طرح کلان تحقیقاتی همچون تفسیر سوره توبه مقام معظم رهبری و یا تدوین متن درسی فقه برگرفته از جواهرالکلام در فعالیت‌های گروهی انجام شده است که بعضی از آن‌ها به تولید کتاب منتج شده است

پس می‌توان گفت موضوعات کتاب‌های

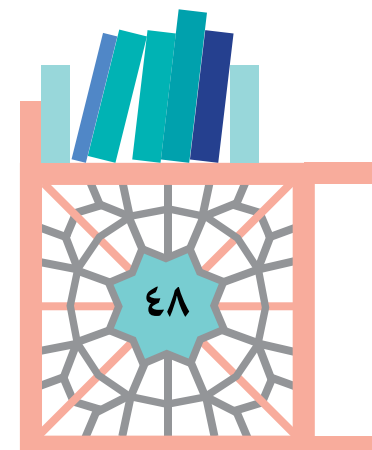
منتشر شده پیرامون رشته‌های درسی دانشگاه است؟

عمدتاً کتاب‌ها در حوزه رشته‌های دانشگاه است که بعضاً به‌عنوان متن درسی دانشگاه علوم اسلامی رضوی و یا حتی دانشگاه پیام نور و آزاد اسلامی نیز لحاظ می‌شود؛ مانند کتاب‌های آشنایی با اصول علم رجال و مفاهیم بنیادی حقوق کیفری؛ حتی بعضی از کتاب‌های ما در حوزه اخلاق اقتصادی و مباحث تعلیم و تربیت به درخواست آموزش و پرورش به‌عنوان منبع کمک‌درسی معلمان و دانش آموزان نیز قرار گرفته است. لزوماً مخاطب کتاب‌ها، دانشجویان نیستند و بسیاری از کتاب‌های انتشارات دانشگاه کتاب‌هایی مبتنی بر یکی از رشته‌های دانشگاه است و برای مطالعه عام در نظر گرفته شده مانند کتاب‌هایی در حوزه الگوی مصرف که بر طبق آموزه‌های قرآنی تألیف شده است.

واز تألیفات دانشگاه که بگذریم از فعالیت‌های

پژوهشی دوره کارشناسی بگوئید؟

ما در دوره کارشناسی، دانشجوی برتر معرفی می‌کنیم. معیار این انتخاب، میزان کار پژوهشی دانشجو در طول سال و با وجود نگاه فرهنگی دانشگاه، فعالیت‌های فرهنگی اوست. به این ترتیب استعدادها برتر شناسایی و دانشجویان وارد دوره ویژه‌ای می‌شوند که در این دوره با نظارت استاد به تحقیق گروهی می‌پردازند؛ هدف در دوره کارشناسی، کسب تجربه و توانمندی و چاپ آثار برتر در نشریات خواهد بود و در مقاطع بالاتر علاوه بر چاپ آثار، تربیت محقق و استاد

دانشگاه علوم اسلامی رضوی در این نگاه

الله ارجمندی

تاکنون ۳۲ طرح کلان تحقیقاتی همچون تفسیر سوره توبه مقام معظم رهبری و یا تدوین متن درسی فقه برگرفته از جواهرالکلام در فعالیت‌های گروهی انجام شده است که بعضی از آن‌ها به تولید کتاب منتج شده است

مهم خواهد بود. البته در بعضی دوره‌ها ارشد، دانشجویان ملزم به ارائه مقاله پژوهشی هستند و تشویقی نیز دریافت می‌کنند و در دوره کارشناسی، گاهی خود استاد، بخشی از نمره درس تئوری را به یک کار تحقیقی اختصاص می‌دهد.

پس به این ترتیب دانش آموخته این دانشگاه مهارت خاصی در تحقیق و پژوهش پیدا می‌کند.

بله، همین‌طور است. از آن‌جا که دانشجویان این دانشگاه، دروس حوزوی را نیز می‌گذرانند به مباحث دینی آشنایند و بهتر می‌توانند مطالب موردنیاز پژوهشی خود را از منابع دینی استخراج کنند و در شغل آینده خود نیز موفق‌ترند؛ حتی در حقوق و قوه قضاییه.

اشاره‌ای هم به ابزار مهم پژوهش دانشجویان یعنی منابع اطلاعاتی موجود در کتابخانه می‌کنید؟

می‌توان به جرئت گفت منابع تخصصی‌تر در بعضی حوزه‌ها هم چون حقوق، در کتابخانه دانشگاه علوم اسلامی رضوی غنی‌تر از سایر دانشگاه‌های مشهد است. این دانشگاه، دارای دو کتابخانه قوی و مجهز است. کتابخانه اصلی در ساختمان شماره ۱ در حرم مطهر و در هم‌جواری خوابگاه دانشجویان واقع شده، این کتابخانه، بخش عمده کتاب‌ها را به صورت قفسه باز در دسترس اعضای خود قرار می‌دهد و کتاب‌های تخصصی‌تر نیز در مقاطع تحصیلات تکمیلی در کتابخانه ساختمان شماره ۲ همراه با سالن مطالعه دنج و آرامی در اختیار دانشجویان است. صد هزار جلد کتاب فارسی و عرب و ۱۷۸۰ عنوان کتاب لاتین بعلاوه ۸۹۵ عنوان مقاله و پایان‌نامه از منابع اطلاعاتی این دو کتابخانه است و نکته جالب‌توجه این است که اگر دانشجویی به جهت کار تحقیقاتی خود به منبعی نیاز داشت کتابخانه آن را تأمین خواهد کرد.

بعده از کتابخانه، از برگزاری همایش‌های علمی، دیگرم فعالیت پژوهشی این دانشگاه بگوئید که در گردهمایی افراد نخبه بسیار موفق عمل کرده است.

دانشگاه علوم اسلامی رضوی در راستای تشویق اساتید و دانشجویان

خود به فعالیت‌های پژوهشی و خدمت به ارتقای فرهنگی در برگزاری همایش‌های علمی - پژوهشی کشوری مشارکت می‌کند؛ مانند همایش بین‌المللی عدالت اخلاق در مکتب اهل بیت (س) با تأکید بر سیره و آموزه‌های امام رضا (ع) که با همکاری دانشگاه فردوسی برگزار شد و یا کنگره ملی مشترک «قرآن و علوم انسانی» با جامعه المصطفی العالمیه و نیز همایش مشترک «بررسی آرای تفسیری استاد معرفت» با موسسه فرهنگی قرآن و عترت تمهید و همایش مشترک بین‌المللی اقتصاد مقاومتی با دبیرخانه مجمع تشخیص مصلحت نظام که از تلاش‌های سال جاری دانشگاه بود.

استاد سؤال آخر! چرا پژوهش در دانشگاه برای اساتید ضروری است؟

پژوهش در کنار آموزش قوی می‌شود. استادی که صرفاً پژوهش کند و تدریس نداشته باشد؛ بدون شک ابهام نتایج تحقیقات خود را متوجه نخواهد شد و نیز استادی که صرفاً در کلاس درس باشد؛ اطلاعاتش به‌روز نخواهد شد. این دو، ارتباطی تنگاتنگ دارد و در دانشگاه علوم اسلامی رضوی همان‌طور که اشاره شد؛ به دلیل گذراندن واحدهای حوزوی، استادی که برای تدریس از بیرون دانشگاه علوم اسلامی رضوی بیاید و تحصیلات حوزوی نداند، زیاد موفق نخواهد بود و استادی که دانش آموخته این دانشگاه باشد به‌صورت تخصصی‌تر، حقوق و فلسفه درس می‌دهد چون با ادبیات عرب و فقه نیز آشناست.

پژوهش در کنار آموزش قوی می‌شود. استادی که صرفاً پژوهش کند و تدریس نداشته باشد بدون شک ابهام نتایج تحقیقات خود را متوجه نخواهد شد و نیز استادی که صرفاً در کلاس درس باشد اطلاعاتش به‌روز نخواهد شد

دانشگاه علوم اسلامی رضوی

نشریات تخصصی

نشریات علمی پژوهشی

فعالیت نشریات علمی جدی در دانشگاه علوم اسلامی رضوی از پاییز ۸۸ با چاپ اولین شماره مجله تخصصی دانشگاه شروع شد که مدتی بعد این نشریه تخصصی برای دریافت مجوز یک نشریه تخصصی - پژوهشی، به حوزه‌های تخصصی تقسیم شد و مقالات با موضوعات علوم قرآن و حدیث، فلسفه و کلام اسلامی و حقوق، را به صورت دو فصلنامه‌های مستقل چاپ کرد و با توجه به وجهه حوزوی دانشگاه و ضرورت پرداختن به مباحث نوین فقه، موضوع فقه نیز به موضوعات بالا اضافه شد و به این ترتیب در هر سال، چهار شماره با چهار موضوع منتشر و در اختیار دانشجویان و اساتید قرار می‌گرفت.

دوفصلنامه‌های علمی دانشگاه شامل مجله علمی - پژوهشی آموزه‌های قرآنی، آموزه‌های فلسفه اسلامی، آموزه‌های حقوق کیفری و آموزه‌های فقه مدنی است و با مشارکت پژوهشگران و استادان دانشگاه رضوی و همکاری سایر دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی معتبر کشور منتشر می‌شود؛ پس از دریافت مقاله از نویسندگان، آن را به دبیر علمی هر شماره، برای تعیین داور ارجاع می‌دهد. در صورت تأیید دبیر علمی، مقاله به دو نفر از استادان متخصص و مرتبط با موضوع مقاله، جهت ارزیابی علمی و محتوایی ارسال می‌شود. پس از دریافت نتیجه داوری و مثبت بودن نظر استادان، مقاله در هیئت تحریریه مطرح و تصویب شده و برای چاپ آماده می‌شود. مخاطبان مجله، قشر علمی حوزوی و دانشگاهی جامعه است و در میان این گروه‌ها، جایگاه خاص خود را یافته است و دلیل آن می‌توان اتمام شمارگان دو تا سه هزار نسخه‌ای مجله و نیز تجدید چاپ برخی از شماره‌های آن، تا پنج نوبت دانست؛ همچنین تعداد اینترنتی به مقالات علمی، نیز حکایت از استقبال خوب سایر مخاطبان دارد. نشریاتی موفق که کار خود را با کسب رتبه‌های درخشانی آغاز کرده؛ از جمله آن که در نخستین جشنواره مطبوعات دینی حائز رتبه دوم شده و در نخستین دوره انتخاب مقالات قرآنی سال ۱۳۸۲ در نمایشگاه بین‌المللی قرآن کریم، سه مقاله آن، رتبه‌های اول تا سوم را کسب کرد و این روند پرافتخار در سال‌های بعد نیز ادامه پیدا کرد.

مجله علمی پژوهشی آموزه‌های فقه مدنی

«آموزه‌های فقه مدنی» از نشریات علمی دانشگاه علوم اسلامی رضوی در رشته فقه است که پیش از این به صورت یک ویژه‌نامه از مجله تخصصی دانشگاه علوم اسلامی رضوی در حوزه الهیات و حقوق منتشر می‌شد. با توجه به ضرورت انتشار این نشریه به صورت علمی پژوهشی این ویژه‌نامه به صورت دو فصلنامه و زیر نظر حجت‌الاسلام والمسلمین محمدباقر فرزانه، ریاست دانشگاه به‌عنوان مدیرمسئول و آیت‌الله محمد واعظ زاده خراسانی به‌عنوان سردبیر و هیئت تحریریه مستقل آغاز به کار کرد و نهایتاً طی سال ۱۳۹۱ موفق به اخذ درجه علمی پژوهشی شد. تاکنون ۱۳ شماره از این دو فصلنامه چاپ شده است.

مجله علمی پژوهشی آموزه‌های حقوق کیفری

مجله علمی پژوهشی آموزه‌های حقوق کیفری، از دیگر نشریات پژوهشی دانشگاه علوم اسلامی رضوی به مدیریت مسئولی حجت‌الاسلام والمسلمین محمدباقر فرزانه و سردبیری دکتر علی حسین نجفی ابرندآبادی است که ادامه مسیر ویژه‌نامه مجله تخصصی دانشگاه علوم اسلامی رضوی در حوزه الهیات و حقوق آماده شده و تاکنون ۱۱ شماره آن به صورت دو فصلنامه مستقل زیر نظر هیئت تحریریه‌ای سرشناس از اساتید رشته حقوق کشور منتشر شده است.

مجله علمی پژوهشی آموزه‌های فلسفه اسلامی

این نشریه نیز ادامه مسیر ویژه‌نامه نشریه تخصصی دانشگاه علوم اسلامی رضوی در حوزه فلسفه است که به صورت دو فصلنامه و به مدیریت مسئولی حجت‌الاسلام والمسلمین محمدباقر فرزانه و سردبیری دکتر رضا اکبریان منتشر می‌شود که تاکنون تعداد شماره‌های چاپ شده آن به ۱۸ شماره می‌رسد.

مجله علمی ترویجی

پژوهش‌های اجتماعی اسلامی

این نشریه، هم‌اکنون به صورت فصلنامه علمی-ترویجی منتشر می‌شود و پیش از این در قالب دوماهنامه فرهنگی، سیاسی و اجتماعی اندیشه حوزه در طول مدت فعالیت خود از سال ۷۴ منتشر می‌شد و توانست مقالات تحقیقی ارزنده‌ای در زمینه‌های فقه، تفسیر و علوم قرآن، ادیان، اقتصاد، فلسفه و سیاست ارائه نماید و اهدافی چون نشر اندیشه‌های نو در زمینه‌های مختلف علوم و معارف اسلامی و نقد دیدگاه‌ها، تحلیل پدیده‌های مهم سیاسی، فرهنگی و اجتماعی، ایجاد روح تحقیق و نوآوری در مخاطبان، بالا بردن سطح دانش مخاطبان، ارائه پاسخ به مسائل نوظهور را به پیش برد؛ چاپ ۱۱۰ شماره از این نشریه علمی نشان از موفقیت و استمرار این فصلنامه است.

مجله علمی پژوهشی آموزه‌های قرآنی

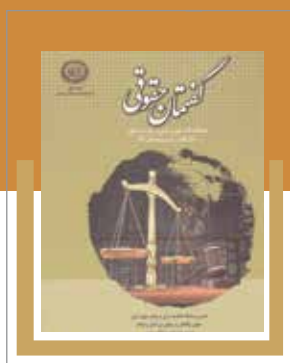
از ضروریات مهم هر مرکز علمی، انتشار نشریات تخصصی است که در آن به نظرات اساتید رشته مورد نظر پرداخته شود و در دانشگاه علوم اسلامی رضوی نیز باید تازه‌ترین پژوهش‌های علوم قرآن و حدیث، حقوق، فلسفه و کلام اسلامی بازتاب داده می‌شود. پس از انتشار نشریه تخصصی با چهار عنوان مستقل به علت تطبیق وضعیت مجله با آیین‌نامه‌های کمیسیون بررسی نشریات علمی کشور، دو فصلنامه‌های علمی، پژوهشی آموزه‌های حقوق کیفری، آموزه‌های فقه مدنی، آموزه‌های فلسفه اسلامی جدا شد و مجله تخصصی دانشگاه علوم اسلامی رضوی به مجله آموزه‌های قرآنی تغییر نام پیدا کرده و به صورت دو فصلنامه علمی پژوهشی به کار خود ادامه داد تا بتواند به رسالت علمی، پژوهشی خود در حوزه آموزه‌های قرآن، به صورت متمرکز و کامل‌تری عمل نماید؛ تاکنون ۲۳ شماره از این نشریه چاپ شده است.

صی دانشگاه علوم اسلامی رضوی

نشریات دانشجویی

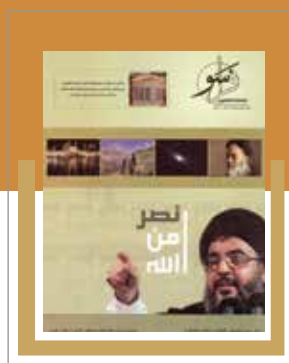
یکی از مؤثرترین برنامه‌های مفید جهت کشف و بروز استعدادها، خلاقیت‌ها و توانایی‌های طلاب و دانشجویان در زمینه فعالیت‌های پژوهشی، مقالات و زمینه‌های فرهنگی و ادبی، انتشار نشریات دانشجویی در گرایش‌های مختلف بوده است. طلاب و دانشجویان علاقه‌مند به هر موضوع در یکی از نشریات در قالب نگارش مقاله یا امور فنی نشریه همکاری کرده و تجربه نگارش مقالات پژوهشی، تحقیقی و مدیریت نشریات را به دست می‌آورند. نشریاتی که توانستند در جشنواره‌های نشریات حوزوی و دانشگاهی در سطح کشور رتبه‌های ارزشمندی نیز کسب کنند؛ همچون کسب رتبه نخست چهارمین جشنواره سراسری نشریات دانشجویی در زمینه قرآن و معارف اسلامی و رتبه چهارم نشریات برای نشریه دانشجویی «فراسو» و نیز کسب رتبه دوم نشریات دانشجویی برتر در بخش دانشگاهی شانزدهمین نمایشگاه بین‌المللی قرآن کریم برای نشریه «زال وحی». همچنین رتبه اول ششمین جشنواره نشریات دانشجویی سراسر کشور در بخش مقالات فرهنگ و اندیشه برای نشریه «گفتمان حقوقی».

نشریات دانشجویی فعال دانشگاه در حال حاضر شامل: فراسو، زال وحی، حکمت رضوی، فرهنگ بصیرت، گفتمان حقوقی، گفتمان اقتصادی، النسیم الرضوی و غیره می‌باشد.

نشریه دانشجویی گفتمان حقوقی

دوفصلنامه گفتمان حقوقی در زمینه موضوعات حقوقی زیر نظر مدیر گروه حقوق دانشگاه فعالیت دارد و تاکنون ۲۹ شماره از آن چاپ و منتشر شده است.

نشریه دانشجویی فراسو

نشریه فراسو با نظارت مدیریت دفتر فرهنگی و امور دانشجویی در زمینه‌های فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و تاریخی فعالیت می‌نماید و تاکنون ۳۴ شماره از آن چاپ و برای حوزه‌های علمیه سطح کشور و برخی از مراکز دانشگاهی ارسال شده است. این نشریه مقام‌های درخشانی در کارنامه کاری خود دارد؛ از جمله اینکه در سال ۱۳۸۰ در جشنواره نشریات دانشجویی کشور بخش معارف، حائز رتبه نخست کشوری شد و یا در بهمن ۱۳۸۵ در نمایشگاه نشریات تجربی مشهد که توسط معاونت فرهنگی شهرداری برگزار شد، دو مقاله از آن به‌عنوان مقالات برتر برگزیده شد و البته این راه پرافتخار ادامه دارد.

نشریه دانشجویی قرآنی زال وحی

این نشریه در زمینه علوم و معارف قرآن کریم و اهل‌بیت (ع) زیر نظر مدیر گروه علوم قرآن و حدیث دانشگاه فعالیت می‌نماید و تاکنون ۲۵ شماره از آن چاپ و منتشر شده است. یکی از رتبه‌های کشوری این نشریه، کسب رتبه چهارم در یازدهمین نمایشگاه بین‌المللی قرآن کریم تهران است که به‌عنوان چهارمین نشریه برتر قرآنی کشور دست‌یافت.

نشریه غیربیانه

این نشریه برای نخستین بار در سال ۸۹ به همت جمعی از دانشجویان رشته زبان و ادبیات فارسی باهدف ایجاد تجربه در جهت مقالات ادبی برای دانشجویان، منتشر شد. هم‌اکنون ۹ شماره از این نشریه تحت نظارت گروه مربوطه و با همت جمعی از دانشجویان این رشته به صورت الکترونیک و چاپی منتشر شده است.

نشریه فرهنگ بصیرت

این نشریه بعد از فتنه ۱۳۸۸ با حرکتی خودجوش به همت جمعی از دانشجویان دانشگاه علوم اسلامی رضوی آغاز به کار کرد. با توجه به تأکید رهبر فرزانه انقلاب مبنی بر بصیرت افزایی نسل جوان، با رویکردی سیاسی فعالیت خود را ادامه داد و در همان ابتدا به صورت نشریه‌ای وزین، مورد استقبال طلاب و دانشجویان قرار گرفت. تاکنون شش شماره از این نشریه منتشر شده است.

نشریه دانشجویی حکمت رضوی

این دو فصلنامه در گذشته با عنوان فروغ اندیشه چاپ می‌شد و از سال ۸۵ با عنوان جدید حکمت رضوی منتشر می‌شود. «حکمت رضوی» در زمینه موضوعات فلسفه و کلام اسلامی زیر نظر مدیر گروه فلسفه و کلام اسلامی فعالیت کرده و تاکنون ۳۴ شماره از آن چاپ و منتشر شده است.

کتابخانه، مأمّن پژوهشی دانشجو

فائزه موسوی

حدود ۷۵ هزار مدرک شامل کتاب‌های فارسی و عربی تخصصی، تست، کمک‌درسی و شرح درس، اطلاعات عمومی و نیز سی‌دی‌های درسی و کمک‌درسی و هم‌چنین نوارهای کاست برای امانت‌گرفتن اعضا، در مجموع کتابخانه عمومی دانشگاه علوم اسلامی رضوی موجود است

قرار است به میان انبوهی از کتاب‌ها برویم که مورد استفاده پژوهش‌گرانی از جنس دانشجوی محقق دانشگاه علوم اسلامی رضوی قرار می‌گیرند؛ دانشجویانی فعال و پیگیر و کتاب‌هایی که بیشتر آن‌ها زمینه‌ای از گرایش‌های دین‌مبین اسلام را دارند؛ یک کتابخانه... مأمّن آرام برای این دانشجویان... آن‌هایی که قرار است هم دانشجو باشند و هم طلبه‌های متبحری که لیاقت در اختیار گرفتن جایگاه‌های حساس نظام و کرسی‌های بلند علمی را داشته باشند. اینجا یک دانشگاه اسلامی است؛ دانشگاه علوم اسلامی رضوی که با هدف تربیت نیروی متعهد برای نظام جمهوری اسلامی تأسیس شده و حالا مسئولانش تمام اهتمام خود را برای رسیدن به این هدف والا به کار گرفته‌اند. از فراهم ساختن شرایط خوابگاهی تا شرایط ناب پژوهش در دو کتابخانه عظیم و ارزشمند و غنی از منابع اطلاعاتی و اطلاع‌رسانی که در دسترس‌ترین فضای مطالعاتی برای دانشجویان است. کتابخانه‌ای که سکوت و آرامش فراوانی برای تحقیق و پژوهش دارد و از سوی دیگر منابع غنی دارد و هر کتابی که این کتابخانه فاقد آن باشد با درخواستی ساده از سوی دانشجویان، تهیه می‌شود. در مجموع صد هزار جلد کتاب به زبان فارسی و عربی، ۱۷۸۰ منبع لاتین، ۸۹۵ عنوان پایان‌نامه و ۸۳۵ لوح فشرده منابع غنی این کتابخانه را تشکیل می‌دهد و با درخواست استاد و دانشجو، هر سال منابع جدید نیز افزوده می‌شود؛ منابعی کامل و جامع.

میراثی ماندگار

قدمت کتابخانه دانشگاه، به زمان تأسیس مدرسه علمیه میرزا جعفر در سال ۱۲۳۱ قمری (حدود ۲۰۰ سال قبل) برمی‌گردد که میراثی ماندگار از فرهنگ گذشتگان است. آن‌طور که از گفته‌های اساتید و دانشجویان محقق برمی‌آید، کتابخانه دانشگاه از لحاظ منابع کم‌نظیر بوده و منابع تحقیقاتی موردنیاز علوم اسلامی را به‌خوبی برآورده می‌سازد. حدود ۷۵ هزار مدرک شامل کتاب‌های فارسی و عربی تخصصی، تست، کمک‌درسی و شرح درس، اطلاعات عمومی و نیز سی‌دی‌های درسی و کمک‌درسی و هم‌چنین نوارهای کاست برای امانت‌گرفتن اعضا در مجموع کتابخانه عمومی دانشگاه علوم اسلامی رضوی موجود است. این کتابخانه که در میان دانشجویان به بخش‌گردش و امانت‌معروف است، به‌صورت قفسه‌باز به متقاضیان خدمت‌رسانی می‌کند و مراجعان، کتاب موردنظر خود را در قفسه‌ها پیدا کرده و با انجام مراحل گردش توسط متصدی مربوطه، آن را به امانت می‌برند و تا پانزده روز مهلت دارند تا از آن کتاب بهره‌مند شوند و در صورتی که متقاضی دیگری آن منبع را برای خود تقاضا نکرده باشد، می‌توانند مهلت استفاده خود را تمدید کنند. متقاضیان از ساعت ۷:۳۰ صبح تا ۱۸:۴۵ می‌توانند از فضای این کتابخانه بهره‌مند شوند.

یک کتابخانه تخصصی

در کتابخانه تخصصی دانشگاه علوم اسلامی رضوی، واقع در طبقه منهای یک ساختمان شماره دو، یک کتابخانه تخصصی دایر است؛ دانشجویان این دانشگاه می‌توانند با ارائه کارت شناسایی از ساعت ۷:۳۰ تا ۱۹ در فضای آرام و امن این کتابخانه به پژوهش و تحصیل در حوزه‌های تخصصی بپردازند.

حدود ۶۰ هزار مدرک، شامل کتاب‌های فارسی، عربی و لاتین، پایان‌نامه‌ها، آرشیو مجلات و نفایس منابع غنی این کتابخانه را تشکیل می‌دهند که به‌صورت قفسه‌باز و با شرایط مساعدی برای تحقیق و مطالعه اساتید، طلاب و دانشجویان در مقاطع مختلف در دسترس قرار دارد. با عنایت به هدف تحقیق و پژوهش و در دسترس بودن کتاب برای محققان، گردش و امانت در این بخش وجود ندارد و مراجعین می‌توانند برای امانت کتاب فقط از بخش گردش در ساختمان شماره یک استفاده کنند.

منابعی به‌روز

در دسترس بودن حجم عظیمی از منابع (هزاران کتاب نایاب و کمیاب، صدها هزار مقاله، تحقیق، سخنرانی و...)، تعدد منابع (نویسندگان و اساتید مختلف)، فهرست‌ها و دسته‌بندی‌های موضوعی، لفظی، نگارنده و... سرعت و دقت بسیار زیاد در یافتن مطالب، امکانات جانبی تحقیق و مطالعه (کپی‌برداری، حاشیه‌نویسی، چاپ و...)، مدیریت بهتر زمان و مکان مطالعه و تحقیق، قابلیت تکرار، تمرین و انتخاب مطالب از مزایای بهره‌مندی از امکانات به‌روز در امر پژوهش است. در روزگار ما دیگر پژوهش کاغذی قدیم جایگاهی نداشته و امکانات مجازی و رایانه‌ای کارها را آسان‌تر ساخته است. در مرکز اطلاع‌رسانی دانشگاه علوم اسلامی رضوی شرایط مساعدی از این لحاظ برای دانشجویان در نظر گرفته شده است. متن اکثر مقالات چاپ‌شده در نشریات تخصصی و عمومی کشور از سال ۷۵ تاکنون و بیش از ۸۶۳ هزار مقاله در بیش از ۱۵۰ لوح فشرده از جمله این امکانات است. وجود این بخش در کنار منابع مکتوب کتابخانه دانشگاه، فضایی مناسب برای مطالعه و تحقیق به وجود آورده است که ذخایر قابل توجه اطلاعات این دانشگاه در نوع خود در سطح ایران کم‌نظیر است.

همچنین پایگاه نورمگز (noormags.ir) که گسترده‌ترین و کامل‌ترین آرشیو مجلات و مقالات علوم انسانی و علوم اسلامی به شمار می‌رود در این مرکز با امکان دانلود در اختیار دانشجویان قرار دارد. علاوه بر آن، حدود ۱۳۰۰ لوح فشرده با موضوعات تحقیقاتی، آموزشی و عمومی، اینترنت فضای سایبر و پایگاه‌های اطلاعاتی فقط به‌منظور امور مطالعاتی و تحقیقاتی به‌صورت قفسه‌بسته در اختیار دانشجویان و اساتید قرار دارد. اینجا همه‌چیز مهیاست برای روزی پربار و دانشجویی محقق. اینجا کتابخانه دانشگاه علوم اسلامی رضوی است.

چند قدمی در مدرسه تاریخی میرزا جعفر...

گفت اسناد و کتاب‌های موجود در کتابخانه میرزا جعفر در گذشته منبعی غنی برای اهالی علم و ادب بوده است.

در حال حاضر نیز این کتابخانه با نگاه به آینده و تبدیل کتب به نرم‌افزارهای منبع، یکی از غنی‌ترین کتابخانه‌ها در حوزه نرم‌افزاری است که به جرئت می‌توان گفت کتاب مرتب با دانشگاه معارفی وجود ندارد که در این کتابخانه وجود نداشته باشد.

جالب است بدانید در گذشته ورود به این کتابخانه تنها با بالا رفتن از یک نردبان ممکن بوده است که خود جای بسی تأمل است. انتهای یکی از قفسه‌ها ختم می‌شود به راه‌پله‌ای بسیار باریک که به کتابخانه خصوصی میرزا جعفر می‌رسد، قبل از وارد شدن به پله‌ها، پنجره چوبی قدیمی است که از آن جا، به راحتی می‌توان نوشته‌های پرچم سبز گنبد را خواند.

برای ورود به پله‌ها باید سر خم کنیم؛ وارد دالان که می‌شوی به فضای خواهی رسید که بیشتر شبیه به یک اتاق مطالعه است، سقف گنبدی با طراحی‌های ناخاونا که به علت استفاده از بی‌سوزهای قدیمی، سیاه شده و طاقچه‌های بسیار زیبا از ویژگی‌های این اتاق است که البته در مواقعی خاص بازدیدش برای عموم آزاد می‌شود.

اینجا پایان کتابخانه خصوصی میرزا جعفر است...

برای رفتن به صحن حیاط حجره‌ها هم مجدداً باید اول به کتابخانه برگردیم و وارد سالن حجره‌های دانشجویان بشویم از آن جا می‌توان به حیاط راه پیدا کرد، حیاطی بزرگ به سبک خانه‌های قدیمی که حوضی قدیمی در وسط آنجا خوش کرده است با دیواره‌های کاشی‌کاری شده که با کمی دقت می‌توان سال‌های اجرای این کاشی‌ها را هم فهمید... به سال ۱۲۸۵ هجری قمری.

در یکی از گوشه‌های حیاط، درب کوچک چوبی قرار دارد که از آن می‌توان وارد سالن همکف ساختمان شد، اینجا همان مسجد و مدرسه تاریخی مدرسه میرزا جعفر است.

گشت زنی در این ساختمان کمی گیج‌کننده و بهت‌آور است، چراکه دالان‌های باریک، راه‌پله‌های بسیار، اتاق‌ها و سالن‌های پی‌درپی از طرفی و کاشی‌کاری‌ها، درب‌ها و پنجره‌های چوبی قدیمی، لوستره‌های زیبا از طرف دیگر هر بیننده‌ای را مسحور خود می‌کند.

هسته اولیه دانشگاه علوم اسلامی رضوی را دو مدرسه تاریخی میرزا جعفر و خیرات خان تشکیل می‌دهد که هر دو در حرم مطهر رضوی واقع شده‌اند.

اگر از ورودی شیخ طبرسی وارد حرم بشوی، یافتن دانشگاه علوم اسلامی رضوی کاری است سهل و آسان، اگر چه ورود به این دانشگاه از صحن تاریخی انقلاب هم برای برخی مشهدی‌ها امکان‌پذیر است؛ اما درب اصلی دانشگاه در همان صحن هدایت واقع شده و تردد دانشجویان بیشتر از همان درب است.

دانشگاه از دو ساختمان مجزا ساخته شده است که یکی داخل و یکی بیرون از حرم مطهر واقع شده و تمامی حجره‌های دانشجویان در همین ساختمان داخل حرم است و از تلاقی دو مدرسه تاریخی میرزا جعفر و خیرات خان تشکیل شده است و کتابخانه میرزا جعفر و مسجد ز

سازهای تاریخی این مدارس به حساب می‌آیند. برای ورود به ساختمان دانشگاه، چند پله‌ای را بالا می‌روی و پس از باز کردن درب چوبی قدیمی، وارد فضای دانشگاه شده‌ای، دانشگاهی در قلب حرم رضوی...

روبه‌رو سالیانی است که به مسجد و مدرسه قدیمی ختم می‌شود و در این بین، راه‌پله‌ای هم هست که تو را به خوابگاه و کتابخانه میرزا جعفر می‌رساند.

ابتدا از پله‌ها بالا می‌روی؛ در ایستگاه اول، تنها چیزی که به چشم می‌خورد، حجره‌های مدرنی است که برای آن‌ها تمامی امکانات رفاهی فراهم شده، برای رسیدن به کتابخانه هنوز باید ادامه داد. در ایستگاه دوم به سمت چپ که نگاه کنی از پنجره‌های چوبی به راحتی می‌توان گنبد و بارگاه حضرت علی بن موسی‌الرضا (ع) را دید. شاید در این مدرسه نتوان از اینجا به گنبد نزدیک‌تر شد به همین خاطر به نشانه احترام دست بر سینه می‌گذاریم و سلامی از باب اخلاص و ارادت نثار می‌کنیم.

همچنان حجره‌ها ادامه دارد که باید وارد یکی از سالن‌ها بشوی و در انتها به یک فضای بزرگ خواهی رسید که با قفسه‌های چوبی تفکیک شده است.

تنها این کتابخانه کوچک بیش از ۴۵ هزار نسخه کتاب را در خود جای داده است و به صورت قفسه باز اداره می‌شود، دانشجویان می‌توانند از اسناد و مدارک این کتابخانه به صورت روزانه استفاده کنند.

در قدیم نسخ خطی و چاپ سنگی بسیاری در این کتابخانه موجود بوده است که در حال حاضر به دلیل نگهداری آنان در شرایط خاص به کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی منتقل شده است. حتی می‌توان

سجاد حق پناه

تنها این کتابخانه کوچک

بیش از ۴۵۰۰۰ نسخه

کتاب را در خود جای داده

است و به صورت قفسه باز

اداره می‌شود، دانشجویان

می‌توانند از اسناد و مدارک

این کتابخانه به صورت روزانه

استفاده کنند.

حجت‌الاسلام دکتر سید علی دلبری
دانشیار دانشگاه
علوم اسلامی رضوی

حجت‌الاسلام دکتر علی نصیری
دانشیار دانشگاه علم و صنعت و مدرس حوزه علمیه قم:

نویسنده کتاب «آسیب‌شناسی حدیث» زیرساخت‌های مطالعاتی ام‌در اینجا شکل گرفت

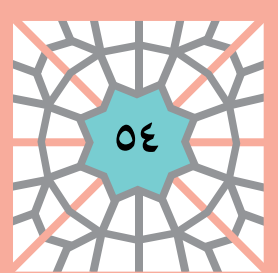
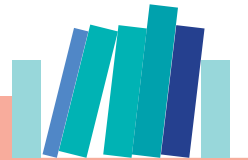
رتبه اول کنکور کارشناسی ارشد رشته الهیات را از آن خود کرد. نتیجه تلاش و تحصیل در دوره کارشناسی در دانشگاه علوم اسلامی رضوی بود؛ اما دوره ارشد را نیز در رشته علوم و قرآن و حدیث در این دانشگاه ادامه داد. پژوهش در دانشگاه رضوی را به‌طور جدی از سال ۷۵ شروع و سرانجام نیز سال ۸۹ نیز از پایان‌نامه دکتری خود با عنوان «آسیب‌شناسی فهم روایات» در این دانشگاه دفاع کرد.

این عضو هیئت‌علمی دانشگاه علوم اسلامی رضوی که رتبه اول سومین المپیاد علمی - دانشجویی کشور ۱۳۷۷ در رشته الهیات و معارف اسلامی، عنوان دانشجوی ممتاز در مقطع کارشناسی و کارشناسی ارشد، عنوان طلبه ممتاز مجمع علمی طلاب و دانشجویان بسیجی کشور را در دوران دانشجویی کسب کرد و در مراکز هم‌چون مدرسه علمیه عالی نواب، جامعه المصطفی العالمیه نیز تدریس می‌کند. کتاب «آسیب‌شناسی فهم حدیث» وی عناوین برتر بسیاری کسب کرد؛ کسب رتبه اول گروه علوم انسانی هشتمین جشنواره علمی - پژوهشی فردوسی و ششمین فراخوان آثار پژوهشی حوزه علمیه خراسان در قالب و نیز انتخاب آن در قالب کتاب به عنوان کتاب شایسته تقدیر بیست و چهارمین دوره جایزه کتاب فصل و سی و یکمین دوره کتاب سال جمهوری اسلامی ایران و کتاب شایسته تحسین در ۱۶ امین کتاب سال حوزه قم و نیز رتبه دوم جشنواره فارابی از جمله موفقیت‌های این کار پژوهشی عظیم است.

حجت‌الاسلام دلبری، از دانشگاه علوم اسلامی رضوی می‌گوید: این دانشگاه که با هدف احیای امر اهل‌بیت (س) تأسیس شده با دارا بودن جو معنوی به علت مجاورت با حرم مطهر رضوی، سطح مناسب علمی اساتید و ترکیب دروس حوزه و دانشگاه، بستری مناسب جهت تحقیق و پژوهش است.

دکتر علی نصیری اهل گیلان است و هم‌اکنون دانشیار دانشگاه علم و صنعت و مدرس حوزه علمیه قم است. دروس حوزوی را از حوزه علمیه امام صادق شروع کرد و پس از آن وارد دانشگاه علوم اسلامی رضوی شد. راه تحصیل ادامه داشت. دکتر هم‌زمان ادیان و عرفان را در دوره کارشناسی دانشگاه فردوسی خواند و در سال ۷۸ کارشناسی ارشد خود را از دانشگاه تهران اخذ کرد؛ چهار سال بعد از رساله دکتری خود با عنوان «بررسی مکتب تفسیری صدرالمطالین» در رشته علوم قرآن و حدیث همین دانشگاه دفاع کرد. در کارشناسی، دانشجوی برگزیده پایان دوره دانشگاه علوم رضوی شد و در کارشناسی ارشد و دکتری به‌عنوان دانشجوی نمونه کشوری مورد تشویق قرار گرفت. دکتر نصیری از دوازده سال حضورش در دانشگاه علوم رضوی می‌گوید: دروس خارج، فلسفه کلام و علوم قرآنی از جمله مباحثی بود که آنها را در این دانشگاه شروع کرد. حدود پنج سال دروسی چون مباحث قرآنی تدریس کرد و در طی شش سال، ۱۵ مقاله برای نشریات حوزه و اندیشه علوم رضوی و بینات قم تنظیم کرد. در مجموع در سال‌های فعالیت‌های پژوهشی اش ۳۰ عنوان کتاب و ۱۸۰ مقاله علمی را در سابقه کاری خود دارد. آثار استاد بعضاً موفقیت‌های خوبی داشته و کتاب «رابطه متقابل قرآن و سنت» از ایشان، در سال ۱۳۸۸ به عنوان اثر برگزیده سال حوزه و جشنواره بین‌المللی فارابی شناخته شد.

دکتر نصیری در پایان از برکات دانشگاه علوم رضوی می‌گوید. از تنفس در هوای متبرک حرم و زیر ساخت‌های مطالعاتی که در دانشگاه علوم رضوی و حوزه علمیه امام باقر مشهد شکل گرفت و زمینه‌آشنایی و بهره‌گیری از استادان عالی‌قدر را فراهم آورد و اکنون پس از سال‌ها پژوهش این راه ادامه دارد. راهی که به گفته خودش مبدأ آن دانشگاه رضوی بود.

حجت الاسلام دکتر علی راد
استادیار دانشگاه تهران
و کارشناس رادیو معارف:

حجت الاسلام دکتر جواد ایروانی
دانشیار دانشگاه علوم اسلامی رضوی:

دانشگاه رضوی تأثیر جدی و عمیقی در مطالعات دینی من داشت

موفقیت‌های خود را از پژوهش در این دانشگاه دارم

دکتر علی راد، امروز استادیار دانشگاه تهران است و کارشناس رادیو معارف که دکتری قرآن و سنت را از دانشگاه علوم حدیث قم گرفته است؛ اما پایه‌ریزی بنیان‌های علمی وی نیز از دوره کارشناسی و کارشناسی ارشد دانشگاه علوم رضوی بنا شد. کسب رتبه اول و دانشجوی ممتاز دوره کارشناسی و کارشناسی ارشد این دانشگاه و نیز کسب رتبه اول کنکور کارشناسی ارشد علوم قرآن و حدیث دانشگاه علوم رضوی شروع موفقیت‌های وی بود و راه را برای اول بودن وی در آزمون دکتری دانشکده علوم حدیث قم نیز فراهم آورد.

تدریس را هم‌زمان با کارشناسی شروع کرد. از علوم و تاریخ قرآن در دانشگاه شاهد تهران تاریخ حدیث در مرکز جهانی علوم اسلامی قم در دوره کارشناسی گرفته تا دروس کلام امامیه، فقه الحدیث، تاریخ حدیث در ارشد و حوزه‌ها و مکاتب حدیثی شیعه، تفسیر روایی و تفسیر موضوعی در دوره دکتری.

دکتر راد از سه سال پژوهش در مرکز پژوهش دانشگاه علوم اسلامی رضوی می‌گوید و از کتاب «مبانی کلامی امامیه در تفسیر قرآن» خود که حائز رتبه کتاب فصل شایسته تقدیر و برگزیده جشنواره قرآن شد می‌گوید. تلاش‌های ایشان البته گاهی اجرایی نیز بوده؛ هم‌چون معاونت گروه قرآن دانشکده علوم حدیث در سال‌های ۸۲ تا ۸۵، مدیریت دفتر اطلاع‌رسانی پژوهش‌های جهانی حدیث محور معاونت بین‌المللی دار الحدیث و کارشناسی رادیو معارف برنامه تا جمعه ظهور نیز از جمله این موارد است.

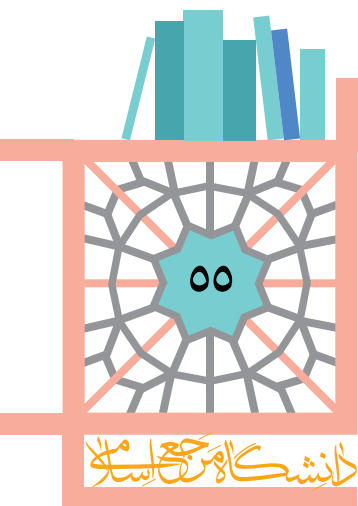
او به تأثیر پذیری از دانشگاه علوم اسلامی رضوی اشاره می‌کند و معتقد است: دانشگاه رضوی تأثیر جدی و عمیقی در مطالعات دینی بنده داشته و بهترین تجربه‌های معنوی و اخلاقی را در دانشگاه رضوی دارم.

دکتر جواد ایروانی مدیر گروه رشته علوم قرآنی و حدیث دانشگاه علوم رضوی است. سال ۷۶ بود که او هم جزو خانواده بزرگ این دانشگاه شد. دوران دانشجویی وی همراه بود با کسب رتبه‌های درخشانی چون رتبه اول در آزمون کارشناسی و کارشناسی ارشد علوم قرآن و حدیث و رتبه ممتاز در المپیاد علمی دانشجویی سال ۸۰ که همچنین بنیة قوی وی موجب شد بتواند رتبه اول فقه و مبانی حقوق در آزمون دکتری دانشگاه فردوسی را نیز به‌دست آورد.

دکتر ایروانی می‌گوید: «با آنکه مدرک دکتری را از دانشگاه فردوسی گرفتم اما تمام مهارت‌های پژوهشی‌ام را مرهون سال‌های تحقیق و مطالعه در فضای علمی دانشگاه علوم رضوی هستم؛ سال‌هایی که زیربنای تحقیقات بعدی من شد.»

تألیف ۲۳ جلد کتاب و بیش از ۵۰ مقاله علمی، حاصل کار دکتر ایروانی است؛ مسیری که از سال ۸۰ شروع شد و منجر به کسب موفقیت‌هایی نظیر عنوان کتاب سال استان خراسان رضوی شد. پژوهشگر برتر سال ۸۹ خراسان، با کتاب «اخلاق اقتصادی»، عنوان کتاب سال استان و کتاب سال حوزه را از آن خود کرد و در نمایشگاه بین‌المللی قرآن و عترت تهران و جشنواره کتاب فردوسی مشهد نیز برگزیده شد.

این استاد پژوهشگر از این مرکز علمی و معنوی می‌گوید: «دانشگاهی که به برکت مجاورت با مضع شریف امام هشتم، در جذب علم دوستان موفق است و این لطف و کرامت رضوی موجب دلگرمی و از طرفی حس مسئولیت بیشتر در طلبه‌ها می‌شود و از طرفی این دانشگاه مرکز علمی قوی در علوم دینی بوده و بستر مناسبی برای فراگیری علوم حوزی و نشر آن ایجاد می‌کند.»

دانشگاه علوم اسلامی رضوی

دکتر یحیی بوذری نژاد
دانشیار دانشگاه تهران

حجت الاسلام دکتر علی خیاط،
استادیار دانشگاه علوم اسلامی رضوی

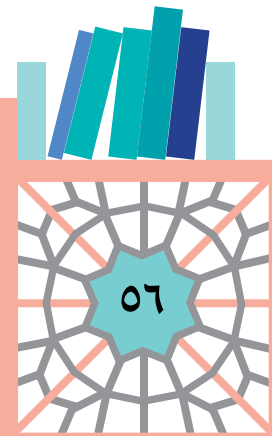
از تدریس تا فعالیت‌های اجرایی در بعثه رهبری در این دانشگاه می‌توان پایه‌های علمی را محکم کرد

روایت تحصیل دکتر یحیی بوذری نژاد در دانشگاه علوم رضوی از رشته فلسفه و کلام اسلامی از سال ۷۵ آغاز شد. فلسفه غرب را در دانشگاه تهران ادامه داد و در حوزه مراتب هستی از دیدگاه سهرودی از رساله دکترای خود در دانشگاه اصفهان دفاع کرد و همان سال هیئت علمی دانشگاه تهران شد. اهم فعالیت‌های پژوهشی دکتر، در حوزه اندیشه‌های فلسفی و اجتماعی متفکران اسلامی است. وی از دوران تحصیل کارشناسی خود می‌گوید: «تنها در دوره کارشناسی توفیق تحصیل در دانشگاه رضوی داشتم. این دوره، دوره آموزشی است و اگر یک دانشجو بتواند در این دوره، با استفاده از اساتید و منابع علمی، به خوبی پایه‌های علمی خود را محکم نماید؛ در دوره ارشد و دکتری موفق تر است.»

بوذری نژاد یادی از تحصیل در دانشگاه علوم رضوی می‌کند: «آنچه مرا به فضای دانشگاه رضوی کشانید آشنایی من با زندگی علما و اهل بیت بود که شوق تحصیل در امور دینی را دوچندان نمود. بی‌شک هم‌جواری با ثامن الحجج (ع) در نفس انسان تأثیرات مستقیم و غیرمستقیمی دارد و تحصیل در آن مدت یکی از بهترین لحظه‌های زندگی من بود و به جرئت می‌توانم بگویم توفیقات خود در ادامه مقاطع بالاتر تحصیلی را مدیون هم‌جواری با این امام عطوفم.»

دانشگاه علوم رضوی برای حجت‌الاسلام دکتر خیاط با فقه و مبانی حقوق و زبان و ادبیات عرب از سال ۶۴ آغاز شد و هم‌زمان در حوزه علمیه مشهد و دانشگاه فردوسی نیز مشغول به تحصیل شد. در سال ۸۲ نیز ادامه تحصیل را در مقطع دکتری رشته علوم قرآن و حدیث دانشگاه رضوی ادامه داد و اما تدریس را از سال ۷۶ شروع کرد که تا امروز نیز ادامه دارد. دکتر، گذری به فعالیت‌های اجرایی خود می‌زند؛ از معاونت آموزشی دانشگاه علوم رضوی گرفته تا همکاری با بعثه رهبری و نیز سرپرستی رایزنی فرهنگی؛ اما تمام این فعالیت‌ها وی را از تدریس و پژوهش دور نکرد. از راهنمایی یا مشاوره دهها عنوان رساله در مقاطع مختلف تحصیلی در دانشگاه رضوی و حوزه علمیه خراسان و سایر مراکز آموزشی که بگذریم؛ دهها مقاله از خود ایشان در حوزه مسائل مربوط به ادبیات عرب و قرآن و تفسیر و دعا به زبان‌های عربی و فارسی در مجلات علمی پژوهشی داخلی و خارجی و علمی ترویجی داخلی و خارجی به چاپ رسیده است.

ایشان از دانشگاه علوم رضوی می‌گویند: این دانشگاه مبارک که نهالی بالنده در درون حوزه کهن علمیه خراسان است؛ یکی از بهترین مراکز از جهات مختلف است و البته این بالندگی در اظهار نظرهای مقامات رسمی علمی و فرهنگی کشور و شخصیت‌های خارجی نیز بسیار شنیده شده است.

دانشگاه علوم اسلامی رضوی در این نگاه

دکتر عباس اسماعیل زاده از اعضای هیئت علمی دانشگاه فردوسی مشهد است و بین سال‌های ۷۴ تا ۷۹ در رشته علوم قرآنی و حدیث در دانشگاه علوم اسلامی رضوی، دانشجوی کارشناسی بوده؛ پس از آن، به گفته خود به علت بنیه علمی قوی ای که داشت توانست رتبه ۲ کنکور سراسری ارشد را کسب کند و این رشته را در دانشگاه تربیت مدرس دنبال کند. وی دکترای خود را نیز با کسب رتبه سوم آزمون ورودی سراسری در همین دانشگاه دنبال کرد و فارغ التحصیل شد. دکتر اسماعیل زاده تحصیل در حداقل یک مقطع تحصیلی را به دوست‌داران تحقیق و پژوهش در علوم دینی و سایر رشته‌های علوم انسانی در دانشگاه علوم اسلامی رضوی را توصیه و تأکید می‌کند: بخصوص تحصیل در دوره کارشناسی که پایه علمی فرد بنا نهاده می‌شود تأثیرگذاری خاص این دانشگاه در سطح علمی دانش آموخته بسیار مهم است. خود من نیز با ورود به دانشگاه تربیت مدرس در مقطع ارشد، این تفاوت را در تسلط و معلومات نسبت به دیگر دانشجویان به وضوح احساس کردم و البته این تفاوت به شیوه آموزش و پژوهش خاص دانشگاه علوم اسلامی رضوی برمی‌گردد.

دکتر عباس اسماعیلی زاده،

مدیر گروه علوم قرآن و حدیث دانشگاه فردوسی

تأثیر تحصیل حتی در
یک مقطع این دانشگاه
زیاد است

ابوالفضل فرحبخش

نفر اول آزمون ارشد و دکتری رشته حقوق دانشگاه علوم رضوی است. از حوزه شروع کرد و سال ۸۷ وارد دانشگاه علوم اسلامی رضوی شد. با کسب رتبه ممتاز در دوره کارشناسی، هم‌زمان در رشته حقوق خصوصی مقطع ارشد در دانشگاه تهران و علوم اسلامی رضوی پذیرفته شد؛ تحصیل در علوم اسلامی رضوی را ترجیح داد و دوره دکترا را نیز در این دانشگاه ادامه داد. کسب رتبه ۲۷ کشوری در المپیاد حقوق در دوره شانزدهم آن، کسب رتبه نهم در دوره هفدهم این المپیاد کشوری، رتبه اول در مسابقات سراسری تفسیر قرآن بین طلاب کشور در قم و چاپ دو مقاله علمی پژوهشی و دو مقاله علمی دانشجویی از افتخارات این دانشجوی نخبه دانشگاه علوم رضوی است.

فرحبخش از مسئولیت سنگین خود و هم دانشگاهی‌هایش می‌گوید: «دانشجویان این دانشگاه که حتی در رشته‌های مختلف اقتصاد، حقوق یا جامعه‌شناسی درس می‌خوانند و بعضاً ملبس به لباس روحانیت هم نیستند؛ وظیفه سنگینی بعهده دارند. موظفند هم در تخصص، نمونه باشند و هم در مباحث معنوی و معرفتی قوی باشند و در رفتار و ظاهر اسلامی، الگو باشند...»

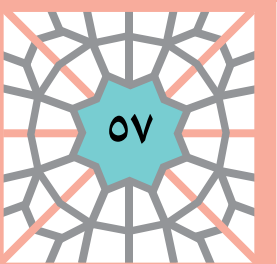
وی از فضای علمی دانشگاه می‌گوید: همه چیز برای حرکتی عظیم آماده است تا دانشجو با بهره‌گیری از امکانات پژوهشی، فرهنگی، رفاهی و مهمتر از همه پتانسیل بالای معنوی آستان مقدس رضوی به پژوهش و مطالعه بپردازد.

مهدی یعقوبی رافی

دانشجوی سال آخر دکترای فلسفه و کلام اسلامی دانشگاه علوم اسلامی رضوی است و افتخار این را دارد قاری قرآن حرم مطهر باشد. مدت‌ها تجربه مدیریت کانون قرآن و عترت دانشگاه است و خود نیز سفرهای تبلیغی زیادی رفته است.

یعقوبی از تجربه سفرهایش می‌گوید: «در سفرم به عربستان سعودی و عتبات عالیات، این سعادت را داشتم به‌عنوان روحانی مبلغ به ارائه خدمات دینی و معنوی بپردازم و وقتی مطرح می‌شود که من درس آموخته‌ی ساحت علمی امام رضا (ع) هستم، عموم مردم با افتخار به من نگاه می‌کنند که خود باعث تأثیر کلام و حس معنوی بیشتری در مخاطبان است. در سفرهای تبلیغی همه می‌خواهند سلام و ارادتشان را به امام رضا (ع) برسانم. جالب این‌که در سفری که به قم و مسجد جمکران داشتم، وقتی فهمیدند سال‌ها افتخار دعا و قرآن‌خوانی در پیش‌برده‌ی آنان و همچنین امام جماعتی در ساحت مضجع امام را داشتم، افتخار آذان‌گویی در آن سرزمین و مسجد پاک را نیز به من دادند.»

اما تحصیل در این دانشگاه برایش حسن همجواری با آستان امام است و بعد از آن، نعمت بهره‌گیری از امکانات علمی بی‌نظیر اساتید و کتابخانه‌هایی غنی و کامل؛ وی معتقد است: «باید همیشه حواسمان باشد در مکانی هستیم که ملاتکه و بهترین بندگان خداوند در رفت و آمدند. این تذکر دائمی موجب توجه می‌شود و این توجه نیز سرمنشأ برکات زیادی است.»

دانشگاه فرهنگ اسلامی

مهدی عبادی

در حال حاضر دانشجوی سال آخر دکترای الهیات دانشگاه فردوسی است اما کارشناسی و کارشناسی ارشد را عضو خانواده بزرگ علوم رضوی بوده است.

سال ۸۳ پس از شرکت در هر دو کنکور سراسری و آزمون ورودی دانشگاه علوم اسلامی رضوی، حضور در جوار امام مهربانی‌ها را به دانشگاه تهران ترجیح داد و در ادامه نیز با کسب رتبه هفتم مقطع ارشد در آزمون ورودی آن، بازم پژوهش و تحصیل را در آن ادامه داد. از آنجاکه در آن سال آزمون دکترای رشته‌اش در دانشگاه محبوبش برگزار نمی‌شد، به‌ناچار راهی دانشگاه فردوسی شد؛ درحالی‌که رتبه اول گرایش مدرسی علوم معارف اسلامی کنکور سراسری را به دست آورده بود. عبادی دوره علمی درخشان در علوم رضوی داشت. در سال ۸۸ توانست رتبه ۴ کشوری در رشته علوم قرآنی و حدیث را از آن خود کند. وی می‌گوید: ما گروه ۵ نفری منتخب دانشگاه علوم رضوی بودیم که با ۵ سهمیه قطب علمی که شامل چند استان کشور می‌شد همگی وارد مرحله کشوری شدیم و در این مرحله نیز تمامی رتبه‌های برتر را کسب کردیم. وی که با دوستانش در اولین حلقه‌های مباحثه درسی دانشگاه شرکت کردند؛ بعد از آن نیز ناظر فقه و اصول این حلقه‌ها شد و همین شرایط خاص تحصیل و قدرت در بعد حوزوی و دانشگاهی موجب شد در دوره تحصیلی دکترا در دانشگاه فردوسی از همکلاسان خود جلوتر باشد و با بنیه علمی بالاتری به‌آسانی از پس درس برآید.

۴

دانش‌آموختگان دانشگاه علوم اسلامی رضوی بعد از فارغ‌التحصیلی وارد ارگان‌های مختلف علمی، فرهنگی و حقوقی کشور شده‌اند و خصوصیت بارز دانش‌آموختگان این دانشگاه، فعالیت گسترده در بدنه دستگاه‌های جمهوری اسلامی، اعتدال ایشان، تعهد و تخصص بالا و قابل قبول ایشان است. در حوزه بین‌الملل نیز حضور دانش‌آموختگان دانشگاه در مأموریت‌های بین‌المللی سخت در کشورهایی که تبلیغ جهادی نیاز دارد بارز است.

چشم‌انداز

دکتر نجفی
پدر جرم‌شناسی ایران

سطح علمی دانشجویان دانشگاه علوم اسلامی رضوی قابل تحسین است

گشایش دانشگاه علوم اسلامی رضوی در اوایل دهه ۶۰ از اقدام‌های خوب آستان قدس رضوی است. از اقدام‌های قابل ستایش این دانشگاه، گسترش تحصیلات تکمیلی از جمله در رشته حقوق است.

انتشار یک مجله تخصصی در اوایل دهه هشتاد که در اواخر همان دهه به چند مجله علمی - پژوهشی از جمله، «مجله آموزه‌های حقوق کیفری» تبدیل شد، از ابتکارهای قابل تحسین دانشگاه علوم اسلامی رضوی است. این دانشگاه، افزون بر استفاده از اعضای هیات علمی خود، به مناسبت، از خدمات علمی پژوهشی استادان مدعو، به ویژه در دوره‌های تحصیلات تکمیلی، بهره می‌برد. در این چارچوب است که من از اواسط دهه ۷۰ با گروه حقوق این دانشگاه و نیز نشریه علمی مرتبط همکاری می‌کنم. دانشجویان این دانشگاه افزون بر درس‌های دانشگاهی، درس‌های حوزوی را نیز می‌گذرانند و به عنوان تجربه، در کلاس‌هایی که با آنان دارم با انگیزه و ذهنی کنجکاو و پی گیر شرکت می‌کنند.

کنجکاو و پی گیری مباحث نیز به این جهت است که دانشجویان در واقع فقه و حقوق را هم زمان مطالعه می‌کنند و به این ترتیب، افزون بر منابع فارسی از منابع عربی و انگلیسی نیز استفاده می‌کنند. من به نوبه خود از مدیریت محترم دانشگاه و همکاران گرامی که دغدغه ارتقا سطح علمی دانشگاه و دانشجویان را دارند، سپاسگزار می‌کنم.

دکتر کامران دانشجو
وزیر علوم دولت دهم

خوب است بدانید دانشگاه علوم اسلامی رضوی به مرحله‌ای از درجات علمی رسید که امضای دانشنامه‌های علمی را به صورت مستقیم و بی‌واسطه وزارتخانه به دست گرفته و دلیل اعتماد ما برای اجرای این کار این است که احساس می‌کنیم در بعد علمی بسیار قوی عمل کرده و در نظم و انضباط برنامه‌های درسی و آموزشی، عملکرد شایسته‌ای دارند.

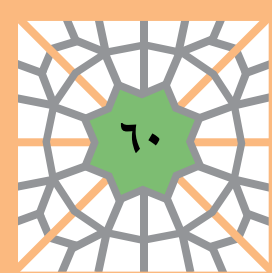
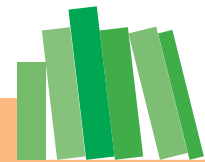

حجت‌الاسلام مهدی بصیری
معاون قضایی دادگستری کل خراسان رضوی

دانش‌آموختگان دانشگاه علوم اسلامی رضوی جزو افتخارات نظام اسلامی هستند

یکی از اقدامات ناب تولیت فقید آستان قدس رضوی، آیت‌الله واعظ طبسی در راستای فرمایشات امام (راحل) مبنی بر هم‌گرایی بیشتر حوزه و دانشگاه، تأسیس دانشگاه علوم اسلامی رضوی در بیش از سه دهه گذشته بود، بنده از سال ۶۵ تاکنون با دانشگاه علوم اسلامی رضوی آشنا و فارغ‌التحصیل رشته حقوق مقطع کارشناسی ارشد این دانشگاه هستم. با وجود آنکه در سال ۶۵ هم‌زمان در رشته دبیری زیست‌شناسی هم قبول شدم ولی رشته حقوق این دانشگاه را برای ادامه تحصیل انتخاب کردم و اگر به گذشته نیز برگردم مجدداً دانشگاه علوم اسلامی رضوی را برای تحصیل انتخاب خواهم کرد. خوشبختانه بسیاری از فارغ‌التحصیلان دانشگاه علوم اسلامی رضوی در دستگاه‌های مختلف اجرایی، فرهنگی و سیاسی به کار گرفته شده‌اند و جزو بهترین نیروهای آن مجموعه به‌شمار می‌آیند.

شرایط شغلی ما به‌گونه‌ای است که با دانشجویان سایر مؤسسات آموزش عالی در ارتباط هستیم که در مقایسه دانشجویان دانشگاه علوم اسلامی رضوی با سایر مؤسسات دانشگاهی می‌توان گفت که دانش‌پژوهان این مرکز، رتبه اول را به خود اختصاص می‌دهند و این مرکز در ردیف بهترین دانشگاه کشور محسوب می‌شود؛ این مجموعه که متناسب به آستان مقدس حضرت رضا (ع) است به‌خوبی در کنار مباحث علمی و آموزشی و پژوهشی به مباحث فرهنگی، تربیتی و اخلاقی توجه ویژه‌ای نموده است به‌طوری که دانش‌آموختگان این مرکز، نه تنها از نظر علمی بلکه از نظر اعتقادی و تربیتی جزو افتخارات نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران هستند.

دانشگاه علوم اسلامی رضوی در دانشگاه

زهرا چکنه

دکتر شریعتی نیاسر
معاون آموزشی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

دانشگاهی موجب افتخار

دانشگاه علوم اسلامی رضوی می‌تواند به‌عنوان الگو و شاخص برای دوره‌های علوم اسلامی در کشور باشد؛ دقت و ظرافت این مجموعه را در انجام امور موجب تقدیر است و می‌توان این مجموعه را افتخار آموزش عالی معرفی کرد.

حجت‌الاسلام والمسلمین

دکتر جلال‌نیا

معاون پژوهشی حوزه علمیه خراسان

دانشگاهی در حریم عالم آل محمد (ص)

بنده از سال ۷۲ به‌عنوان دانشجوی مقطع کارشناسی در رشته علوم قرآن و حدیث وارد دانشگاه علوم اسلامی رضوی شدم و از سال ۷۸ به‌عنوان پژوهشگر و سال ۸۳ به‌عنوان استاد مشغول به تدریس در این مرکز هستم، الحمدلله مقاطع کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری را در این دانشگاه علوم اسلامی رضوی طی کرده‌ام. امروز اگر به گذشته برگردم یقیناً و با اطمینان، مجدداً همین مرکز را برای ادامه تحصیل انتخاب خواهم کرد؛ زیرا دانش‌آموختگان این مرکز و طلاب آن از نظر اخلاق، ادب، تربیت، ذهن و هوش نسبت به طلاب و دانشجویان سایر مراکز آموزشی و حوزوی برتری‌های قابل توجهی را دارند.

این دانشگاه، تنها دانشگاه و مرکز آموزشی است که در داخل مجموعه اماکن متبرکه حرم مطهر اهل بیت (ع) واقع شده است و در سراسر کشور و حتی دیگر اعقاب مقدس، این چنین مجموعه دانشگاهی و آموزشی در داخل حرم‌های مطهر وجود ندارد، همچنین در این مرکز، حوزوی بودن دانشجویان، اصل اول است و دروس حوزوی و دینی در این دانشگاه، جزو دروس اصلی و مهم تلقی می‌شوند؛ این دانشگاه برترین رتبه در بین تمامی دانشکده‌های علوم انسانی را به خود اختصاص داده است و در بین مراکز حوزوی نیز این مجموعه جزو برترین مراکز است. از این رو نکته قابل توجهی است که می‌توان گفت، این است که هر انسان در ابتدا باید هدف خود را در زندگی مشخص کند و بعد از آن هدف خود را از تحصیل بداند لذا به تمام کسانی که می‌خواهند در حوزه تبلیغ دین؛ فعالیت‌هایی که در حوزه علوم انسانی و خدمت به جامعه مشغول به کار و فعالیت باشند، توصیه می‌کنم که با انتخاب دانشگاه علوم اسلامی رضوی و استفاده از امکانات مادی، معنوی، آموزشی، فرهنگی و پژوهشی آن به اهداف عالی و والای خود دست یابند.

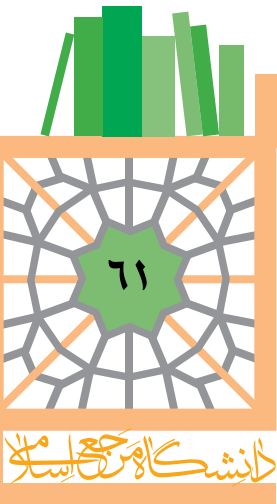
دکتر کارن ابری نیا،

مدیرکل دانشگاه‌های غیردولتی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

کیفیت آموزش در دانشگاه علوم اسلامی رضوی بالاست

دانشگاه علوم اسلامی رضوی شیوه آموزشی نوینی اجرا می‌کند که تلفیقی از شیوه آموزشی دانشگاهی و حوزوی بوده، بنابراین آموزشی غنی با سطح بالایی از کیفیت را به دانشجویان خود ارائه می‌دهد.

در این دانشگاه، رشته‌هایی مورد تأکید است که نیاز اجتماعی و دینی کشور به شمار می‌روند و با توجه به فضای معنوی حاکم بر دانشگاه و معماری زیبای آن، شرایطی ویژه و مطلوبی جهت آموزش فراهم شده است؛ تعداد بالای واحدهای درسی در دانشگاه علوم اسلامی رضوی یکی از دلایل ارتقای سطح علمی دانشجویان است و از ظرفیت‌های فرهنگی دانشگاه علوم اسلامی رضوی می‌توان برای سایر دانشگاه‌های غیرانتفاعی به‌ویژه دانشگاه‌های داخل استان خراسان رضوی نیز استفاده کرد؛ همچنین می‌توان از فارغ‌التحصیلان این دانشگاه در جهت پیشبرد اهداف آموزشی و پژوهشی در دانشگاه‌های کشور استفاده کرد و گفتنی است نظم، انضباط و وجود نیروی متخصص، موجب ارتقای کیفیت آموزش در دانشگاه علوم اسلامی رضوی شده است.

دانشگاه خراسان اسلامی

دکتر احسان جمالی
معاون فنی و آماری
سازمان سنجش آموزش کشور

این دانشگاه، جزو بهترین‌ها است

یکی از بهترین شاخص‌های دانشگاه، درصد قبولی دانشگاه در مقاطع تحصیلات تکمیلی است و در چند سال اخیر، درصد قبولی دانشگاه علوم اسلامی رضوی، بسیار بالا و قابل توجه بوده است؛ به گونه‌ای که در سال‌های گذشته در بین دانشگاه‌های کشور اولین رتبه‌های قبولی را به دست آورده است. می‌توان با قاطعیت گفت امکانات و تجهیزاتی که در این دانشگاه دیدم چه در بخش هیئت‌علمی و چه در بخش امکانات مورد نیاز دانشجویان، در وضعیت بسیار خوبی است.

دکتر محمود اعظمی

معاون فرهنگی سابق سازمان فرهنگ و ارتباطات کشور
و معاون آموزشی فعلی دانشکده الهیات
دانشگاه تهران

رایزن فرهنگی در کشور قطر از سال ۸۱ تا ۸۵

دکتر ابراهیم خدایی
رئیس سازمان سنجش آموزش کشور

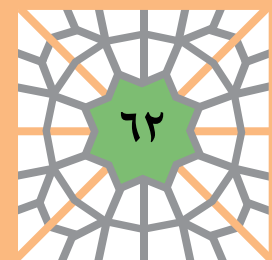
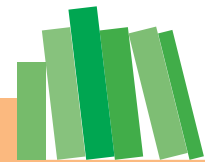
موفقیت بالا در آزمون‌های دکتری

دلایل موفقیت دانشگاه علوم اسلامی رضوی از پروسه گزینش دانشجو آغاز و با شیوه پیشرفته آموزشی و تلفیق شیوه حوزوی و دانشگاهی، موجب موفقیت خروجی‌های این دانشگاه در مجامع علمی می‌شود. موفقیت دانش‌آموختگان دانشگاه در آزمون‌های گذشته دوره دکتری نیز نشانگر کیفیت مطلوب علمی این دانشگاه است.

شایان ذکر است، طی سال‌های گذشته دانشگاه علوم اسلامی رضوی با توجه با تأکیدات مقام معظم رهبری با غنی‌سازی سرفصل‌های رشته‌های مختلف علوم انسانی و بومی‌سازی آن، رشته‌های مختلفی را اضافه و درصد افزودن این‌گونه رشته‌ها با توجه به نیاز جامعه است.

یکی از اهداف اصلی آستان قدس رضوی در بیش از سه دهه گذشته، تأسیس دانشگاه علوم اسلامی رضوی و تربیت دانش‌آموختگانی بود که علاوه بر آشنایی با زبان‌های خارجی، بتوانند خلأهای علمی ایران و جهان اسلام را پر کرده و با مباحث حوزوی و دانشگاهی به‌صورت عمقی آشنا باشند.

بنده در دهه ۶۰ در این دانشگاه مشغول به تحصیل بوده‌ام و در آن زمان بیش از ۶۸ واحد درسی زبان خارجی را که دو برابر تعداد کل واحدهای درسی مقطع کارشناسی ارشد است را گذراندم و امروز کسانی که در آن دوران از این دانشگاه فارغ‌التحصیل شده‌اند، جزو موفق‌ترین افرادی هستند که در عرصه‌های داخلی و بین‌المللی فعالیت می‌کنند. متأسفانه در بسیاری از دانشگاه‌های علوم انسانی، اطلاعات علوم اسلامی به‌صورت سطحی به دانشجویان منتقل می‌شود اما در آن دوران که ما دانشجویی این مرکز بودیم؛ دانشجویان به‌صورت عمقی با مباحث حوزوی و دانشگاهی آشنا می‌شدند و در دانش‌آموختگان دانشگاه علوم اسلامی از نظر بُعد محتوایی بسیار غنی بودند.

گزارشی از اقدامات و دستاوردهای دانشگاه رضوی در خارج از کشور نقش آفرینی دانشجویان داخلی و خارجی دانشگاه رضوی در عرصه بین الملل

مدارس که قبلاً بود، اعزام شده‌اند. عرصه دیگر حضور بین المللی فارغ التحصیلان دانشگاه رضوی عرصه حج بوده است که در این عرصه هم فارغ التحصیلان دانشگاه خوش درخشیدند به طوری که در برخی سالها یک چهارم مبلغان حج از فارغ التحصیلان این دانشگاه بوده‌اند. در عرصه تبلیغ هم به عنوان مبلغ و هم مسئولان امور بین الملل و تبلیغ بعثه مقام معظم رهبری بوده‌اند که این هم یکی از عرصه‌های موفق و تأثیر گذار دانشگاه بوده است.

از پذیرش دانشجویان خارجی تا تثبیت مرجعیت علمی دانشگاه

از دیگر دستاوردهای دانشگاه علوم اسلامی رضوی می‌توان به حضور اساتید و اعضای هیئت علمی در اجلاس‌های بین المللی با ارائه مقاله اشاره کرد که تاکنون دوستان ما توانسته‌اند در کشورهای مثل چین، تاجیکستان، ترکیه، مالزی و عراق در اجلاس‌هایی شرکت کرده و مقالاتشان را ارائه نمایند.

عرصه بعدی که دانشگاه وارد آن شد و در آن نیز موفق بوده است، عرصه جذب دانشجوی خارجی بود. در این بخش از زمانی که دانشگاه شروع به پذیرش کرده است؛ ۱۶۰ دانشجوی از کشورهای مختلف جذب نموده است که تاکنون ۱۳۹ نفر آن‌ها موفق به فارغ التحصیلی شده‌اند و ۲۱ نفر آن‌ها؛ هم‌اکنون در دانشگاه در حال تحصیل‌اند. در این بخش از فعالیت دانشگاه، ۱۶ دانشجوی از چین، ۶۹ دانشجوی از سوریه، ۴۹ دانشجوی از افغانستان، ۱۰ دانشجوی از پاکستان، ۵ دانشجوی از بوسنی، ۲ دانشجوی از عراق، ۴ دانشجوی از تاجیکستان، یک دانشجوی از آذربایجان، ۴ دانشجوی از اوگاندا و علاوه بر این‌ها از عربستان و بحرین نیز دانشجوی داشته‌ایم. در حال حاضر در مقطع کارشناسی ۱۱۴ نفر، ارشد ۲۷ نفر و دکتری ۱۹ نفر فارغ التحصیل شده‌اند و یا هم‌اکنون در حال تحصیل‌اند.

ورود در برخی از عرصه‌ها چون جذب دانشجوی خارجی از کشور کاری بس دشوار بوده است؛ مثلاً در بحث پذیرش دانشجوی علوی از سوریه که بازم در آن موفق بوده‌ایم و خوشبختانه در حال حاضر فارغ التحصیلان این دانشگاه از نقش آفرین‌های اوضاع کنونی سوریه هستند.

این دانشگاه برای حضور قوی‌تر و شایسته‌تر در حوزه بین المللی به عضویت اتحادیه دانشگاه‌های جهان اسلام درآمد است و در همایش‌ها و اجلاس‌های جهانی نیز حضور پیدا کرده است. تعاملات علمی، عقد قراردادهای تفاهم‌نامه‌های علمی با برخی دانشگاه‌های دیگر از دیگر اقدامات این دانشگاه در این حوزه است و در برخی عرصه‌ها مانند تبادل استاد و دانشجو نیز اقداماتی انجام شده است. به طور نمونه تاکنون از فرانسه استنادی آمده‌اند و ارائه اجلاس نموده‌اند و از اینجا نیز استنادی به دیگر کشورها اعزام شده‌اند.

این دانشگاه همچنان زیرساخت‌های لازم را برای پذیرش دانشجوی خارجی دارد و تلاش می‌کند تا مرجعیت علمی خود را تثبیت نماید.

اعضای هیئت علمی این دانشگاه نوعاً مسلط به یکی از زبان‌های انگلیسی و عربی هستند و می‌توانند در این عرصه تدریس کنند، این دانشگاه همچنین یکی از اعضای اتحادیه جهان اسلام به شمار می‌رود و تلاش همه دست‌اندر کاران این مجموعه همواره در راستای توسعه و گسترش فعالیت‌های بین المللی این دانشگاه بوده و خواهد بود.

یکی از چشم‌اندازهای مورد تأکید آستان قدس رضوی، تبلیغ و ترویج فرهنگ رضوی و اشاعه آن است، چشم‌اندازی که دانشگاه علوم اسلامی رضوی مقتدرانه به آن ورود پیدا کرد و آثار موفقیت آن نیز هم‌اکنون در جای جای جهان قابل مشاهده است. دانشجویانی که با رنگ‌ها، نژادها و زبان‌های مختلف طی سال‌های متمادی در نزدیک‌ترین جایگاه علم‌اندوزی در جوار حضرت رضا (ع) حضور یافتند و با همتی مضاعف، تلاش نمودند سال‌های دوری و غربت را در کنار غریب توس با کسب علوم دانشگاهی و حوزوی به پایان برسانند. حجت‌الاسلام دکتر علی خیاط، مشاور رئیس دانشگاه علوم اسلامی رضوی و عضو هیئت امنای دانشگاه علوم اسلامی رضوی، یکی از اساتید خبره‌ای است که در این مبحث از تلاش‌ها و دستاوردهای این دانشگاه در عرصه بین الملل می‌گوید.

درخشش فارغ التحصیلان دانشگاه در سه قاره جهان

از آغاز تشکیل دانشگاه علوم اسلامی رضوی با توجه به اینکه در بند سوم اساسنامه دانشگاه، تربیت مبلغان خارج از کشور هم دیده شده بود نیم‌نگاهی به خارج از کشور داشته و در حوزه مسائل بین الملل هم تلاش‌های گسترده‌ای انجام داده‌ایم که به لطف خدا و توجهات حضرت رضا (ع) توفیقاتی نیز داشته‌ایم. اولین حضور بین المللی فارغ التحصیلان دانشگاه رضوی در عرصه تبلیغ به صورت عام بوده است که یا به صورت مبلغ در کشورهای دیگر مستقر می‌شدند و یا به صورت موقت طی چندماه اعزام می‌شدند.

فارغ التحصیلان این دانشگاه در حداقل سه قاره جهان اروپا، آسیا و آفریقا و در کشورهای مختلف در طول سال‌های متعدد حضور پیدا کردند که به‌ویژه در آفریقا کشورهای چوچون تانزانیا، کیمیا، اوگاندا، سنگال، آفریقای جنوبی، اتیوپی، غنا، کنگو، سودان کشورهای چوچون بودند که فارغ التحصیلان دانشگاه رضوی در آنجا راه پیدا کردند و در بسیاری از این کشورها بنیان‌گذاران مراکز اسلامی بودند و در بسیاری از این کشورها مدیران این مجموعه‌ها از فارغ التحصیلان دانشگاه رضوی بوده‌اند و همچنان نیز هستند.

در بخش اروپا در کشورهای بلژیک، ایتالیا، لهستان، اوکراین و آلمان فارغ التحصیلان دانشگاه رضوی حضور تبلیغی داشته‌اند و هنوز هم دارند و در بخش آسیا نیز فارغ التحصیلان ما در لبنان، سوریه، پاکستان، مالزی، بنگلادش، هند و افغانستان حضور تبلیغی مؤثری داشته‌اند. در مجموع ۲۸ دانش‌آموخته این دانشگاه در سایر کشورها به سفرهای تبلیغی رفته‌اند و بعضی از آن‌ها چون حجت‌الاسلام باقری و موحد بالای ۲۰ سال است در آنجا به فعالیت‌های تبلیغی و فرهنگی می‌پردازند.

در عرصه بین الملل فارغ التحصیلان دانشگاه رضوی در چند حوزه حضور فعالی داشته‌اند. رایزنی فرهنگی یکی از اشکال حضور این عزیزان بوده است. در این بخش فارغ التحصیلان به عنوان رایزن فرهنگی جمهوری اسلامی ایران به کشورها اعزام می‌شوند؛ همان‌گونه که تاکنون به کشورهای چوچون سودان، تانزانیا، کنیا، مالاوی، بنگلادش، استرالیا، سوریه، لبنان، تونس، اوگاندا و سنگال اعزام شده‌اند و در حال حاضر نیز فارغ التحصیلان دانشگاه رضوی، تصدی‌گری شش نمایندگی کشور را در خارج بر عهده‌دارند و برخی به عنوان نماینده جامعه المصطفی در آنجا حضور پیدا کرده‌اند و برخی به عنوان نماینده سازمان

چگونه دانشجوی دانشگاه علوم اسلامی رضوی شویم؟

دعوتی برای چند سال هم جوارری با عالم آل محمد

ثبت نام همه ساله در اواخر بهمن ماه آغاز می شود و متقاضیان به صورت اینترنتی ثبت نام می کنند؛ آزمون سراسری در دو مقطع کارشناسی و کارشناسی ارشد به صورت تستی و با نمره منفی به طور هم زمان در یک روز در ۱۶ تا ۲۳ شهر کشور برگزار می شود. دیپلمه ها با پاسخگویی ۱۵۰ سؤال، لیسانسه ها ۱۸۰ سؤال و داوطلبان دکترا نیز به صورت تشریحی طی دو روز به رقابت می پردازند.

برگزاری آزمون با قواعد و استانداردهای مشخص و با نظارت سازمان سنجش است و بعد از تصحیح اوراق، زیر نظر مستقیم سازمان سنجش ۳ برابر ظرفیت اعلام شده برای مصاحبه دعوت می شوند؛ البته به شرط آن که حداقل نمره دانشگاه علوم اسلامی رضوی را که ۲۰ درصد است، کسب کرده باشند. این درصد بیشترین کف نمره در دانشگاهها است چراکه سازمان سنجش با کف نمره صفر هم دانشجو می پذیرد و این اجازه را به دانشگاه رضوی داده است تا با کف نمره پایین تر به پذیرش دانشجو اقدام نماید که البته دانشگاه تاکنون آن را نپذیرفته است.

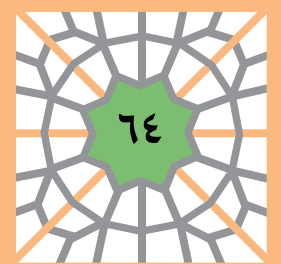
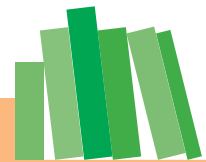
در مقطع کارشناسی، متقاضیان با مدرک دیپلم در یک مصاحبه عمومی شرکت می کنند تا شخصیت آن ها، علائق، افکار و علاقه آنان به دروس حوزوی، طی مسیر حوزه و روحانیت و... مورد بررسی قرار گیرد، نمره این مصاحبه با نمره سازمان سنجش جمع و تقسیم بر دو شده و نمره نهایی به دست می آید؛ در این مقطع، طلبه ها باید علاوه بر موارد عمومی فوق در یک مصاحبه علمی شفاهی نیز شرکت کنند. در جلسه هسته که برای گزینش این داوطلبان برگزار می شود؛ حداقل نمره ها و پرونده های آن ها تفکیک شده و توسط سه نفر از اعضای هسته گزینش بررسی می شود؛ پس از این جلسه، بررسی افراد به مرحله تحقیق میدانی وارد شده و به این ترتیب در خصوص مسائل اخلاقی، سیاسی، روحی روانی، اعتقادی و اجتماعی مورد ارزیابی قرار می گیرند که این مرحله با تلاش حدود ۵ تا ۱۲ نفر به مدت تقریباً ۲۵ روز به طول می انجامد.

در جوار بارگاه عالم آل محمد، ساختمانی قرار دارد که شیفتگان اهل بیت (ع) را نه تنها از سراسر ایران که حتی از خارج کشور در خود گردآورده است. اینجا در واقع مجمعی است از پیروان عالم آل محمد که حالا با حسن هم جوارری با حضرت رضا (ع) مجدانه مسیر سیر و سلوک اسلامی را با علم و دانش امروزی طی می کنند تا در آینده ای نه چندان دور چراغ راهی باشند برای روشنگری و هدایت مردمان از جهل و گمراهی های مدرن این زمانه. شاید در نگاه اول این دانشگاه نیز چون دیگر دانشگاهها به نظر برسد اما اینجا نه تنها دانشگاه بلکه حوزه ای دانشگاهی است. به این معنا که دانشجویان این دانشگاه پس از فراغت از تحصیل دو مدرک فقه و مبانی حقوق و مدرک رشته دانشگاهی شان را دریافت می کنند.

ورود به این دانشگاه برای خیلی ها آرزوست و برای خیلی ها دور از ذهن، برای پاسخ به این سؤال به سراغ حجت الاسلام دکتر سید محسن موسوی فر، مسئول هسته پذیرش و گزینش و دانشجو در دانشگاه اسلامی رضوی می رویم تا از نزدیک با هفت خوان ورود به این دانشگاه بیش از پیش آشنا شویم.

قرب ترین همسایگان غریب توست

این دانشگاه مزایایی دارد که بسیاری آرزوی ورود به آن را دارند، ملموس ترین آن، هم جوارری با حضرت علی بن موسی الرضا (ع) است اما پذیرش در آن به صورت اختصاصی توسط دانشگاه و با نظارت سازمان سنجش و آموزش کشور انجام می شود. پذیرش تعداد دانشجو، تعداد رشته و مقطع از جمله مواردی است که در ابتدای کار در هیئت امناء مطرح و تصویب می شود، بعد از آن، این موارد به جهت اخذ مجوز به وزارت علوم و سازمان سنجش ارجاع می شود و در نهایت اطلاع رسانی و تبلیغات از طریق کانال های مختلفی چون صداوسیما، تبلیغ چهره به چهره در مدارس علمیه و... آغاز می شود.

دانشگاه علوم اسلامی رضوی در بارگاه

فائزه موسوی

برگزاری آزمون با قواعد و استانداردهای مشخص و با نظارت سازمان سنجش است و بعد از تصحیح اوراق، زیر نظر مستقیم سازمان سنجش ۳ برابر ظرفیت اعلام شده برای مصاحبه دعوت می شوند؛ البته به شرط آن که حداقل نمره دانشگاه علوم اسلامی رضوی را که ۲۰ درصد است، کسب کرده باشند. این درصد بیشترین کف نمره در دانشگاهها است

کار دانشجوی فقط تحصیل

یکی از شرایط مهم این دانشگاه عدم استخدام در ارگان‌ها و سازمان‌های دیگر است؛ چراکه دانشجویان در مقطع دکتری این دانشگاه باید ۸۰ واحد دروس حوزوی، ۲۴ واحد دروس دانشگاهی و ۲۰ واحد رساله دکتری و در مجموع ۱۲۴ واحد بگذرانند که بین ۵ تا ۶ سال به طول می‌انجامد و این در حالی است که در دانشگاه‌های دیگر، فقط ۱۸ واحد به همراه رساله دکتری ارائه می‌شود؛ بدیهی است فردی که استخدام باشد نمی‌تواند این مقطع را طی کند و به این دلیل تمامی امکانات و شهریه‌ای به آن‌ها اختصاص داده‌شده تا همه تلاش خود را فقط در تحصیل علم و دانش صرف نمایند.

مطابق سیاست‌گذاری‌های دانشگاه علوم اسلامی رضوی، دانشجویی که می‌خواهد از اینجا فارغ‌التحصیل شود باید فردی شده باشد که از نظر فقهی در حد قریب به اجتهاد در حوزه باشد و نیز تخصص دکتری رشته خودش را داشته باشد تا فردی متفکر و اهل پژوهش و یا عضو هیئت‌علمی دانشگاه‌ها شود و یا در حوزه‌های علمیه به کرسی استادی بنشیند.

دانشگاه علوم اسلامی رضوی که از محل بودجه فرهنگی آستان قدس رضوی تأمین می‌شود؛ مجوز خود را از شورای عالی انقلاب فرهنگی با ریاست رئیس‌جمهور دریافت نموده است و در همین شورا، مجوز برگزاری آزمون اختصاصی توسط دانشگاه را دریافت کرده است به طوری که هم‌اکنون دانشگاه رضوی تنها دانشگاه کشور است که به صورت اختصاصی اقدام به برگزاری آزمون دکتری می‌نماید. از آنجایی که دانشگاه علوم اسلامی رضوی اهداف خاصی را دنبال می‌نماید، پس پذیرش دانشجویان این دانشگاه نیز به صورت خاص انجام می‌شود و نمی‌توان دانشجویان خاص را از آزمون سراسری برگزید چراکه در کنکور سراسری افراد با نگاه یک دانشگاه معمولی آن را انتخاب می‌کنند.

دانشگاه علوم اسلامی رضوی هم‌اکنون قریب به ۱۱۰۰ دانشجو در سه مقطع کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری در رشته‌های علوم قرآنی و حدیث، فلسفه، فقه و مبانی حقوق، علوم حدیث، حقوق جزا و جرم‌شناسی، حقوق خصوصی، حقوق بین‌الملل، اقتصاد اسلامی، فلسفه و کلام اسلامی، زبان و ادبیات عربی، زبان و ادبیات فارسی، تاریخ، فرهنگ و تمدن اسلامی است.

این مجموعه بین‌المللی به‌طور میانگین سالانه حدود ۲۰۰ نفر در مقطع کارشناسی، ۱۰۰ نفر در مقطع ارشد و ۵۰ نفر در مقطع دکتری پذیرش دارد که در همه زمینه‌ها با استانداردهای تعریف‌شده حرکت می‌کند و هر ساله افتخاراتی قابل توجه در المپیادها، قبولی در تحصیلات تکمیلی و نشریات علمی - پژوهشی به دست می‌آورد.

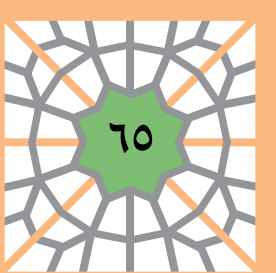
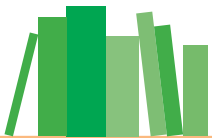
پذیرش در مقطع ارشد کمی متفاوت است، زیرا در آن آزمون سراسری با ضریب دو، مصاحبه عمومی، مصاحبه علمی رشته اختصاصی و مصاحبه علمی از دروس حوزوی انجام می‌شود و نمره نهایی از مجموع چهار مرحله تقسیم بر ۵ به دست می‌آید. وضعیت این گروه نیز به صورت تک تک با حضور ریاست دانشگاه در هسته، بررسی می‌شود و افرادی که رأی اکثریت را به دست آورند، به مرحله تحقیق راه می‌یابند.

اردویی برای انتخاب

افراد پذیرفته‌شده پس از کسب اطلاع و مهلتی ۲۰ روزه برای تصمیم‌گیری به اردویی توجیهی با حضور تمامی مسئولان دانشگاه دعوت می‌شوند. این اردو با هدف آشنایی بیشتر و اتمام حجت با دانشجویان در خصوص پذیرش شرایط دانشگاه برگزار می‌شود. آن‌ها باید کاملاً بپذیرند که نظام آموزشی این دانشگاه مانند سایر دانشگاه‌ها نیست و باید در اینجا درس حوزه را نیز بخوانند. پس از دوهفته از آغاز سال تحصیلی دانشگاه، دانشجویان مختارند انصراف دهند ولی بعد از آن، دانشجو در صورت انصراف می‌بایست تمام هزینه‌های این دانشگاه رایگان را تا آن مرحله پرداخت نماید.

آزمون دکتری هه‌ساله در اواخر خرداد و تیرماه برگزار می‌شود. در این آزمون تشریحی که دوروزه انجام می‌شود؛ طی یک روز دروس حوزوی و روز دو دروس تخصصی به صورت کتبی امتحان گرفته می‌شود. پس از آن، دروس حوزوی تصحیح می‌شود. افرادی که ۵۰ درصد کل را کسب نمایند؛ دروس تخصصی‌شان تصحیح می‌شود و از میان آن‌ها، افرادی که بین ۴۰ تا ۵۰ درصد نمره برحسب رشته‌شان را به دست آورند؛ برای مصاحبه دعوت می‌شوند. این گروه به صورت مجزا در هر رشته برای مصاحبه‌های علمی دعوت می‌شوند که توسط ۳ تا ۵ استاد از دروس حوزوی و دروس اختصاصی مورد ارزیابی قرار می‌گیرند. پژوهش‌ها، کتاب‌ها و مقالات آن‌ها ضمیمه پرونده‌شان می‌شود و در اختیار هسته گزینش قرار می‌گیرد که با حضور رئیس دانشگاه مورد ارزیابی قرار می‌گیرند. ملاک در این دانشگاه سطح نمرات و اخذ حداقل نمره هر رشته است و از آنجا که در این دانشگاه سطح کیفی دانشجویان بسیار مهم است، به دلیل عدم کسب حداقل نمره مجاز، رشته موردنظر در آن سال تحصیلی حذف خواهد شد.

لازم به تذکر است دانشجویان این دانشگاه باید شرایطی داشته باشند که اهم آنان اعتقاد به نظام جمهوری اسلامی، قانون اساسی، ولایت‌فقیه، برخورداری از سلامت روحی روانی، دیدگاه‌های سیاسی، اجتماعی، اخلاقی و علاقه به دروس حوزوی و ادامه این دروس است و کسب نمرات در آزمون و مصاحبه، ملاک بعدی پذیرش در این دانشگاه است.

دانشگاه فرهنگ اسلامی

لازم به تذکر است دانشجویان این دانشگاه باید شرایطی داشته باشند که اهم آنان اعتقاد به نظام جمهوری اسلامی، قانون اساسی، ولایت‌فقیه، برخورداری از سلامت روحی روانی، دیدگاه‌های سیاسی، اجتماعی، اخلاقی و علاقه به دروس حوزوی و ادامه این دروس است و کسب نمرات در آزمون و مصاحبه ملاک بعدی پذیرش در این دانشگاه است.

به قلم مدیر روابط عمومی دانشگاه فقط برای کسانی که می خواهند در حرم تحصیل کنند

بر سر سفره پرپرکت امام رضا (ع) نشسته و از علوم اهل بیت (ع) حظ وافر ببرم.

بعد از ورود به دانشگاه علوم اسلامی رضوی به من و سایر دانشجویان، امکانات مختلفی از جمله سه وعده غذا، خشک‌شویی، کتابخانه و البته برای من که دانشجوی مجرد شهرستانی بودم خوابگاه هم ارائه شد که بدون شک بهترین دوران تحصیلی‌ام را از نظرهای مختلف علمی و معنوی در همین جا گذراندم.

از حیث علمی، تأکید در این دانشگاه بر درس حوزوی است به طوری که دانشجوی برابر برنامه حوزه علمیه ساعت‌های ۷ تا ۱۰ صبح می‌بایست حداقل دو درس حوزوی انتخاب نماید. درس حوزوی هم اول از ادبیات عربی شروع می‌شود، یعنی صرف و نحو و بلاغت بعد از آن منطق و بعد از آن دانشجو یا به قول بعضی از بچه‌ها، دانش طلب وارد اصول فقه و فقه می‌شود. فقه یک دوره کامل احکام از نماز و طهارت بگیر تا نکاح و طلاق و تجارت و حدود و قصاص و دیات و میراث. ببخشید کمی از بخش‌های مختلف فقه فاکتور گرفتیم.

اصول فقه هم که کمی فنی‌تر است در حقیقت مبانی استنباط احکام شرعی است مدنظر همه عزیزان هست که برای استنباط احکام شرعی چهار تا منبع داریم که همان قرآن و سنت و اجماع و عقل که به‌وسیله همین مباحث اصول فقه مجتهد می‌تواند از به کمک همین چهار تا منبع احکام شرعی را استنباط نماید. برای تقریب به ذهن شما در خصوص ماهیت اصول فقه و فنی بودن آن شبیه ریاضیات جدید دوره ما و ریاضیات گسسته فعلی است.

تحصیل هم‌زمان حوزوی و دانشگاهی صرف نظر از پر باری و البته سنگینی برنامه، موجب قوت علمی دانشجویان می‌شود که این خصوصیت را وقتی عزم ادامه تحصیل در مقاطع کارشناسی ارشد و دکتری در خارج از دانشگاه علوم اسلامی رضوی را داشتیم به خوبی درک کردم. بماند که راه برای ادامه تحصیل در حوزه علمیه و سایر دانشگاه‌ها برای دانشجویان باز است و هم‌اکنون تعداد زیادی از بچه‌ها در حوزه علمیه قم و مشهد و در دانشگاه‌های مختلف کشور در سطوح و مقاطع مختلف مشغول تدریس هستند.

حضور قریب به دو دهه بنده در این مرکز مقدس علمی، این تجربه را برایم به ارمغان آورده است که دانش‌آموختگان دانشگاه بعد از فارغ‌التحصیلی، وارد ارگان‌های مختلف علمی، فرهنگی و حقوقی کشور شده‌اند و به قول یکی از این عزیزان که اکنون در صداوسیما جمهوری اسلامی ایران مشغول خدمت است «خصوصیت بارز دانش‌آموختگان دانشگاه علوم اسلامی رضوی اولاً فعالیت گسترده در بدنه دستگاه‌های جمهوری اسلامی، اعتدال ایشان، تعهد و سواد بالا و قابل قبول ایشان است» در حوزه بین‌الملل نیز حضور دانش‌آموختگان دانشگاه در مأموریت‌های بین‌المللی صعب در کشورهایی که تبلیغ جهادی نیاز دارد بارز است.

خلاصه اینکه اگر می‌خواهید در یک محیط علمی و معنوی در جوار حرم یک امام معصوم که به عالم آل محمد (ص) معروف است، به تحصیل بپردازید به نظر من این دانشگاه، دانشگاه خوبی است و چه کسی از شما بهتر که قدم در این راه بگذارد.

یادم هست زمانی که از کنکور به‌عنوان سدی نام‌برده می‌شد که شکستش کار رستم‌دستان است من در آزمون‌های دانشگاه‌های مختلف شرکت کرده بودم و حتی از دانشگاه آزاد هم نگذشته بودم. آن زمان دانشگاه امام صادق (ع) و دانشگاه علوم اسلامی رضوی هم آزمون اختصاصی داشتند و البته ترافیک شدید متقاضیان ورود به دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی.

در این میان، نام دانشگاه علوم اسلامی رضوی نیز در یکی از اولویت‌های ورود متقاضیان بود و طبیعتاً من که می‌خواستیم برای آینده‌ام برنامه‌ریزی کنم می‌بایست با همه این دانشگاه‌ها آشنا می‌شدم.

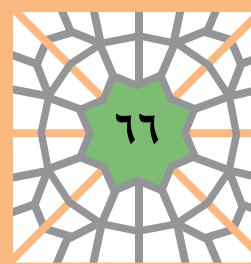
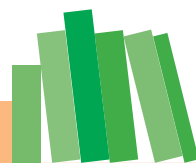
ماحصل تحقیقات من می‌گفت دانشگاه علوم اسلامی رضوی داخل حرم مطهر امام رضا (ع) است و مشخصه ویژه آن این است که دانشجویان هم‌زمان درس حوزه و دانشگاه را با هم می‌خوانند. سطح علمی دانشگاه قوی است و دانشجویان آن در حقیقت طلبه حوزه علمیه هستند که حتی معافیت تحصیلی‌شان هم حوزوی است.

ظاهر امر برای کسی که می‌خواهد هم طلبه باشد و هم از مدرک دانشگاهی بی‌نصیب نماند، جای خوبی به نظر می‌رسید. حال باید چطور در این دانشگاه قبول می‌شدم. اول از همه نمونه سؤالات دانشگاه را تهیه کردم. آزمون دانشگاه، اختصاصی بود و نیاز نبود مثل کنکور سراسری درس‌های مختلف را امتحان داد. بندگان خدا تکلیف ما رو روشن کرده بودند که برای ورود به دانشگاه، شش درس برایشان مهم است یعنی چهار تا درس عمومی کنکور به‌علاوه عربی و ادبیات در حد دیپلم علوم انسانی. دیپلم تجربی بود و این نگرانی برای من و امثال من بود که آیا ما در این رقابت حریف دانش‌آموزان دیپلم علوم انسانی و معارف اسلامی یا طلاب حوزه علمیه می‌شویم یا نه؟ بررسی من نشان می‌داد که تعداد زیادی از دانشجویان سال‌های گذشته دانشگاه علوم اسلامی رضوی دیپلم تجربی یا ریاضی دارند و با تقویت درس عمومی خود به راحتی توانسته بودند در بین داوطلبان چند برابر ظرفیت برای مصاحبه عمومی حاضر شده و حتی دانشجوی دانشگاه علوم اسلامی رضوی شوند.

بماند حتی بعدها داوطلبان دیپلم فنی حرفه‌ای و کار و دانش که دارای فوق‌دیپلم رشته خودشان بودند نیز توانسته بودند در این آزمون قبول شوند و تحصیلشان را در زمینه‌های مختلف علوم اسلامی در این دانشگاه ادامه دهند.

در هر صورت از نمونه سؤالات و اطلاعاتی ثبت‌نام دانشگاه علوم اسلامی رضوی فهمیدم که درس عربی کلیدی است و تجربه نشان می‌داد که درس زبان انگلیسی هم با توجه به سابقه دانشگاه رضوی در خصوص آشنایی دانشجویانش با زبان‌های خارجی باید مهم باشد. معمولاً افراد در درس زبان انگلیسی لنگ می‌زنند و یک درصد بالاتر می‌تواند امتیاز شما را تکان دهد. در هر صورت سراغ تجزیه و ترکیب و عربی رفتم و برای ترجمه هم سعی کردم دایره لغات عربی و انگلیسی خودم را بالا ببرم. بماند اینکه برای قبولی در آزمون‌های مختلف چه سراسری و چه آزاد و جاهای دیگر همه این دروس را باید امتحان می‌دادم لذا شوق القمری در کار نبود.

در هر صورت در آن سال من در آزمون‌های سراسری و آزاد و امام صادق (ع) نیز پذیرفته شدم و روزی‌ام شد تا برای سال‌ها،

دانشگاه علوم اسلامی رضوی در بزرگراه

علی جانفزا

آستان قدس رضوی
اداره کل روابط عمومی و امور رسانه

